

UNIVERSITETET I BERGEN
INSTITUTT FOR ARKEOLOGI, HISTORIE, KULTUR-OG RELIGIONSVITENSKAP

Fremstillinger av “de andre”

En kulturvitenskaplig undersøkelse om nigerianske
prostituerte kvinner i Oslo

Mastergradsoppgave i kulturvitenskap
Vår 2013

Eline Øyen Grave

Forord

Oppgaven er basert på journalisters og sosialkonsulenters fremstillinger av nigerianske kvinner i prostitusjon. De to gruppene har delt sine forestillinger, erfaringer og fagkunnskaper med meg. Uten deres beskrivelser ville det vært umulig å gjennomføre denne oppgaven, siden den baserer seg på de diskursene som kommer til uttrykk i deres fremstillinger av nigerianske kvinner før og etter sexkjøpsloven.

I denne sammenheng vil jeg rekke en stor takk til:

Olav Lægdene og Bjørg Nordli som rekrutterte informanter på Nadheim og Pro Senteret.

Informantene på Pro Senteret og Nadheim som delte sine erfaringer med nigerianske kvinner i prostitusjon både før og etter sexkjøpsloven.

Journalistene fra VG og Dagbladet som har skrevet om nigerianske prostituerte kvinner.

De to gruppenes fremstillinger har vært med på å endre mine opprinnelige forestillinger om nigerianske kvinner i prostitusjon. Fremstillingene har skapt undring og nysgjerrighet hos meg, samtidig som de har vekket medfølelse og medforståelse. I forhold til det empiriske materialet var det til tider krevende å filtrere ut hvilke fremstillinger som skulle vektlegges i forhold til problemstilling, teori og begreper. Samtidig har arbeidet med oppgaven både vært en spennende og lærerik prosess.

Hermed vil jeg si tusen takk til:

Torunn Selberg for god og stødig veiledning gjennom hele prosessen. Dine konstruktive tilbakemeldinger og våre diskusjoner om oppgaven har ført til at jeg har tenkt på nye måter.

Haci Akman for interessante diskusjoner om menneskehandel som migrasjonsprosess.

Sara Kohne for korrekturlesing og spennende faglige diskusjoner.

Ida Øyen Grave for retting av språket.

Bergen, mai 2013.

Abstract

The thesis examines the social consultants and journalist's representations of Nigerian prostitute women in Oslo before and after the ban. The declarations are based on the two groups' perceptions of them. The findings are based on analysis of qualitative interviews with four social consultants and various newspaper articles using discourse analysis as a theoretical framework. The informants are social consultants at welfare centers such as Nadheim and Pro Center, while the journalists are associated with media institutions through the tabloid newspapers Dagbladet and VG (Verdens Gang). The thesis is based on the two groups' institutional ways of describing Nigerian women and examines whether the representations are influenced by the discourses that are valid within the institutions where each of the two groups work, and this create similarities and differences between the two groups' presentations of the women. The discourses of the presentations are created through the two groups' prior knowledge, which in turn constructs their declarations of them as well as their construction of their understanding of Nigerian Women in prostitution. Both institutions (welfare centers and media institutions) are working with active and public dissemination to various actors in the community, and the general population is therefore active recipients of the knowledge and discourses that are expressed. The two groups create institutional affiliation to the community through the use of discourses on the Nigerian prostitute women. The power holders in institutions have significant influence on the population's understanding of the women's background stories and cultural ways of being. This influence is created through the power through their positions in the actual institutions.

Innhold

1. Innledning.....	8
1.1 Valg av emne.....	8
1.2 Problemstilling.....	10
1.3 Introduksjon om de nigerianske kvinnene.....	10
1.4 Avgrensning av oppgaven.....	11
1.5 Oppgavens struktur.....	11
2. Metodisk tilnærming.....	13
2.1 Hvordan skapes det empiriske materialet?.....	13
2.2 Metodisk perspektiv.....	14
2.3 Forberedelser til feltarbeidet.....	15
2.3.1 Intervjuguiden.....	16
2.3.2 Å komme i kontakt med informantene.....	16
2.4 Møtet med informantene.....	17
2.5 Forskningsetiske dilemma.....	18
2.6 Transkribering og analyse.....	21
3. Teoretisk tilnærming.....	23
3.1 Diskurs.....	24
3.2 Ulike aktørgrupper med ulike tilnærminger.....	25
3.3 Fra empirisk materiale til diskurs.....	26
3.4 Diskurs, makt og identitet.....	27

3.5 Intertekstualitet.....	29
3.6 Nodalpunkter, det diskursive felt og lukning.....	30
4. Tidligere forskning og begreper.....	31
4.1 Tidligere forskning.....	32
4.2 Menneskehandel, menneskesmugling og migrasjonsrelatert prostitusjon.....	33
4.3 Årsaker til migrasjon.....	35
4.3.1 Sosiale og kulturelle årsaker.....	36
4.3.2 Økonomiske årsaker.....	38
5. Journalistenes og sosialkonsulentenes fremstillinger.....	40
5.1 Menneskehandel.....	40
5.1.1 Økonomisk krise/fattigdom.....	41
5.1.2 Forsørgeransvar.....	42
5.1.3 Juju-ritual.....	43
5.1.4 Migrasjonsrutene.....	47
5.1.5 Madam/bakmenn, gjeld.....	50
5.2 Det overfylte markedet.....	53
5.2.1 Aggressiv og pågående salgsteknikk.....	53
5.2.2 Sosial uorden.....	57
5.3 Sexkjøpsloven.....	61
5.3.1 Opptrapping til sexkjøpsloven.....	61
5.3.2 Aksjon Husløs.....	63
5.3.3 Alternativer til å selge sex.....	67
5.3.4 Bøtlegging.....	69

5.3.5 Sexkjøpsloven vellykket eller ikke?.....	73
6. Oppsummering.....	79
Litteraturliste.....	84
Appendiks 1.....	93
Appendiks 2.....	96

1 Innledning

Mitt masterprosjekt tar for seg journalisters og sosialkonsulenters fremstillinger av nigerianske kvinner i prostitusjon i Oslo før og etter sexkjøpsloven, som trådte i kraft januar 2009. Det handler om hvordan journalisters og sosialkonsulenters forestillinger, erfaringer og kunnskap om nigerianske kvinner i prostitusjon påvirker deres fremstillinger. I oppgaven vil jeg undersøke hvordan fremstillingene gjenspeiler den institusjonelle gruppen som aktørene tilhører og jeg vektlegger derfor hvilke forestillinger de to gruppene har om de nigerianske prostituerte kvinnene. I denne sammenheng blir det sentralt å vektlegge hvordan de to institusjonelle gruppens faglige forankring kommer til uttrykk i fremstillingene av dem.

Den faglige forankringen og den tilhørigheten som de to gruppene har i institusjonen, gjør at de blir ansett som troverdige kunnskapsformidlere i samfunnet. Både hjelpetiltakene og medieinstitusjonen formidler erfaringer og kunnskap om nigerianske kvinner på et nasjonalt og internasjonalt nivå. Sosialkonsulentene i hjelpetiltakene bygger sin kunnskap på primære kilder som de tilegner seg gjennom samtaler og oppfølging av kvinnene. Journalistene i medieinstitusjonen er på samme måte som sosialkonsulentene avhengige av andres kunnskap for å kunne gi fremstillinger av dem. Deres forestillinger utformes med utgangspunkt sekundære kilder, og tar ofte utgangspunkt i andre samfunnsaktørers erfaringer, som blant annet kan være politi, advokater, sosialkonsulenter, og politikere.

1.1 Valg av emne

I følge Pro Senterets leder Bjørg Nordli (2006) og FAFO forskerne May-Len Skilbrei og Anette Brunovskis (2006) begynte tilstrømmingen av nigerianske kvinner til Norge i 2004, da over hundre personer kom til Oslo på under en måned. Pro Senterets rapporter opplyser om at antallet nigerianske kvinner etter hvert har økt, og i følge hjelpetiltakets statistikk har de i tidsperioden 2005 til 2012, vært den største etniske gruppen i prostitusjon. Gjennom registrering har Pro Senteret kommet frem til at antall nigerianske brukere de var i kontakt med i 2008 var 633. Etter lovens inntreden i 2009 var det en større nedgang av nigerianske

kvinner og de registrerte kun 365. I 2010 økte tallet til 418, mens i 2011 var det hele 503 nigerianske brukere som var innom Pro Senteret (Pro Senterets årsrapporter 2006-2012 ¹).

De fleste av de nigerianske kvinnene jobber innen gateprostitusjonen, som vil si at kjøp og salg foregår i det offentlige rom og ofte i et bestemt geografisk område (Nordli 2006:1). Den raske økningen av nigerianske prostituerte i Oslo førte til at myndighetene ikke fikk kontroll over markedet i gateprostitusjonen. Diskusjonen om hvorvidt nigerianske prostituerte kvinner har påvirket iverksetting av sexkjøpsloven har regelmessig blitt tatt opp av journalister og sosialkonsulenter. I 2007 skrev Pro Senteret en årsrapport², hvor økningen av den utenlandske prostitusjonen i Oslo, og andre større byer i Norge ble vektlagt. Dette blir vist gjennom ulike typer diagram. I rapporten kan en for eksempel lese at over 30 % av de prostituerte kom fra Afrika (Ibid:9)³. Det ble understreket at denne markedsendringen, hvor det var mangel på kontroll, medvirket til at sexkjøpsloven ble iverksatt. I rapporten hevdes det i denne sammenheng at politiet og myndighetene ikke hadde andre midler til å rydde opp i den synlige og pågående gateprostitusjonen (Ibid:12).

Å analysere journalisters og sosialkonsulenters fremstillinger av nigerianske kvinner i prostitusjon er relevant innenfor kulturvitenskapen, siden fremstillingene berører kulturelle begreper som forestilling, grensesetting, ekskludering og stereotypifisering. De nigerianske kvinnenenes tilstedeværelse har vært et diskusjonstema blant innehavere i ulike maktinstitusjoner i Oslo etter deres ankomst i 2004. I denne sammenheng er det derfor relevant å undersøke hvordan kvinnene har blitt fremstilt av journalister og sosialkonsulenter før og etter sexkjøpsloven, samt hvilke forestillinger de har om dem. Kvinnenenes væremåter, blir ansett som noe kulturelt betinget, og har blant annet fått mye oppmerksomhet i media, blant politikere og myndigheter. De offentlige fremstillingene av kvinnene har ført til at deres tilstedeværelse har blitt noe alle og en hver har fått en formening om.

¹ Hentet fra Pro Senterets nettsider: <http://prosentret.no/publikasjoner/pro-sentrets-publikasjoner/a%cc%8arsrapporter/> (03/04-2013)

² Ibid.

³ Ibid.

1.2 Problemstilling

Med utangspunkt i avisartikler fra tabloidavisene VG og Dagbladet, i tidsrommet 2008 til 2011, og intervjumateriale basert på samtaler med fire sosialkonsulenter fra Nadheim og Pro Senteret som ble utført februar, juni og august 2012, vil jeg undersøke:

- Hvilke fremstillinger journalister fra VG og Dagbladet og sosialkonsulenter fra Nadheim og Pro Senteret gir av nigerianske prostituerte før og etter sexkjøpsloven.
- Hvilke likheter og forskjeller det finnes i sosialkonsulentenes og journalistenes fremstillinger av nigerianske prostituerte.

1.3 Introduksjon om de nigerianske kvinnene

De nigerianske kvinnene som det forskes på i masteroppgaven, og som migrerer til Europa for å selge sex, kommer som oftest fra Edo State, eller Benin, i den sørlige delen av Nigeria. I følge nigerianske kvinner, som var informanter i en FAFO rapport, blir flesteparten av de som tilhører den etniske gruppen Bini (Edo, Benin) diskriminert av andre folkegrupper i Nigeria. I rapporten hevdes det at mange av kvinnene har droppet ut av skolegangen på grunn av økonomiske problemer i Edo provinsen (Skilbrei og Brunovskis 2006:18- 19, 21). Fattigdommen blant den etniske gruppen har ført til at mange kvinner må migrere fra hjemlandet for å oppnå bedre framtidsutsikter for seg og sin familie.

De nigerianske kvinnene migrerer på ulike måter. Mest vanlig er at de reiser til Marokko eller Libya, som ligger i Nord Afrika. I Marokko og Libya kan de oppholde seg over flere år i flyktningeleirer, som ikke er offisielle, og som følge av dette må mange selge seg for å overleve (Ibid:26-28). Fra Nord Afrika til Sør Europa skjer overfarten med båt som transportmiddel, og mange av kvinnene har mistet livet på denne reisen (Ibid:28). Andre nigerianske kvinner migrerer direkte med fly til destinasjonslandet (Italia, Spania), men for å kunne gjøre dette må de ha familie eller bekjente som tar dem imot (Ibid:30). Som et resultat av manglende alternativer til jobb i de europeiske landene som kvinnene migrerer til, ender mange av dem opp som prostituerte.

1.4 Avgrensning av oppgaven

Det empiriske materialet som bygger på intervjuutskrifter av samtaler med sosialkonsulentene og journalistenes avisartikler har sine begrensninger. Flere aktørgrupper, deriblant politikere, politi og jurister som har faglig kunnskap om nigerianske kvinner i prostitusjon, ble valgt bort, selv om det kunne vært relevant og hatt samtaler med dem for å få en mer nyansert fremstilling av nigerianske kvinner i prostitusjon. I kulturvitenskapen er det som oftest kvalitativ tilnærming som blir brukt som metodisk rammeverk, og det sentrale her er at forskeren prøver å gi utdypende og nære beskrivelser av informantenes virkelighetsforståelse av et emne. For å kunne muliggjøre dette måtte jeg utføre noen begrensninger i forhold til valg av hvilke grupper som skulle inkluderes og utelukkes i forhold til det empiriske materialet. Jeg valgte å fokusere på journalisters og sosialkonsulenters fremstillinger av dem, siden hjelpeapparatene og medieinstitusjonen fungerer som offentlige kunnskapsformidlere. De to institusjonelle gruppene har derfor større mulighet til å nå ut med sine fremstillinger av nigerianske prostituerte kvinner til allmennbefolkningen, enn for eksempel politi og jurister.

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt inn i seks kapitler, hvor et av dem er analysekapittel som baserer seg på innsamlet empiri.

Innledningen tok for seg masteroppgavens tema, problemstilling, valg av emne, introduksjon om de nigerianske prostituerte kvinnene og avgrensning av oppgaven.

I kapittel to vil jeg greie ut om det metodiske fundamentet som brukes i forhold til innsamlingen av empiri. Den innsamlede empirien består av fire intervju med sosialkonsulenter og et utvalg avisartikler som har blitt skrevet av journalister. I forhold til den innsamlede empirien vil etiske utfordringer bli drøftet. I tillegg vil analyse- og transkriberingsprosessen av det empiriske materialet bli vektlagt.

I kapittel tre vil det bli redegjort for diskursanalyse som skal brukes i forhold til analysen av intervjuene og avisartiklene.

Kapittel fire tar for seg tidligere forskning og bygger på teori og begreper som skal benyttes i analysedelen. Her blir kvinnenens bakgrunnshistorier, årsaker til migrasjon og menneskehandel lagt frem.

Kapittel fem er et empirikapittel som tar utgangspunkt i utsagn som bygger på intervjuer med sosialkonsulenter fra hjelpeorganisasjonene Pro Senteret og Nadheim og avisartikler fra VG og Dagbladet. I kapitlet vil det gjøres en diskursanalyse av fremstillingene fra de to faggruppene, med utgangspunkt i det teoretiske perspektivet som er valgt.

Kapittel seks er en oppsummering hvor teori, tidligere begreper og det empiriske materialet vil bli drøftet og sammenlignet opp mot problemstillingen.

2 Metodisk tilnærming

I dette kapittelet blir den kvalitative metoden som brukes lagt frem. Både teori om metodisk tilnærming, forskningsetiske dilemma, transkribering og analyse blir satt opp mot de erfaringer og refleksjoner jeg gjorde meg i tiden før, under og etter innsamlingen av empirien, i analysen av den, og i tilbakeføringen til informantene.

2.1 Hvordan skapes det empiriske materialet?

Valg av problemstilling er med på å snevre inn kunnskapen, og i forlengelsen av dette blir det gjort et valg av hva som skal inkluderes og hva som skal utelukkes. Ved å ta utgangspunkt i antropologen Lamont Lindstrøm hevder antropologen Alessandro Duranti (1993:218) at sannhet ikke bare er konfrontasjoner som er basert på kollektiv aksept, men at den har kriterium hvor makt både er definert og områdebasert. Ved å være tilknyttet en forskningsinstitusjon har man makt til å nå ut med nye definisjoner, forskningsområder og fortolkninger og dette er med på å reformere den kunnskapen som formidles i det empiriske materialet. Sosialkonsulentenes og journalistenes forestillinger og erfaringer vil derfor være viktig å vektlegge, siden det er med på å gi nye vinklinger innenfor kulturvitenskapen.

Ulike fremstillinger kommer til uttrykk, og disse er tatt ut fra et empirisk materiale som inkluderer utskrevne intervjuer, som er interne kilder og avisartikler, som er eksterne kilder. I følge folkloristene Bente Gullveig Alver og Torunn Selberg (1990:29) er interne kilder de som forskeren selv er med på å skape og forme. Psykologene Steinar Kvale og Svend Brinkmann (2009:72-73) hevder at de interne kildene skapes gjennom samtale og samspill mellom informant og forsker, og blir sett som en type kunnskap som både er interrelasjonell og intersubjektiv. Dialogen med sosialkonsulentene bidro til en intersubjektiv og interrelasjonell kunnskap, ved at både jeg og de var med på å skape empirien gjennom våre forestillinger og forhåndskunnskap. Både forskeren og informantene har mulighet til å føre dialogens innhold i en bestemt retning, ettersom hvilke spørsmål som blir stilt eller hvilken kunnskap man har. Alver og Selberg (1990:30) hevder at eksterne kilder, i motsetning til interne kilder, blir skapt uten forskerens medvirkning, og at det blant annet kan være tekst og bilder. I motsetning til intervjumaterialet hadde avisartiklens innhold kunnskap som baserte seg på eksterne kilder som jeg ikke var med på å forme. I denne sammenheng er det viktig å påpeke at selv om avisartiklene er eksterne kilder, skapes journalisters og forskeres kunnskap

på samme måte som i de interne kildene. Både avisartiklenes og intervjuenes innhold er derfor avhengig av allerede eksisterende forestillinger om nigerianske kvinner i prostitusjon.

2.2 Metodisk perspektiv

I følge Kvale og Brinkmann (2009:21) er intensjonen med kvalitativ forskning at forskeren forsøker å forstå informantens livsverden. Det vil si at man prøver å understreke betydningen av informantens perspektiver ved å ta utgangspunkt i deres virkelighetsforståelser, forestillinger og erfaringer. Alver og Selberg (1990:34) hevder at: «Det essensielle ved en kvalitativ innfallsvinkel er nærhet til det felt man studerer og til den enkelte informant. Gjennom innlevelse forsøker man å nå fram til sine informanternes virkelighetsforståelse». Sosialkonsulentenes erfaringer med de nigerianske kvinnene er sentrale holdepunkt i intervjuene. Fremstillingene er i stor grad preget av hjelpetiltakenes formål og dette kommer til uttrykk i forhold til den hjelpen som tilbys til nigerianske kvinner i prostitusjon, samt samfunnets politiske og rettslige mål knyttet til menneskehandel og prostitusjon.

Sosialkonsulentene som jobber ved hjelpeorganisasjonene har en bestemt faglig kompetanse, og derfor kan intervjuene oppfattes som et profesjonsintervju, som er basert på det sosialpolitiske påvirkningsarbeidet de formidler ut til samfunnet. Sosialkonsulentenes utsagn har i hovedsak dreid seg om meninger som er sentrale innenfor den institusjonen hvor de arbeider, og de setter sine erfaringer med de nigerianske kvinnene opp mot det politiske ståsted og rettssystem som gjelder i forhold til prostitusjon før og etter sexkjøpsloven.

Samtalene med sosialkonsulentene er preget av institusjonelle og politiske tanker rundt prostitusjon, og dette tydeliggjøres i intervjuene ved at informantene gir en vitenskapelig og faktabasert fremstilling. Sosialkonsulentene tar blant annet utgangspunkt i tidligere skrevne rapporter, politiske program, avisartikler og egne erfaringer for å underbygge sine fremstillinger og gir vitenskapelige årsakssammenhenger for å forklare hvorfor de nigerianske kvinnene oppholder seg i gatene i Oslo.

Intervjuene ble utført på tomannshånd, men siden informantene søker etter en årsakssammenheng for blant annet å forklare hvordan prostitusjon er påvirket av kulturelle og sosiale relasjoner, har jeg valgt å vektlegge noen tanker som metodeforskerne Claudia Putschta og Jonathan Potter (2004) har om vitenskapelig tankegang om fokusgrupper. De mener at en fokusgruppe kan søke etter delvis vitenskapelige forklaringer, ved blant annet å undersøke

årsakene til et samfunnsfenomen. Metodeforskeren Richard A. Kruger (1998:46) skriver om fokusgruppeanalyse, og trekker fram to retninger; *akademisk orientert samfunnsvitenskapelig forskning* og *forretningsorientert markedsføring*. I forhold til analysen av avisartiklene og intervjuutskriftene henter jeg inspirasjon fra den førstnevnte retningen, som utforsker *heterogenitet* blant gruppen, og fokuset rettes mot hva som sies og hvordan det sies, heller enn hvilken person som sier hva. Dette er relevant siden problemstillingen retter søkelyset mot hva som blir sagt og hvordan dette blir sagt av innehaverne i de to ulike institusjonene, heller enn hvilken person som sier hva. Dette skal utføres ved å ta utgangspunkt i hvordan diskurser om nigerianske kvinner blir brukt av sosialkonsulenter fra Pro Senteret og Nadheim og journalister fra VG og Dagbladet.

I følge Kvale og Brinkmann (2009:169) dreier det diskursive intervjuet seg om hvordan aktører bruker ulike diskurser for å etablere sosial tilknytning og identitet. Intervjuene med sosialkonsulentene kan betraktes som diskursive intervju. Gjennom samtalene vektlegger de det politiske formålet som er gjeldende i hjelpetiltaket, og dermed forsøker de å skape en sosial tilknytning og identitet i samfunnet. Identitet og sosial tilknytning skapes ved at de som arbeider i hjelpetiltakene er offentlige og aktive formidlere i media, på konferanser og skriver rapporter om prostituertes forhold i Norge. Slik får de gitt en offentlig fremstilling av sitt ståsted til ulike samfunnsgrupper, og dermed får de også en identitet og sosial tilknytning i samfunnet.

2.3 Forberedelser til feltarbeidet

I forbindelse med feltarbeidforberedelsene brukte jeg tid på å velge ut de to hjelpetiltakene hvor jeg skulle intervju sosialkonsulentene, og jeg leste om dem på deres nettsider⁴. Slik fikk jeg forkunnskap om hva de to ulike hjelpetiltakene jobbet med, som blant annet er oppfølging og oppsøkende arbeid. På nettsidene ble det skrevet om menneskehandel, migrasjonsrelatert prostitusjon, utenlandsk prostitusjon, gateprostitusjon og prostitusjon på innemarkedet. Før jeg skulle utforme intervjuguiden leste jeg også rapporter, avhandlinger og fagbøker om nigerianske prostituerte kvinner for å opparbeide en bred forkunnskap om dem. Dette førte til at jeg på forhånd hadde kjennskap til de teoretiske begrepene som sosialkonsulentene brukte i sine fremstillinger av nigerianske kvinner i prostitusjon. Jeg valgte å sette meg inn i

⁴ Nadheim sin nettside: <http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Nadheim/> (14/01-2013)
Pro Senteret sin nettside: <http://prosenderet.no/> (14/01-2013)

begrepene og bruke disse da jeg utformet intervjuguiden. Denne baserer seg på det semistrukturerte livsverdensintervjuet, som i følge Kvale og Brinkmann (2009:47) verken en åpen samtale eller en lukket spørreskjemasamtale, men intervjuet utføres med utgangspunkt i en intervjuguide som tar for seg bestemte temaer og forslag til spørsmål.

2.3.1 Intervjuguiden

Intervjuguiden ble delt inn i fire ulike temabolker. Den første delen tok for seg hjelpeorganisasjonenes bakgrunn og hvilken hjelp de gir til kvinner og menn som selger sex. Del to vektla hvilke generelle erfaringer sosialkonsulentene hadde med nigerianske kvinner i prostitusjon. Del tre er den mest sentrale delen i forhold til problemstillingen, og tok for seg sosialkonsulentenes erfaringer med de nigerianske prostituerte kvinnene før og etter sexkjøpsloven. Den siste delen var en diskusjon hvor sosialkonsulentene delte sine meninger og refleksjoner om hvordan nigerianske prostituerte ble fremstilt i avisartiklene før og etter sexkjøpsloven, og om det har skjedd noen endringer over tid.

2.3.2. Å komme i kontakt med informantene

Før jeg satte i gang med feltarbeidet tok jeg kontakt med lederne i Pro Senteret og Nadheim via e-post. Sammen med e-posten la jeg ved et informasjonsskriv som inneholdt en presentasjon av hvem jeg er, en kort beskrivelse av formålet med masteroppgaven, samt en samtykkeerklæring som skulle undertegnes av informanten som skulle bli intervjuet. Slik fikk informantene på forhånd mulighet til å lese kort om prosjektet og forberede seg på de temaene som skulle tas opp under intervjuet. Den første kontakten ble knyttet til lederen på Pro Senteret, og to intervjuer ble gjennomført der i februar 2012. I løpet av våren 2012 tok jeg kontakt med leder ved Nadheim, og de to siste intervjuene ble utført der i juni og august 2012. Lederne i hjelpeorganisasjonene rekrutterte informanter som hadde fagkompetanse om nigerianske prostituerte kvinner og som utførte sosialfaglig arbeid med dem. Denne framgangsmåten fungerte bra, siden jeg fikk informanter som hadde tilegnet seg mye kunnskap gjennom sosial oppfølging av nigerianske kvinner i prostitusjon.

2.4 Møtet med informantene

Intervjuene med sosialkonsulentene ble gjennomført på deres arbeidsplass. Inntrykket som jeg fikk gjennom feltarbeidet i de to hjelpeorganisasjonene er på mange måter forskjellig.

Da jeg kom for å gjennomføre feltarbeidet på Pro Senteret i februar 2012, var Tollbugata og de andre sidegatene ved Karl Johan helt stille og rene. Jeg gikk alene i gatene en halvtimes tid og nøt en kaffekopp i solen før jeg skulle utføre intervjuene. Da jeg omsider kom inn i kontorlokalene ble jeg tatt imot av en resepsjonist. Kontorarealene var ryddige og rene, og det var kun de som jobbet som var der. Jeg hadde på ingen måte forestilt meg at det skulle være så stille og ryddig på forhånd. I ettertid har jeg tenkt at en årsak til at det var så stille kan være at det var vinter og at jeg møtte dem klokken ti på morgenen, noe som er forholdsvis tidlig, samt at brukerne ikke kontakter dem på dette tidspunktet.

Nadheim ligger i Nordbygata på Grønland, og intervjuene ble utført der. På vei til Nadheim gikk jeg gjennom Grønland Torg, Grønlandsleiret og Tøyengata. Grønland er en kompleks og fargerik bydel med mange ulike etniske grupper. Gatene var fylt med eksotiske markeder med stort utvalg av frukt og grønt og utekaféene var overfylt med folk som koset seg i sola. På vei opp Tøyengata gikk jeg forbi Grønland Basar, en halal kjøtthall og en etnisk frisørsalong. Når jeg tok av til Norbygata endret inntrykket seg umiddelbart. I bakgatene opplevde jeg sosialt belastede strøk, og det var flere ulike oppfølgingscenter for samfunnsbelastede grupper. På Nadheim ble jeg som avtalt ønsket velkommen av sosialkonsulentene i ytterdøren. Huset var et lite og koselig murhus. Inne i lokalene møtte jeg ansatte og kvinner som var mulige brukere av Nadheim. Jeg hilste på de mulige brukerne, men hadde ikke faglig relatert kontakt med dem, siden det ikke var en intensjon i forhold til problemstillingen. Jeg fulgte med informantene opp på et kontor, som lå i toppetasjen av huset, og intervjuene ble gjennomført der. I ettertid har jeg antatt at årsaken til at flere folk gikk inn og ut av lokalene på Nadheim var på grunn av årstiden. En annen årsak kan være at jeg utførte intervjuene senere på dagen enn det jeg gjorde på Pro Senteret.

Gjennom samtale med sosialkonsulentene fikk jeg mye kunnskap om nigerianske kvinner i prostitusjon. Sosialkonsulentene møter de nigerianske kvinnene jevnlig over tid, og dermed gis en nær kunnskap, som tar utgangspunkt i deres egne erfaringer med dem. Etter gjennomføringen av intervjuene har jeg reflektert over at utenforstående som ikke har nok forhåndskunnskap om etniske og subkulturelle grupper, kan ha mange fordommer i møte med dem. Dette inkluderte også meg selv da jeg trodde at de gatene hvor kvinnene oppholder seg,

samt hjelpetiltakenes lokaler skulle være preget av mer kaos. Denne fordømmen ble raskt endret da jeg møtte informantene på deres arbeidsplass og intervjuet dem. Sosialkonsulentene ved Pro Senteret og Nadheim ga uttrykk for en reflektert kunnskap om de nigerianske kvinnene, og særlig kom dette frem gjennom de erfaringene de får i møte med dem i hjelpetiltakene eller ute på gaten.

Ved at jeg møtte sosialkonsulentene med en åpenhet, tror jeg det ble lettere for dem å gi utfyllende og nære beskrivelser av deres erfaringer med nigerianske kvinner i prostitusjon. Sosialkonsulentene hadde en del felles kunnskap, men hver enkelt av dem hadde ulike fokusområder som de vektla, noe som igjen kan være knyttet til deres ulike roller i hjelpetiltakene. Noen av dem snakket om de nigerianske kvinnenenes bakgrunnshistorier, mens andre snakket om hjelpetiltakenes formål og avisartiklene. Under intervjuene tilnærmet sosialkonsulentene seg til meg på ulike måter, og dette kan være påvirket av hvilken rolle de hadde i hjelpetiltaket. Enkelte var mer autorative og hadde mer påvirkningskraft på meg enn andre, men samtidig fremstod samtlige av sosialkonsulentene som sikre og troverdige i sin kunnskap om nigerianske kvinner i prostitusjon.

2.5 Forskningsetiske dilemma

Hovedmålet er å få frem forestillinger, erfaringer og meninger som gjelder i ulike institusjoner. Derfor har jeg valgt å anonymisere sosialkonsulentenes primære personopplysninger, og dette gjøres ved at deres navn ikke blir tatt med i empiridelen. Folkloristen Bente Alver og sosiologen Ørjar Øyen (2007:30) hevder at de synspunkter og meninger som kommer til uttrykk i sitatene, kan knyttes til hvem som helst i informantgruppen når forskeren velger å anonymisere dem. Valget om anonymisering av primære personopplysninger, men ikke sekundære personopplysninger er gjort for at informantenes fremstillinger ikke skal bli individuelle, men at de heller knyttes til hjelpetiltakene hvor de jobber som sosialkonsulenter. Jeg har derfor valgt å beholde de reelle navnene på hjelpetiltakene⁵. I oppgaven tar jeg også utgangspunkt i avisartikler fra VG og Dagbladet, uten at jeg har spurt journalistene og redaktørene på forhånd. Siden artiklene er offentlige og tilgjengelige dokumenter på nett kan de brukes uten samtykke og anonymisering. Lederne i hjelpetiltakene har ved flere tilfeller blitt sitert i avisartiklene, og deres navn vil derfor bli brukt i masteroppgaven. På samme måte som avisartiklene vil også offentlige

⁵ Dette har også Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) blitt informert om.

årsrapporter og øvrige rapporter som er skrevet av Pro Senterets ledere og ansatte bli benyttet uten å anonymisere deres primære personopplysninger.

Det er ikke utenkelig at kolleger og ansatte ved andre institusjoner kan kjenne igjen personer gjennom siteringer i masteroppgaven når hjelpeorganisasjonenes navn har blitt vektlagt. Dette kunne blitt problematisert, men informantene fikk tilsendt de transkriberte sitatene som skulle brukes på e-post, og korrigerte og godkjente dem før analysen ble påbegynt. De hadde i tillegg mulighet til å ta ut siteringer som de ikke ønsket skulle bli publisert i masteroppgaven. I NESH (2011:35) sine retningslinjer pkt. 47 kalles denne prosessen for tilbakeføring av forskningsresultater, som er et krav til at informantene kan få mulighet til å korrigere eventuelle misforståelser i intervjuene.

Når man forsker på andres forestillinger, kunnskap og erfaringer om nigerianske kvinner i prostitusjon er det flere forskningsetiske dilemma man vil støte på. En av de største utfordringene vil være å unngå generalisering av kvinnene, siden fremstillingene av dem kan bli for entydige. I NESH (2011:24) sine retningslinjer står det: «ved forskning på utsatte kulturer, som minoritetskulturer, bør man være særlig varsom med å operere med inndelinger eller betegnelser som gir grunnlag for urimelig generalisering». For å forsøke å unngå generalisering vil jeg ta utgangspunkt i ulike fremstillinger som blir uttrykt av journalister og sosialkonsulenter.

Både journalister, sosialkonsulenter og forskere kan ha kulturelle verdier som skiller seg fra det som gjelder for de nigerianske kvinnene. Det vil si at de som står utenfor den nigerianske gruppen kan fortolke en kulturell kode annerledes enn en dem selv, og noe som virker søtende og stigmatiserende for en etnisk gruppe, kan være en verdi for andre. På den ene siden kan ytringer om nigerianske kvinner i prostitusjon, som blir gitt av enten en journalist eller en sosialkonsulent i et hjelpetiltak, virke krenkende for de nigerianske kvinnene. På den andre siden kan nigerianske kvinner være stolte av deres kulturelle verdier fra hjemlandet, noe som i motsetning kan virke fremmed og eksotisk for mange av dem som skriver om og forsker på dem. I NESH (2011:20) sine retningslinjer blir det argumentert for at: «Forskeren må vise respekt for verdier og holdninger hos dem som utforskes, ikke minst når disse avviker fra det som er mest vanlig i storsamfunnet (...)» Denne type «forskning angår ofte minoriteters adferd og verdier, for eksempel religiøse grupper, etniske minoriteter, ungdomsgrupper eller politiske subkulturer. Forskeren har en plikt til å ta de utforskedes selvforståelse på alvor, og unngå fremstillinger som svekker deres legitime rettigheter». I denne sammenheng er det

viktig å respektere de utsagnene som bygger på de nigerianske kvinnenes bakgrunnshistorier, selv om innholdet ved første øyeblikk kan virke urealistisk eller mindreverdig.

I møte med sosialkonsulentene var det viktig at jeg tok hensyn til den kunnskapen som kom frem i intervjuene. Alver og Øyen (2007:24-25) mener at dette er spesielt viktig, fordi enkelte forskningsemner kan være en påkjenning, risiko og skade for den gruppen som det forskes på. Jeg forsøkte å unngå dette ved å sende de ferdig transkriberte intervjuene til sosialkonsulentene, slik at de kan lese igjennom dem og godkjenne innholdet, før jeg begynte å analysere og benytte meg av empirien. Ved at sosialkonsulentene har godkjent innholdet er det mindre risiko for at den nigerianske prostitusjonsgruppen skal bli generalisert og stereotypifisert. På grunn av den nære og jevnlig kontakten sosialkonsulentene har med de nigerianske kvinnene er det troverdig at deres fremstillinger vil støtte opp om deres bakgrunnshistorier og erfaringer med menneskehandel og prostitusjon. Det ble i tillegg påpekt i informasjonsbrevet at sosialkonsulentene selv måtte holde taushetsplikten de har i forhold til de nigerianske kvinnene som tredjeperson.

Sosialkonsulentene i hjelpetiltakene har gitt uttrykk for ulik kunnskap under intervjuene, og de hadde hvert sitt spesialområde og sin egne spesialiserte kunnskap, som utformet deres forestillinger om nigerianske kvinner i prostitusjon. Dermed hadde fremstillingene noe forskjellig særpreg, og på den måte ble de også komplekse. I følge etnologen Barbro Klein (2006:22) er den komplekse fremstillingen av erfaringer og muntlige fortellinger en kilde for å forstå mennesket, deres livsverden, historie og kulturelle erindring. Fremstillingene av de nigerianske kvinnene er komplekse siden journalister og sosialkonsulenter har ulike forestillinger om dem, og dette peker tilbake på deres livsverden, historie og kulturelle erindring. Sammenligning av de ulike fremstillingene som kommer til uttrykk gir derfor en mer nyansert beskrivelse av dem.

Utenforstående kan ha forestillinger om nigerianske kvinner som *de andre*, som kjennetegnes ved at en enkelt gruppe eller individer oppfattes som annerledes enn det som blir ansett som normen og det normale i samfunnet. Dette kommer blant annet til uttrykk ved at de nigerianske kvinnene tilskrives en identitet som eksotiske. De entydige fremstillingene kan være med på å skape et generaliserende og stigmatiserende bilde av de nigerianske kvinnene i prostitusjon om de ikke definerer seg med det som blir tilskrevet. Etnologen Magnus Öhlander (1999:16) påpeker at om et menneske stigmatiseres jevnlig over en lengre periode i ulike situasjoner, så er dette med på å tilskrive en identitet, som vedkommende selv over tid

kan oppfatte som sin reelle identitet. Ulike samfunnsaktører som kvinnene møter på gata kan påvirke deres væremåter, ved at kvinnene tar opp i seg det de blir konfrontert med. Ofte kan samfunnsaktørens konfrontasjoner være preget av tidligere offentliggjorte fremstillinger av kvinnene.

2.6 Transkribering og analyse

Kort tid etter jeg hadde utført intervjuene med sosialkonsulentene, valgte jeg å gjennomføre transkriberingen av dem. Jeg innser i ettertid at dette var en god løsning, siden mine opplevelser og inntrykk fra intervjuene fortsatt lå friskt i minnet. En hver skrevet tekst som er basert på kommunikative interaksjoner er en transformasjon og en reduksjon av det som blir formidlet muntlig. Når muntlig tale struktureres til en skriftlig tekst blir uttrykket annerledes og dette er blant annet forårsaket av at den skriftlige transkripsjonen utelukker stemmeleie, tonefall, nøling, selvsikkerhet og pauseringer. Folkloristen Jeff Tinton (2003:69-70) hevder at en skriftlig tekst oppfattes som et sekundært dokument, siden den er basert på en oral talehandling. Oralitet innenfor folkloristikk er en intersubjektiv prosess som skjer når to personer kommuniserer ansikt til ansikt.

De transkriberte intervjuene, som er basert på forskerens og informantens muntlige dialog, blir gjort om til abstraksjoner og struktureres ved at man bruker det skriftlige språket i transkripsjonene. Siden transkripsjonene overføres fra talespråk til skriftspråk, var det en del avgjørelser og beslutninger som måtte gjøres i forhold til hvordan jeg ville skrive ut intervjuene. I følge Kvale og Brinkmann (2009:186-187) innebærer det skriftlige og muntlige språket ulike språklige spill, som kommer til uttrykk ved at det muntlige språket kan virke usammenhengende og gjentakende når det transkriberes direkte til et skriftlig språk. I forhold til transformeringen fra muntlig til skriftlig språk hadde jeg på forhånd tenkt at transkripsjonene av intervjuene skulle ligge tett opp mot det muntlige språket som hver enkelt av sosialkonsulentene brukte, men jeg valgte å ta bort småord som (altså, men, liksom osv.), og rettet på ufullstendige setninger. I tillegg ble intervjuene skrevet ut på standard norsk. Det var en god løsning å skrive ut intervjuene med det skriftspråket som ellers anvendes i masteroppgaven. To av informantens dialekter lå i utgangspunktet tett opp til bokmål som skriftspråk, mens de to andre informantene hadde dialekter som skilte seg ut. Jeg valgte bort dialektene, siden sitatene skal knyttes til informantens yrkesrolle og arbeidsplass, og ikke til det som særpreger dem som enkeltindivid. I tillegg ble avisartiklene som benyttes skrevet på

bokmål. Ved å velge å skrive alt med det samme skriftspråket ble det en bedre flyt i samspillet mellom sitatene fra empirien og fortolkningen av dem.

Da jeg sendte de ferdig transkriberte intervjuene til sosialkonsulentene fikk jeg tilbakemeldinger om at deler av det utskrevne materialet var vanskelig å lese, siden de var preget av et muntlig språk. De påpekte og at setningsoppbyggingen til tider virket usammenhengende. I forhold til gjengivelse av informantenes utsagn, argumenterer Alver (1996:143) for at det som mennesket sier ikke alltid stemmer over ens med hva de har lyst til å nå fram med. I forhold til reaksjonen fra sosialkonsulentene kan transkripsjonen ha vært preget av ordenes muntlighet og disse kan ha overskygget meningen som lå bak dem.

Uklarheten i intervjutranskripsjonene knyttes til NESH (2011:35) sine retningslinjer punkt 47. hvor det påpekes: «I noen tilfeller er det ikke uten videre mulig å tilbakeføre resultatene i en form som er forståelig for alle, for eksempel fordi resultatet preges av avansert statistikk. Forskeren skal i så fall tilrettelegge resultatene slik at sentrale funn og innsikter formidles på en måte som er forståelig for mottakerne». Etter jeg hadde valgt hvilke sitater jeg skulle bruke i analysen, sendte jeg dem på e-post til sosialkonsulentene. Slik fikk de mulighet til å rette på det de mente var uklart. Det var kun små språklige uttrykk i sitatene som ble endret. Jeg ser positivt på denne prosessen, siden innholdet i sitatene ble presisert med et klarere og mer definert språk, noe som igjen fører til at innholdet i empirien blir formidlet på en mer forståelig måte for mottakerne.

Etter transkriberingen ble det empiriske materialet strukturert i en skriftlig tekst og det ble mer oversiktlig å få et innblikk i intervjuets innhold. Lingvistene Bjørhild Kjelsvik og Pia Lane (2011:247) påpeker at det er i denne fasen at forskeren velger de kategorier som skal vektlegges i analysen, og dette resulteres i at analysen blir påstartet. Under arbeidet med det transkriberte materialet er det viktig å reflektere over at valg av kategorier fra transkripsjonen er en fortolkning og analyse av det som har blitt fortalt av sosialkonsulentene under intervjuene, og at dette ikke er basert på en teoinøytral prosess.

3 Teoretisk tilnærming

«Som forfattere ved man, at man ikke kun har skrevet teksten selv; man har været helt afhængig af andre tekster og af diskussioner med andre mennesker. Og som forfattere ved man også, at når man slipper teksten, slipper man også kontrollen over den.» (Winther Jørgensen og Phillips 1999⁶).

For å kunne gjennomføre fortolkningen av empirien, som tar utgangspunkt i institusjonaliserte meninger og forestillinger om nigerianske prostituerte kvinner, vil jeg benytte meg av diskursanalyse, og jeg vil ta utgangspunkt i de politiske teoretikerne, Ernesto Laclau og Chantal Mouffe (2001), sin tilnærming. Her vil jeg legge vekt på begreper som, *nodalpunkt*, *det diskursive felt*, *lukning* og *diskurs og makt*. Det blir i tillegg benyttet andre teoretikere som har skrevet om *diskurs og makt*. Blant annet trekker jeg frem filosofen Michel Foucault (i Fraser 1989), som argumenterer for hvordan ulike aktører i ulike regimer (institusjoner) får makt til å ytre diskurser. Lingvisten Norman Fairclough (i Veum 2011) vektlegger makt gjennom sine tanker om hvordan institusjonelle normer og tenkemåter virker inn på tekstskepelse i de ulike institusjonene. Maktbegrepet blir også lagt frem i litteraturviteren Edward Saids ([1978] 2004) teori om konstruksjon av *de andre*, som kommer til uttrykk gjennom forestillinger om «orienten».

Jeg vil også legge vekt på *diskurs og identitet*. Diskurs og identitet har likheter med diskurs og makt ved at det er sosialkonsulentenes og journalistenes institusjonelle tilhørighet som gir dem makt til å fremstille og formidle de tilskrevne identitetene som konstrueres i forhold til de nigerianske kvinnene. Tilskrivningen av identiteter blir skapt av journalisters og sosialkonsulenters forestillinger om *de andre*. Tankene til teoretikerne Laclau og Mouffe, samt etnologen Haci Akman (1995) blir brukt for å få frem de *tilskrevne identiteter* og *doble subjektposisjoner* som kvinnene har. For å kunne utforske *det intertekstuelle* tar jeg utgangspunkt i folkloristen Georg Drakos (1997) og vitenskapsteoretikerne Marianne Winther Jørgensen og Louise Phillips (1999) som hevder at diskurs dreier seg om hvordan vi blir påvirket av det som på forhånd er skrevet eller sagt. De utskrevne intervjuene og avisartiklene er fremstillinger som jeg vil utforske som tekstlig materiale. Ved at journalistene og sosialkonsulentene enten legger seg opp til tidligere diskurser eller tar avstand fra dem er deres fremstillinger påvirket av tidligere talehandlinger. Fremstillingene blir dermed formet av det diskursive innholdet som allerede eksisterer i andre skrevne tekster. Tekstene har en

⁶ I introduksjonen til boken.

egentyngde, hvor argumenter står over tid og ikke uten videre vendes om til noe annet. De to gruppene har makt til å forme diskursenes innhold, ved at de tar avstand fra eller legger seg tett opp til tidligere diskursers innhold. Det teoretiske rammeverket er relevant for kulturvitenskapen, siden det etterstreber å få en nær og inngående forståelse av teksters innhold, og dette blir gjort ved at det tas utgangspunkt i de sentrale diskursene som utformer dem.

3.1 Diskurs

Diskurs blir definert som: «en bestemt måte at tale om og å forstå verden (eller dele av verden) på» (Winther Jørgensen og Phillips 1999:9). Dette betyr ikke at diskursene på forhånd har et bestemt meningsinnhold, men snarere heller at innholdet skapes ved at et hvert individ konstruerer sine omgivelser og sin oppfattelse av verden. Meningsinnholdet blir skapt og formidlet gjennom språk og handling. Jeg velger å ta utgangspunkt i tekstlig materiale som avisartikler og utskrifter av intervju for å få et innblikk i hvordan journalister og sosialkonsulenter forholder seg til diskurser om de nigerianske prostituerte kvinnene. Diskursene som kommer til uttrykk i det empiriske materialet er både preget av det som blir sagt om de nigerianske kvinnene og handlinger som blir utført i møte med dem. Laclau og Mouffe (2001:107) skiller ikke mellom lingvistiske og atferdsmessige handlinger i sin diskursteori. Begge typer handlinger blir forstått som viktige aspekt av sosial praksis, og sammen konstituerer de sosial produksjon av mening, som er strukturert i form av bestemte diskurser. Lektor i politisk teori, David Howarth (2000:157), mener at politisk subjektivitet påvirkes av sosiale aktørers handlinger. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom journalistenes og sosialkonsulentenes meninger om de nigerianske kvinnene, og disse bygger på kvinnenens handlinger som blir utført i det offentlige rom. Winther Jørgensen og Phillips (1999:69) hevder derimot at ulike aktørers vektlegging av innholdet i diskursene kan påvirke en annen gruppes handlinger og fremtredelse. Dette kommer blant annet til uttrykk når journalister og sosialkonsulenter skaper og opprettholder diskurser om nigerianske kvinner i prostitusjon, og dette påvirker mottakernes holdninger og forestillinger, som er betydningsfulle i forhold til deres handlinger i møte med kvinnene.

3.2 Ulike aktørgrupper med ulike tilnærminger

Diskursanalyse er valgt slik at jeg kan sammenligne hvordan journalistene og sosialkonsulentene uttrykker seg på ulike måter innenfor det samme temaet. Det dreier seg om hvordan like diskurser knyttet til nigerianske kvinner i prostitusjon blir fremstilt av sosialkonsulenter og journalister, og hvilke likheter og forskjeller som blir vektlagt innenfor disse. Journalisters og sosialkonsulenters forestillinger og kunnskap om nigerianske kvinner i prostitusjon påvirker deres fremstillinger av dem. De nevnte yrkesgruppene jobber med dem, og har ulike meninger om og tilknytning til dem, som de uttrykker gjennom språket.

Howarth, (2000:148) hevder at Laclau og Mouffe i sin diskursteori gir uttrykk for at alle objekter og handlinger får betydning gjennom systemer av signifikante forskjeller. Det vil si at de nigerianske prostituerte kvinnenes handlinger får ulike betydninger gjennom de ulike måtene sosialkonsulentene og journalistene omtaler deres kulturelle væremåter og tilstedeværelse på. Deres måter å omtale de nigerianske kvinnene er med på å opprettholde eller ta avstand fra det som allerede eksisterer i diskursenes innhold.

Winther Jørgensen og Phillips (1999:9) påpeker at fremstillingene er komplekse og mener at våre ytringer ikke skapes av omverden, men at det heller er aktørens aktive rolle som er med på å skape og forandre omverden. Diskursanalyse kan derfor oppfattes som en sosialkonstruktivistisk framgangsmåte, hvor vår kunnskap er kategorisert gjennom vår egen oppfattelse av saken. De hevder at: «virkeligheden er kun tilgjengelig for os gjennom vore kategorier- og vores viden og verdensbilleder er ikke spejlbilleder af virkeligheden `der ude`, men et produkt af vore måder at kategorisere verden på» (ibid:13).

Aktørene som definerer innholdet i diskursene om de nigerianske kvinnene i prostitusjon er enkeltindivid med egne meninger. Likevel er diskursene i større grad påvirket av at journalistene og sosialkonsulentene tilhører en bestemt yrkesgruppe, samt at de styres av hvilke forventninger utenforstående har om den yrkesgruppen de tilhører. Journalister og sosialkonsulenter i hjelpeorganisasjoner har ulik måte å tilnærme seg og å forstå de nigerianske prostituerte kvinnene på. Likevel har begge yrkesgruppene makt til og nå frem med sine meninger og ytringer om nigerianske prostituerte i forhold til andre samfunnsaktører. Tankene kan knyttes til Fairclough (1992;1995;2001, i Veum 2011:83) som definerer begrepet *diskursorden*, og dette dreier seg om hvordan institusjonelle normer og tenkemåter virker inn på tekstskapelse i de ulike institusjonene. De institusjonelle normene og

tenkemåtene er med på å kategorisere og sette grenser i forhold til de diskurser som ytres, og dette skaper ulik kunnskapsproduksjon i de ulike institusjonelle gruppene.

Fremstillingene som kommer til uttrykk har ulik grad av offentlighet. Det diskursive innholdet i offentlige fremstillinger er i større grad med på å påvirke meningene til et større antall mottakere. Ved at avisartiklene er tilgjengelige for mange mottakere blir diskursene i dem betraktet som offentlige. Et annet eksempel på offentlig diskurs kan være når lederne på Pro Senteret og Nadheim ytrer diskurser i ulike reportasjer som har blitt skrevet i VG og Dagbladet. Sosialkonsulentenes erfaringsbaserte kunnskap om de nigerianske kvinnene kommer til uttrykk gjennom rapporter eller tale, og blir ikke en like offentlig diskurs, men derimot en taushetsbelagt diskurs, som ikke når ut til alle og en hver. Likevel er diskursene med på å avdekke hvordan de nigerianske prostituerte kvinnene blir kategorisert på ulike måter av ulike institusjonelle grupper, som gjennom sin tilhørighet til institusjonen har mulighet til å opprettholde maktstrukturer i språket.

3.3 Fra empirisk materiale til diskurs

Diskursene i det empiriske materialet ble kategorisert i forhold til problemstillingen, og fortolket med en teoretisk tilnærming. Sosiologen Pål Repstad (2007:113) argumenterer for at en fortolkning skal være i samsvar med problemstillingen, og at dette skal gjelde for både datainnsamlingen, analysen og skriveprosessen. I overgangen fra empirisk materiale til diskurs har et utvalg av diskurser som ble brukt av journalistene og sosialkonsulentene blitt lagt frem og flere av disse kan knyttes til før og etter sexkjøpsloven.

Siden avis- og intervjumaterialet var stort og tok for seg noen tema som i forhold til problemstillingen var mer relevant enn andre, begynte jeg å kategorisere innholdet inn i ulike diskurser. Diskurser består av ulike tegn og begreper som er med på å konstruere innholdet i tekster, og disse samspiller med hverandre. Den sveitsiske lingvisten Ferdinand de Saussure (1974) argumenterer for at tegn får mening gjennom relasjonen til andre tegn. Ved å sette tegnene sammen er de med på å skape språket som er med på å ivareta diskursenes innhold. I følge Kvale og Brinkmann (2009:232) er diskursene preget av det språket som blir brukt for å skape, opprettholde og endre ulike sosiale bånd, siden den menneskelige verden er sosialt og språklig konstruert. Ved å ta utgangspunkt i at tegnene og språket ivaretar sosiale bånd gjennom diskursene, ble tema og begreper som stod sentralt hos sosialkonsulentene og

journalistene lagt frem. Flere gjennomlesninger av det empiriske materialet måtte til for å få en helhetlig oversikt over hvilke diskurser som skulle vektlegges og hvilke som skulle utelukkes i forhold til problemstillingen. Ved å ta utgangspunkt i sentrale begrep som sosialkonsulentene og journalistene brukte, dukket det underveis opp ulike underkategorier, som støtter opp om hoveddiskursene.

3.4 Diskurs, makt og identitet

I følge Winther Jørgensen og Phillips (1999:23) legger Laclau og Mouffe vekt på hvilken makt individer som konstituerer diskursenes innhold har, og hevder at denne makten både er produktiv og begrensende. Makt defineres som skapende i forhold til den sosiale omverden, og i denne sammenheng er det utvalgte institusjonelle grupper som har makt til å bestemme hvilke diskurser som skal vektlegges og hvilke som skal utelukkes. Ved å ta utgangspunkt i Laclau og Mouffe hevder de (Ibid:29) at diskursene er fullt konstituerende for vår oppfattelse av verden. Meningsinnholdet i diskursene, som har blitt gitt av andre før oss, kan konstitueres av individer fra ulike institusjoner som forholder seg til diskursene på ulike måter og som har makt til å bekrefte eller avslå innholdet i diskursene.

Foucault setter fokus på spørsmål som er rettet mot diskursiv konstitusjon av det moderne subjekt, eller moderne subjektivitet, hvor viktige aspekt skapes gjennom diskursenes kontekst (2005, i Keller, Schneider og Viehöver 2012:11-12). I følge filosofen Nancy Fraser (1989:274) hevder Foucault i boken «Truth and Power, Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977», at makt sirkulerer gjennom produksjonen av diskursene i samfunnet, og han påpeker at de diskursive regimene skaper en sosial form for begrensnig. Begrensningen varierer fra regime til regime, altså ettersom hvilken autoritet og kunnskap den som formidler diskursen har. De diskursive regimene blir styrt av utvalgte personer innenfor institusjoner som har blitt tildelt en autoritet ved at de har nok fagkunnskap til å holde fast ved eller ekskludere ulike typer diskurser. Diskursens spredning er derfor påvirket av respekerte i institusjoner som har et konkret mål om en bestemt sosial fremgangsmåte. I forhold til de nigerianske prostituerte kvinnene er det i dette tilfellet etablerte institusjoner innenfor media og hjelpearbeid som har makt til å gi diskursive ytringer om dem. De har en bestemt makt som gjør at deres talte diskurs blir tatt opp i samfunnet, og derfor blir den også stående som en sannhet.

I forhold til institusjonenes kunnskap og forestillinger om de nigerianske kvinnene i prostitusjon, har innehaverne i hjelpetiltakene og medieinstitusjonen makt til å konstruere kunnskap om *de andre* eller de som er annerledes gjennom diskurser. Said ([1978] 2004) er inspirert av Foucault, og i boken «Orientalism» analyserer han hvordan kunnskap om *de andre* konstrueres i tekster om *Orienten*. I likhet med Foucault hevder han at diskurser, i dette tilfellet diskurser om orientalismen, skaper et kunnskapsregime som konstruerer kategorier av sannhet, ved at diskurser som passer for deres ståsted blir vektlagt, mens de som strider mot blir utelatt. Opprinnelig fungerte orientalismen for å støtte opp om kolonimaktens politiske og økonomiske overlegenhet i forhold til etniske grupper som ble betraktet som annerledes enn dem. I denne sammenheng har innehaverne i kolonimakten mulighet til å definere folks kulturelle væremåter fra Østen som en motsetning til Vesten, og dermed konstruere folk fra Østen som *de diskursive andre*. Forholdet mellom *oss* og *de andre* er med andre ord basert på et ubalansert maktforhold, hvor folket fra Østen blir definert som medlemmer av en eksotisk sivilisasjon av Vestens intellektuelle. Orientalismen er en måte å kjenne de andre på, samtidig som det er en konstruksjon av *de andre*. Derfor kalles det også for annengjøring, som tar utgangspunkt i de forestillinger som blir fremstilt gjennom tale, skrift og handling. Dermed har Vestens folk et selvbilde som er overlegen i forhold til folk fra Østen.

I forhold til hvordan nigerianske kvinner blir fremstilt av utenforstående, vil diskurs og identitet være en ramme for å forstå det som formidles. Laclau og Mouffe (2001:125) hevder at sosiale motsetninger oppstår på grunn av at individer ikke kan sikre sin identitet. De påpeker videre at det er utenforstående personer som står ansvarlig for motsetningen, ved at de har forestillinger som strider mot individets selvforståelse. En av diskursanalysens oppgaver er derfor å kartlegge hvordan identiteter blir blokkert gjennom tilskrivning i ulike fremstillinger. De nigerianske kvinnenens tilskrevne identitet blir tildelt av en utenforstående, og dette er med på å skape allmennbefolkningens oppfattelse av dem. Den tilskrevne identiteten kan være med på å svekke den personlige identiteten om de ikke samsvarer med hverandre, og når dette skjer oppstår det en identitetsblokkering.

I forhold til fremstillingene av de nigerianske kvinnene med prostitusjonserfaring, er det relevant å undersøke hvilke forestillinger journalister og sosialkonsulenter har om dem, siden dette både er med på å skape kvinnenens tilskrevne identiteter og blokkere dem om diskursenes innhold blir lukket. De utenforstående er med på å forme en kollektiv oppfattelse av de nigerianske kvinnene, og dette kan skille seg fra deres personlige identitet. En kan derfor skille mellom selvtilskrevet og tilskrevet identitet. Den personlige identiteten er basert på en

persons livsforløp, men den blir også tilskrevet gjennom individets relasjoner til slekt og venner. Den tilskrevne identiteten derimot, blir formet av andre utenforstående som ikke identifiserer seg med den. Når den personlige identiteten ikke samsvarer med den tilskrevne identiteten, tviler individet på det som er selvtilskrevet (Akman 1995:48). Dette kan føre til at individer får *identitetskriser*, som er en følge av mangel på aksept fra de som tilskriver dem ulike identiteter.

De nigerianske kvinnes komplekse subjektivitet vil vektlegges i forhold til den informasjonen som finnes i avisartiklene og de erfaringer som sosialkonsulentene i hjelpeorganisasjonene fremstiller. Laclau og Mouffe (2001:115) hevder at doble subjektposisjoner bygges opp av ulike diskursive kategoriseringer av subjektet, og de legger vekt på problematikken i relasjonen mellom de ulike subjektposisjonene.

3.5 Intertekstualitet

Journalistenes og sosialkonsulentenes bruk av diskurser er basert på hvordan de forholder seg til tidligere skrevne og talte ytringer. Det intertekstuelle perspektivet støtter seg på den oppfatning av at en fremstilling alltid formes via dialog med tidligere fremstillinger, og at hver publiserte tekst struktureres med virkelige eller forestilte modeller som forbilde. Gjennom de forestillinger som blir uttrykt i fremstillingene kan mennesket velge å tilslutte seg modellene som kommer til uttrykk gjennom fremstillingene, eller ta avstand fra dem, ved ikke å kopiere dem (Drakos 1997:35). Winther Jørgensen og Phillips (1999:84) hevder på lignende måte at den som ytrer diskurser aldri kan unngå å bruke beskrivelser som er blitt fremstilt på et tidligere stadium. Videre påpeker de at tekster kan forstås som en del av et *intertekstuell kjede*, som kjennetegnes ved at en serie tekster knyttes sammen ved at hver tekst drar inn elementer fra en annen tekst eller andre tekster. Intertekstualitet er relevant, siden journalistene og sosialkonsulentene legger seg opp til eller tar avstand fra tidligere ytrede diskurser om samme emne. Siden fremstillingene formes ved at de legger seg tett opp til eller tar avstand tidligere fremstillinger, fører dette til at tidligere skrevne avisartikler, andre talehandlinger og tekster både kan være en modell eller et forbilde og noe man utelukker.

3.6 Nodalpunkter, det diskursive felt og lukning

For å kunne utforske hvilke diskurser som blir vektlagt i journalistenes og sosialkonsulentenes fremstillinger og om de to faggruppene forholder seg likt eller ulikt til innholdet i dem, blir Jørgensen og Phillips, samt Laclau og Mouffes tanker om diskurs brukt som et teoretisk rammeoppsett. I følge Winther Jørgensen og Phillips (1999:35-36) er diskurser bygget opp av ulike tegn som skiller seg fra hverandre, men som samtidig kan knyttes til hverandre på forskjellige måter. De legger vekt på en teori hvor det sosiale feltet oppfattes som et nett av betydningsdannede prosesser, som de illustrerer gjennom knutene i et nett, hvor en hver knute har ulik betydning, ved at de skiller seg fra hverandre på bestemte måter. Knutene er tegn som kan settes i forskjellige forhold til hverandre og det er dette som blir kalt for *momenter* i diskursene. Derfor er alle tegn momenter i et system og deres betydningsdannelse er bestemt ut fra hvilken relasjon de har i forhold til hverandre.

Tankene til Winther Jørgensen og Phillips kan knyttes til Laclau og Mouffe (2001:111-112) som deler diskursenes betydning inn i tre ulike begreper; *nodalpunkter, det diskursive felt og lukning*. I følge dem kan et nodalpunkt betraktes som et privilegert tegn, som andre underordnede tegn kretser seg rundt, og i sammenheng får disse tegnene betydning. De påpeker at det diskursive felt er diskursens utelukkede betydningsdannelse, som kjennetegnes ved at noen tegn blir utelukket i diskursen for å kunne opprettholde den opprinnelige sammenhengen og betydningen. Winther Jørgensen og Phillips (1999:38-39) hevder at lukning betyr at diskursene er entydige og at flertydig budskap ikke når inn. I dette tilfellet prøver aktørene å fjerne begrepets komplekse betydning ved å lukke diskursene, men dette er ikke alltid vellykket, siden de betydningsmulighetene som befinner seg i det diskursive feltet kan føre til at diskursenes entydige innhold oppløses. Samtidig vil diskursenes innhold bli formidlet på ulike måter, ettersom hvilken yrkesbakgrunn aktørene har, samt hvilken forhåndskunnskap de har om innholdet i tidligere ytrede diskurser. Det er derfor det vil være vanskelig å lukke betydningen i diskursene. Kort oppsummert baserer Laclau og Mouffe sin teori seg på inkludering og utelukking av ulike betydninger innenfor diskursene, og denne betydningen er med på å skape vårt bilde av samfunnsfenomen, som påvirker vårt syn på den sosiale virkelighet. Teorien er relevant i forhold til oppsettet av den empirien som benyttes. Nodalpunktene og de underordnede tegnene som kommer til uttrykk i fremstillingene og som tar utgangspunkt i det empiriske materialet, vil derfor være relevant å diskutere videre i kapittel fem.

4 Tidligere forskning og begreper

For å kunne gi et innblikk i de nigerianske prostituerte kvinnenes bakgrunnshistorier tar jeg utgangspunkt i tidligere forskning som berører begreper som migrasjon, transnasjonal prostitusjon, menneskehandel, globalisering, fattigdom og juju-ritualer. Tidligere undersøkelser og forskning som tar opp ulike fremstillinger av kvinnene blir satt i fokus, siden disse er relevante i forhold til problemstillingen.

Den tidligere forskningen har relevans i forhold til problemstillingen, siden enkelte av journalistenes og sosialkonsulentenes forestillinger og fremstillinger tar utgangspunkt i de nigerianske kvinnenes personlige fortellinger fra hjemlandet og i transittlandet. Samfunnsforskeren Erving Goffman (1972:131) hevder at minoriteters bakgrunnshistorier er sentrale for å kunne forstå deres problematikk i forhold til innplassering i den sosiale strukturen, som skapes med utgangspunkt i utfordringene som oppstår i interaksjon med andre. Videre mener han at for å forstå de sosiale strukturelle problemene må man ta hensyn til minoritetens historiske bakgrunn, den politiske utviklingen der de befinner seg, samt gruppens egen politikk. Ved å ta utgangspunkt i tidligere forskning som tar opp bakgrunnshistoriene til nigerianske kvinner i prostitusjon, kan man få en forståelse for hvordan deres sosiale, kulturelle og økonomiske utfordringer i hjemlandet, samt hvordan deres erfaringer med menneskehandel, menneskesmugling og migrasjonsrelatert prostitusjon, påvirker deres kulturelle væremåter.

Forskere har makt og kompetanse til å gi beskrivelser og definisjoner om hva som er særegent for den nigerianske prostitusjonsgruppen. Beskrivelsene og definisjonene kommer til uttrykk gjennom hvilke *likheter* og *forskjeller* de har i forhold til andre prostitusjonsgrupper. Kunnskapen om de nigerianske kvinnenes kulturelle væremåter formes gjennom forskernes forståelse av dem, og deres forestillinger og kunnskap blir enten skapt i møte med kvinnene eller gjennom andre forskeres beskrivelser. Antropologen Karen Fog Olwig (1992:90) påpeker «(...)at sosiale og kulturelle relasjoner ikke på nogen måte er koncentreret inden for små lokalsamfund eller endog nationer, men snarere går på tværs av disse. De viser yderligere, at kultur ikke er noget, folk har, men noget der hele tiden skabes». Det betyr med andre ord at forskernes kulturelle og sosiale relasjon til de nigerianske kvinnenes skapes ved å sammenligne dem med andre kulturer, som har ulike sosiale og kulturelle verdier enn dem selv.

4.1 Tidligere forskning

Det finnes både nasjonal og internasjonal forskning og rapportskrivning om nigerianske kvinner som er ofre for menneskehandel. Forskingen tar for seg kvinnenes kulturelle opprinnelighet i hjemlandet og menneskehandel i form av utnyttning og transportering av nigerianske kvinner innenfor og over nasjonale landegrensener. Det har også blitt skrevet om de nigerianske kvinnenes fremtredelse og tilstedeværelse i transittlandene. For eksempel har FAFO forskerne May-Len Skilbrei og Anette Brunovskis (2006) gjort en undersøkelse om årsaker til nigerianske kvinners migrasjon og deres erfaring med menneskehandel, både i hjemlandet og i Norge som transittland. Rapporten baserer seg på dybdeintervjuer med nigerianske kvinner. May-Len Skilbrei og Marianne Tveit (2007) har gjort en undersøkelse rundt samme problematikken. I Pro Senterets artikkelsamling «Det ideelle offer» (2007), tar argumenterer artikkelforfatterne Ida Erstad og Thomas Hylland Erikseen med utgangspunkt i globalisering og arbeidsmigrasjon. Sosiologen Paula Monzini skriver i boken «Sex traffic» (2005) om migrasjon og det globale sexmarkedet. Antropologen Laura Augustin har skrevet boken «Sex at the margins» (2007) hvor hun betegner utenlandske sexarbeidere som arbeidsmigranter. Hun stiller spørsmålsteget ved om deres prostitusjonerfaring er basert på frivillighet eller tvang, samt hvilke grupper som faller inn under disse to forholdene. Sosiologene Susanne Thorbek og Bandana Pattanaik (2002) har skrevet om transnasjonal prostitusjon og kompleksiteten rundt denne. Bjørg Nordli som er fagkonsulent og daglig leder ved Pro Senteret, har skrevet en rapport om den utenlandske prostitusjonen i Oslo (2006), som tar for seg det utenlandske sexmarkedet og innehavernes årsak til migrasjon. May Britt Gamborg Holm (2007) har gjort en undersøkelse som baserer seg på nigerianske prostituerte kvinner i København. Studien tar for seg hvordan de nigerianske kvinnenes sosiale relasjoner påvirker deres handlinger, og hvilke kontrollmekanismer kvinnene er knyttet til. Gjennom sin studie argumenterer hun for at kvinnenes erfaringer med vold og tvang, samt den store gjelden de skylder har noe med deres oppførsel å gjøre.

Journalistene og politikkviterne Mary Kreutzer og Corinna Milborn har skrevet en bok «Ware Frau. Auf den Spuren moderner Sklaverei von Afrika nach Europa» (2008), som spesielt tar for seg spirituelle overgrep i forhold til menneskehandel med nigerianske kvinner. De tar spesielt for seg juju som en tvangsmekanisme bakmennene bruker for å få kvinnene til å betale ned gjeld og være trofaste mot dem. Økonomen og juristen Siddharth Kara (2009) tar for seg ulike aspekt ved menneskehandel, samt refleksjoner rundt ofre som utsettes for tvang og overgrep. I tillegg tar han for seg økonomiske faktorer i menneskehandelen. Juristene

Eghafona Kokunre, Victoria Kalu, Christina E.E. Okojie m.fl. har skrevet boken «Trafficking of Nigerian girls to Italy» som tar for seg kvinnenes bakgrunn i hjemlandet, årsaker til menneskehandel og utviklingen av menneskehandelen.

Det har derimot blitt skrevet lite om hvordan de nigerianske kvinnene blir fremstilt av institusjonelle grupper. Sosiologen Synnøve Økland Jahnsen skrev mastergradsoppgaven «Women who cross borders – black magic? A Critical Discourse Analysis of the Norwegian newspaper coverage of Nigerian women in prostitution in Norway» (2007), hvor hun gjorde en diskursanalyse av avisartikler som handlet om nigerianske prostituerte kvinner i Norge. Hun delte erfaringene fra artiklene i tre ulike diskurser: Offentlig sømmelighet, press i markedet og seksuell utforskning.

4.2 Menneskehandel, menneskesmugling og migrasjonsrelatert prostitusjon

Gjennom tidligere forskning kommer det frem at det er små skiller mellom begrepene menneskehandel, menneskesmugling og migrasjonsrelatert prostitusjon, og ofte har de nigerianske kvinnene med prostitusjonserfaring en virkelighet som er sammensatt av disse begrepene. De fleste av de nigerianske kvinnene vet på forhånd at de skal selge sex, men siden de er tvunget til å betale ned en stor gjeld til en tredjepart over tid, også etter de har kommet til transittlandene, blir de definert som ofre for menneskehandel. I forkant av de nigerianske kvinnenes migrasjon kontakter familien agenter som skal hjelpe dem over landegrensene. Familien må betale en forhåndsbestemt sum for at personen kan migrere (Skilbrei og Brunovskis 2006:25-26). For å komme seg over til Europa må de nigerianske kvinnene få hjelp med transport og dokumenter, noe som må betales til menneskesmuglere enten før eller etter migrasjonen (Ibid:29). I følge Kreutzer og Milborn (2008:40) påtar mange av de nigerianske kvinnene seg en gjeld på opp til 60.000 euro, og først etter de har betalt ned gjelden kan de bli «frigjort» fra bakmennene⁷.

I Palermoprotokollen, artikkel 3, definerer FN menneskehandel slik:

«a)handel med mennesker: rekruttering, transport, overføring, husing eller mottak av personer, ved hjelp av trusler om bruk av vold eller bruk av vold eller andre former for tvang, av bortføring, av bedrageri, av forledelse, av misbruk av myndighet eller av sårbar stilling eller av å gi eller motta betaling eller fordeler for å oppnå samtykke fra

⁷ Dette blir likevel vanskelig for de nigerianske kvinnene siden de sjelden får jobb på grunn manglende ID papirer og oppholdstillatelse i det landet de befinner seg i.

en person som har kontroll over en annen person, med sikte på utnytting. Utnytting skal som et minimum omfatte utnytting av andres prostitusjon eller andre former for seksuell utnytting, tvangsarbeid eller tvangstjenester, slaveri eller slaverilignende praksis, trelldom eller fjerning av organer⁸».

Kara (2009:92) forsker på leddene i menneskehandelen og argumenterer for at det er tre hovednivå. I det øverste sjiktet sitter de med mest makt, som har ansvar for transportereringen av kvinnene fra hjemland til transittland, og salg av kvinnene i transittlandene. I det mellomste sjiktet finner vi de som opererer ved og innenfor landegrensene i destinasjonslandene. I det nederste sjiktet opererer de som har ansvar i transittbyene og som transporterer de som skal selge sex til destinasjons-punktet. Dette kan for eksempel være taxisjåfører. Videre hevder han (Ibid:91) at madamene også opererer innen for de ulike destinasjonslandene, og at de kjøper de nigerianske kvinnene gjennom budrunder. En madams rolle er å huse dem som ankommer det nye landet og å organisere prostitusjonen til de nye og uerfarne nigerianske kvinnene, samt å overføre penger til bakmennene. I følge Kreutzer og Milborn (2008:44-45) kan de kvinnene som har nedbetalt gjelden sin jobb sammen med madamene. Med utgangspunkt i Kara argumenterer jeg for at madamene tilhører det mellomste sjiktet i forhold til menneskehandelen.

På Pro Senteret sine nettsider blir menneskesmugling og menneskehandel ansett som begreper med et klart skille, hvor menneskesmugling handler om ulovlig grensepassering og menneskehandel handler om utnyttelse av ofre, enten innenfor eller utenfor ofrenes opprinnelige landegrenser. Likevel formidler hjelpetiltaket at ofre for menneskehandel også kan være utsatt for menneskesmugling i et av nivåene i menneskehandelen, som består av mange ledd⁹. Om de nigerianske kvinnene «kun» må betale for å bli fraktet fra et sted til et annet, blir dette definert som menneskesmugling. De nigerianske kvinnene som blir transportert av smuglere må anskaffe de pengene de skylder for grensepasseringen. Tilbakebetalingen av gjelden skjer raskt etter kvinnene ankommer det nye landet som de skal oppholde seg i, og etter dette har kvinnene ikke kontakt med menneskesmuglerne.

Noen av de nigerianske kvinnene har tatt del i migrasjonsrelatert prostitusjon, som betyr at prostitusjonen skjer uten utnyttelse og tvang fra en tredjepart. Thorbek og Pattinaik (2002:4) hevder at mange av kvinnene på forhånd var klar over at de skulle jobbe med prostitusjon i det nye landet de kom til, og at de fleste av dem ble anbefalt av familie eller venner som

⁸ Informasjonen er hentet fra Pro Senteret sine nettsider: <http://prosentret.no/menneskehandel/> (24/09-2012)

⁹ Ibid.

jobber med transnasjonal prostitusjon. På forhånd vet de nigerianske kvinnene at deres overlevelsesstrategi vil være å migrere, men på grunn av deres bakgrunn i hjemlandet som inkluderer fattigdom og manglende utdanning, er det få valgmuligheter i det nye landet, og mange av dem ender opp med å selge seksuelle tjenester. Selv om kvinnene ikke direkte tvinges til å selge sex av en tredjepart i dette tilfellet, har de som regel ikke andre alternativer siden de mangler oppholdstillatelse og identifikasjons papirer¹⁰.

Det er vanskelig å vite om en utenlandsk prostituert er utsatt for menneskehandel, menneskesmugling eller har tatt del i migrasjonsrelatert prostitusjon. Bjørg Nordli (2006:12) påpeker at begrepet migrasjon må knyttes opp mot den utenlandske prostitusjonen og menneskehandel, og at de tre begrepene er sterkt relatert til hverandre. Hun hevder videre at de fleste utenlandske prostituerte i Norge enten har blitt utsatt for menneskehandel eller menneskesmugling, og derfor har de også erfaring med migrasjon. Like årsaker som vi kan finne i de tre gruppene, er at det er fattigdom, sosiale forhold og mangelfull likestilling i hjemlandet, som førte til at de måtte migrere til et annet land. Fattigdommen blir oppfattet som en tvang, siden det ikke finnes noen alternativer for kvinnene i hjemlandet. Samtidig gis det uttrykk for at flere av de prostituerte har valgt prostitusjon frivillig, selv om det ikke var andre alternativer i hjemlandet. Dette underbygges med at det ikke var noen tredjepart som tvang dem til prostitusjon¹¹.

4.3 Årsaker til migrasjon

I følge Nordli (2006:12) handler migrasjon om mennesker som krysser landegrenser, og årsaken til at dette fenomenet oppstår er samfunnsmessige forhold, som for eksempel sosiale, økonomiske eller politiske situasjoner i hjemlandet. De samfunnsmessige forholdene i hjemlandet blir definert som pushfaktorer i forhold til migrasjonen. Augustin (2007:17-18) påpeker at pushfaktorer er ulike forhold i hjemlandet som fører til at personen må eller velger å migrere, mens pullfaktorer er de goder som trekker migranten til et annet land. Pushfaktorer kan være tap av land, økonomi, flukt fra vold, krig og kvinnes fattigdom. Pullfaktorer kan derimot være tilbud om arbeid i et annet land eller gjenforening med familie. Migrasjonsbegrepet benyttes i sammenheng med de nigerianske kvinnene fordi de bevisst forflytter seg fra hjemlandet, og til et annet land. Det er flere årsaker til at de nigerianske

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

kvinnene ønsker å migrere. Ofte er det en sammensetning av sosiale, kulturelle og økonomiske årsaker i hjemlandet, som gjør at kvinnene får et vanskelig levesett, og må velge å ta reisen til et annet land. I dette delkapittelet skal de tre årsakene trekkes frem, og det skal gis eksempler på hvilke kulturelle, økonomiske og sosiale utfordringer kvinnene har i hjemlandet.

4.3.1. Sosiale og kulturelle årsaker

Nigeria består av mange etniske grupper og har derfor også en mangfoldig kultur, hvor halvparten av innbyggerne er muslimer, 40 % er kristne og 10 % praktiserer tradisjonelle religioner eller ikke har en bestemt tro. På grunn av de kulturelle motsetningene oppstår det konflikter og dette påvirker samholdet i samfunnet. Nigerias grenser ble til under kolonitiden, og som følge av dette ble landets beboere splittet og tildelt ulike etniske og kulturelle fellesskap, uten interaksjon med hverandre. Siden det er et stort antall etniske grupper og religiøse retninger i Nigeria, har det ført til konflikter mellom dem. En annen årsak til konflikt mellom de etniske gruppene er ujevn fordeling av økonomiske ressurser knyttet til oljeindustrien (Skilbrei og Brunovskis 2006:17, 22).

De nigerianske kvinnene lever i samfunn som bygger på tradisjoner om at det er kvinnenes ansvar å forsørge familien. Siden landet har korruperte forhold kan de ikke stole på noen utenfor sin familie, men siden deres fremtid er usikker i hjemlandet må de migrere for å søke lykken i et annet land (Skilbrei og Tveit 2007:25). I forhold til de nigerianskes levesett oppfattes familien som et sikkerhetsnettverk for individet. Siden det ikke finnes statlige institusjoner for omsorg, er familien avhengig av at alle medlemmene må bidra med noe. I Nigeria har for eksempel familien blitt avhengig av kvinnelige medlemmer som kan forsørge dem.

Når de nigerianske kvinnene blir utsatt for menneskehandel i hjemlandet, blir kontrakten om tilbakebetaling av reise og dokumenter signert hos en juju prest. Flere av kvinnene har vært i kontakt med juju prester før de forlot landet. Helge Årsvoll har skrevet en mastergradsoppgave i globale studier, som handler om de nigerianske prostituerte kvinnenes forhold til religion, og han har intervjuet en av kvinnene i forhold til juju-ritualet som ble gjennomført hos en medisinmann. En av informantene hans forteller:

«Vi måtte ha med oss en hane som skulle ofres. Hjertet ble tatt ut og ofret til Olokun. Jeg måtte gi negler og hår fra hode, armhuler og kjønn til henne jeg skyldte penger. Dette kunne bli brukt om jeg ikke betalte tilbake slik jeg skulle. Deretter gikk vi gjennom ritualer og formulerte innholdet i pakten innfor Olokuns tilstedeværelse. Jeg skal få hjelp til å reise til Italia. Der skal jeg om nødvendig prostituere meg for å tjene inn pengene jeg skylder for reisen, og om jeg ikke betaler innen ett år, vil jeg bli rammet av ulykker og kanskje død.» (Årsvoll 2007:41).

Videre skriver han at juju-ritualene er en del av en gammel tradisjonell religion, som ikke består av noen læresetninger eller dogmer. Den har heller ingen trosbekjennelse og hellig skrift. Folket er derimot bærere av troen, som hører til i menneskenes hjerter og tanker. Religionen uttrykkes gjennom ritualer som utføres av religiøse ledere, som kan være prester, eldre mennesker og konger, og disse spiller en viktig rolle (Mbiti 1989:3, i Årsvoll 2009:27). John Mbiti (1989:16, i Ibid:27) er en kristen filosof, og mener at religiøse ledere, som medisinnmenn, hekser og prester har muligheten til å manipulere en kraft, makt eller energi som åndene i universet har adgang til. Gud skaper kraften til denne energien, og har kontroll over den (1989:16, i Ibid:27).

Noen av kvinnene ser juju-ritualet som en rituell handling, mens andre ser det som en magisk kraft, hvor madamen og bakmennene kan påføre dem skade uten å være til stede. Under juju-ritualene tar presten fingernegrer, hår og blod fra jenta, som han bruker i et magisk rituale. Når ritualet gjennomgås må kvinnen love at hun skal jobbe for menneskehandleren, betale tilbake gjelden og ikke nevne bakmannens eller bakkvinnens navn (Kreutzer og Milborn 2008:52). Monzoni (2005:121) påpeker at juju-ritualene kan knyttes sterkt til kvinnenes sosiokulturelle bakgrunn, siden det ofte er kvinner fra landsbygden som gjennomgår disse og som på forhånd har kjennskap til slike ritualer. I tillegg blir det gitt trusler mot familie som fortsetter å bo i hjemlandet (Skilbrei og Tveit 2007:33).

Eshoe Agathise som arbeider i hjelpeorganisasjonen IROKO påpeker at kvinner som kommer fra Nigeria blir utstøtt av deres familie og lokalsamfunn, om de går inn i prostitusjon. Dette fører igjen til at kvinnene ikke kan gifte seg eller bli værende i lokalsamfunnet (Skilbrei og Brunovskis 2006:23). I boken *Gender and Islam in Africa* påpeker historikeren og kjønnsforskeren Margot Badran at under det diktatoriske styret, som ble oppløst i 1999, var det islamistiske lover som gjaldt for kriminalitet og straff. I denne tiden ble sex før ekteskapet og utroskap (zina) kriminalisert, og den som hadde skyld i dette ble straffet med steining, eller amputeringer (2011:9, 191-192).

4.3.2. Økonomiske årsaker

Over 70 % av de nigerianske kvinnene må jobbe for familieøkonomien. Årsaken til dette er at de gjennom flere år har levd med militært og korrumpert styre, noe som førte til at det er over 40 % som lever under fattigdomsgrensen (Monzoni 2005:65). Mange av de nigerianske kvinnene som migrerer kommer fra fattige familier, og ser ingen framtidsutsikter i hjemlandet. På grunn av fattigdommen velger mange familier å sende deres døtre ut av landet for å jobbe, slik at de kan få et bedre liv. Skilbrei og Brunovskis (2006:7) skriver i rapporten «Afrikanske drømmer på europeiske gater» at kvinnene selv sjelden velger å migrere, men at det er deres familie som avgjør dette. På grunn av fattigdom og håp om et bedre liv blir kvinnene sendt ut som en investering for familien (Monzoni 2005:65).

Som et resultat av fattigdom har den kvinnelige arbeidsmigrasjonen til rikere land økt de siste tyve årene. Globaliseringen og det åpne markedet fører til en større arbeidsmigrasjon innenfor eller over landegrenser. Global prostitusjon har som følge av dette blitt vanlig i Norge siden 1990 tallet. Hovedsakelig har denne type migrasjon dreid seg om kvinner fra Asia, Latin Amerika, Øst Europa og i senere tid Nigeria (Kreutzer og Milborn 2008:40). Mange av kvinnene ender opp med å jobbe i prostitusjon (Thorbek og Pattanaik 2002:1), selv om planen var å jobbe innenfor andre service yrker, som hotell-, restaurant bransjen, fabrikkarbeid, frisører, hushjelpere o.l. I følge Thorbek og Pattanaik (2002:4) har flere av kvinnene tatt del i kjedemigrasjon, som går ut på at migranten blir påvirket av andre bekjente som har migrert før henne selv. Kvinnene er også med på å skape det transnasjonale sosiale rommet, ved at de tar større del i den uoffisielle økonomien, enn menn.

I følge sosiologen Göran Therborn (2004:14) er det ofte kvinner som migrerer fra landsbygden til urbane strøk. Han hevder at dette er forårsaket av at mennene har vanskeligheter med å finne arbeid som er relevant for dem i de urbane områdene. Siden det hovedsakelig er kvinner som tiltrekkes mot det åpne markedet i den globale økonomien, er det også de som ender opp i det man kaller arbeidsmigrasjon (labour migration). Årsaken til denne type migrasjon er ofte preget av få jobbmuligheter i hjemlandet. Augustin (2007:20) hevder at det er svært få migranter som får et konkret jobbtillbud, selv om noen har sagt til dem på forhånd at det er mulighet for jobb i det landet de skal migrere til. Kvinnene utfører ofte forskjellige typer arbeid innenfor den uformelle økonomien, og det kan være alt fra fabrikkarbeid, frisøryrke, omsorgsarbeid, husarbeid og prostitusjon (Ibid:22). I Spania og Italia, som er to viktige destinasjonsland, opplevde de nigerianske kvinnene vanskelige

situasjoner i forhold til arbeid og lave lønninger. Kvinnene jobbet både legalt og illegalt i ulike serviceyrker (Skilbrei og Brunovskis 2006:36). På grunn av lave lønninger og økonomisk krise i Spania og Italia velger mange av de nigerianske kvinnene å migrere til Norge, og andre skandinaviske land. Kara (2009:89) mener at siden prisene på seksuelle tjenester i Italia har sunket med mer enn 50 %, blir ofre for menneskehandel sendt til andre land.

I dette kapitlet har tidligere forskning og de begreper som anvendes i den blitt lagt frem. Dette har blitt gjort for å gi en beskrivelse av de nigerianske kvinnenes bakgrunnshistorier i hjemlandet, som er sentrale for å forstå hvorfor de oppholder seg i Oslo. Den tidligere forskningens beskrivelser av bakenforliggende årsaker til menneskehandel og migrasjon vil bli anvendt i det følgende kapitlet, for å støtte opp om journalistenes og sosialkonsulentenes sitater om samme emne. Samtidig ble det tatt utgangspunkt i tidligere forskning når sosialkonsulentene og journalistene fortalte om de nigerianske kvinnene, og derfor var det sentralt å sette seg inn i denne, for å få en dypere forståelse av det som ble sagt.

5 Journalistenes og sosialkonsulentenes fremstillinger

I dette kapittelet vil jeg gjøre en diskursanalyse av sosialkonsulenters og journalisters fremstillinger av nigerianske prostituerte kvinner i Oslo. I analysen tas det både utgangspunkt i handlinger som har blitt utført i møte med nigerianske kvinner i prostitusjon og tekstlige uttrykk om dem. Laclau og Mouffe (2001:107) likestiller lingvistiske og atferdsmessige handlinger i sin diskursteori. Begge typer handlinger blir forstått som viktige aspekt av sosial praksis, og sammen konstituerer de sosial produksjon av mening, som blir strukturert gjennom bestemte diskurser.

Det empiriske materialet består av sosialkonsulentenes erfaringer med de nigerianske prostituerte kvinnene fra tidsrommet 2008 til 2011, og avisartikler som er skrevet om dem innenfor det samme tidsrommet. Tidsrommet er valgt for å få et innblikk i hvordan de nigerianske kvinnene har blitt fremstilt og hvilke diskurser som har blitt vektlagt før og etter sexkjøpsloven, som trådte i kraft 1. januar 2009.

For å kunne sette sosialkonsulentenes og journalistenes fremstillinger opp mot hverandre vil de diskursanalytiske begrepene nodalpunkt og underordnede tegn brukes som et teoretisk oppsett for analysen av empirien. Journalistenes og sosialkonsulentenes fremstillinger kategoriseres inn i tre ulike nodalpunkt; *Menneskehandel*, *Det overfylte sexmarkedet* og *Sexkjøpsloven*. Et nodalpunkt kjennetegnes ved at det er et privilegert tegn, som mange underordnede tegn kretser rundt, for å opprettholde sammenhengen og betydningen (Winther Jørgensen og Phillips 1999:37). Analysen har derfor ikke blitt utført i en kronologisk rekkefølge, men er heller preget av hvilken tilhørighet de underordnede tegnene, som kommer til uttrykk i fremstillingene, har i forhold til de tre nodalpunktene. De underordnede tegnene i nodalpunktene lukkes, slik at flertydig budskap ikke får betydningssammenheng i diskursen og skaper kompleksitet (Ibid:38-39). Nodalpunktene får dermed en fast betydning, ved at de på forhånd har en bestemt sammensetning av underordnede tegn, hvor de upassende og usammenhengende tegnene som knyttes til begrepet utelukkes.

5.1 Menneskehandel

I de følgende avsnittene skal de underordnede tegnene som kretser rundt nodalpunktet *Menneskehandel* vektlegges. *Økonomisk krise og fattigdom*, *juju-ritualer*, *forsørgeransvar*,

migrasjonsrutene, bakmenn/madam og gjeld er sentrale underordnede tegn som skaper en betydningsdannelse i forhold til nodalpunktet *Menneskehandel*. De underordnede tegnene kan forstås som årsaker til at de nigerianske kvinnene blir ofre for menneskehandel. Fattigdom og forsørgeransvar er årsaker til at kvinnene velger å migrere for å arbeide og tjene penger i et annet land. Siden det er få alternativer til jobb i utlandet blir mange av de nigerianske kvinnene utsatt for menneskehandel og ender opp i prostitusjon. Før kvinnene blir utsatt for menneskehandel og migrerer går de gjennom et juju-ritual i hjemlandet. Rituallet binder kvinnene til bakmennene/madamene, slik at deres nedbetaling av gjeld blir sikret.

5.1.1 Økonomisk krise/fattigdom

Sosialkonsulentene gav uttrykk for at flesteparten av de nigerianske kvinnene som de har vært i kontakt med ble utsatt for menneskehandel og endte opp med prostitusjon, på grunn av fattigdom og få alternativer i hjemlandet. Monzoni (2005:65) mener at over 70 % av de nigerianske kvinnene må jobbe for familieøkonomien i hjemlandet. Siden mange av kvinnene berøres av fattigdom i hjemlandet velger de å migrere til andre land hvor økonomien er bedre. Kvinnenes fattigdom i hjemlandet er en årsak til deres migrasjon og prostitusjon. I denne sammenheng hevder en sosialkonsulent at:

«De fleste sier at de ikke ønsker å jobbe på gata, og at det er på grunn av fattigdom og mangel på alternativer. Noen vet at det er prostitusjon de reiser hit for, men da er det kanskje et valg de har tatt fordi de ikke ser noen annen mulighet. At det er løsningen der og da. Det er ikke et ønske i seg selv.» (Intervju 4, s.132)

Flere nigerianske kvinner migrerer fra sitt hjemland for å søke lykken i Europa. I følge Thorbek og Pattanaik (2002:4) har den kvinnelige arbeidsmigrasjonen økt de siste tjue årene. Videre hevder de at det er mer attraktivt å rekruttere kvinner til å jobbe innenfor det svarte jobbmarkedet, enn for menn, siden kvinner har kompetanse til å jobbe innenfor uformelle serviceyrker. En av årsakene til at de nigerianske kvinnene har kommet til Norge, er i følge en sosialkonsulent:

«De ønsker å migrere til Europa for å få et bedre liv. Det er det de vil. Det var for noen år siden da den økonomiske situasjonen begynte å bli vanskelig i Italia og Spania, at et økende antall nigerianske kvinner begynte å komme til Oslo, ved at bakmenn kom først og rekrutterte. Mange som kom var ferdig med nedbetalingen av gjelden sin i Italia eller Spania.» (Intervju 1, s.88)

I artikkelen «Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge¹²», blir det, i likhet med resultater fra den tidligere forskningen og fremstillingene som ble gitt av sosialkonsulentene, argumentert for at de nigerianske kvinnene migrerer til andre land på grunn av fattigdom. Det påpekes at:

«Med drømmer om et bedre liv betaler nigerianske kvinner bakmenn opp mot flere hundre tusen for å reise til Europa. Selv om kvinnene reiser med det håp om å oppnå noe bedre ved å migrere, går veien direkte fra en flyplass i Norge til gateprostituasjon»¹³.

5.1.2 Forsørgeransvar

En sosialkonsulent mener at mange av de nigerianske prostituerte kvinnene har et stort forsørgeransvar på grunn av fattigdommen i hjemlandet og påpekte at: «Målet for alle er jo å tjene penger og sørge for en bedre hverdag for seg selv og sin familie.» (Intervju 2, s.99).

Forskning som er gjennomført av Skilbrei og Brunovskis (2006:7) baserer seg på kvalitative intervjuer med nigerianske kvinner, hvor det ble gitt uttrykk for at kvinnene selv sjelden velger å migrere, men at det er familien som er med på å påvirke. Kvinnene blir ofte sendt ut som en investering for familien slik at de kan få et bedre liv. Gjennom de kvalitative intervjuene kommer det og frem at flere av kvinnene har mistet familiemedlemmer, og at de som storesøstre har et stort forsørgeransvar i forhold til familien. En sosialkonsulent knytter seg tett opp til de nigerianske kvinnenes uttalelser, som har likheter med den tidligere forskningen, og mener at:

«Alle har en bakgrunn i at de har hatt et ønske om et annet og bedre liv for seg og sin familie. Veldig mange av de kvinnene vi har kommet i kontakt med er ofte storesøstre som opplever at de har et forsørgeransvar for sin familie. Mange har mistet foreldrene sine.» (Intervju 1, s.86-87)

En sosialkonsulent påpeker at de støtte på de samme historiene gjennom samtale med de nigerianske kvinnene, og at det handler om at de eldste storesøstre har et ansvar for familieøkonomien. De nigerianske kvinnene har et stort håp om å sende penger til familien i hjemlandet, og om dette ønsket ikke blir oppfylt opplever de at deres mål med migrasjonen var mislykket. I forhold til håpet om å tjene penger meddeler sosialkonsulenten: «Det vi

¹² Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge, (Publisert i VG 09.06.08 - 20:57, endret 13.06.08 - 11:19). Lastet ned 23/4-2012

¹³ Ibid.

opplever er jo at det er mange av de samme historiene, og de er her for å få penger til å forsørge familie, barn, foreldre og søsken i hjemlandet. Det å komme tilbake uten penger er et veldig stort nederlag.» (Intervju 3, s.114)

5.1.3 Juju-ritual

Som nevnt går kvinnene gjennom et juju-ritual før de migrerer, og dette utføres av en heksedoktor. Ritualet befester pakten om nedbetaling av gjeld mellom den som skal transporteres og bakmennene. Den religiøse retningen som juju-ritualene er en del av har ikke noen hellig skrift eller trosbekjennelse, men den eksisterer derimot i menneskenes hjerter og tanker, og utføres gjennom den religiøse lederens ritualer (Årsvoll 2007:27). Siden ritualene blir utført med enkelte kvinner som tror på innholdet i dem, kan ledere og bakmenn misbruke deres makt, for å befeste pakten mellom seg og kvinnene for å få sosial kontroll over dem. En av sosialkonsulentene påpeker at juju-ritualene fører til en redsel blant dem som det gjelder, siden de tror at brudd på juju-pakten fører til at noe grusomt kan skje med dem og/eller deres familie. Enkelte av kvinnene lar deres handlinger bli kontrollert av bakmennene, siden de tror at konsekvensen vil være at noe alvorlig skjer med deres familie i hjemlandet. I forhold til juju ritualene påpeker sosialkonsulenten:

«Det som er vanlig er at når en del av kvinnene reiser fra Nigeria eller med en gang de har kommet frem, går de gjennom tradisjonelle juju- ritualer for å befeste pakten om tilbakebetaling av penger. Det gjør at det blir vanskelig for mange å fortelle om det, for de har fått beskjed om at da vil noe forferdelig skje med dem eller deres familie. En del tror ikke så mye på det heller, men da er det eventuelt den situasjonen med familie i hjemlandet som kan gjøre at det blir vanskelig.» (Intervju 1, s.87-88)

Juju-ritualene blir gjennomført av respekterte personer som har dette som profesjon, og ritualenes mål blir kunngjort gjennom talehandlinger. Bodil Helder (2011:49) argumenterer for at det finnes ulike klassifiseringer av talehandlinger, deriblant deklarasjoner. I forhold til juju-ritualene er deklarasjoner relevante, og særlig i forbindelse med utførelsen av dem. En deklarasjon kjennetegnes ved at den kunngjør eller erklærer noe offentlig, som for eksempel en forlovelse. Helder definerer deklarasjonen som en talehandling som umiddelbart forandrer verden eller som forårsaker noe, og derfor mener hun at *makt*, *rett* og *kompetanse* er sentrale kjennetegn ved deklarasjonen. I juju-ritualene har de religiøse lederne som utfører dem makt, kompetanse og rett til å kunngjøre hvilken rolle de nigerianske kvinnene får etter ritualet er gjennomført, samt hvordan de skal oppføre seg. Derfor kan deres deklarasjoner som utføres

under ritualene oppfattes som talehandlinger som forandrer de nigerianske kvinnenes virkelighet i ettertid.

Ovenfor har det blitt gitt uttrykk for at juju-pakten kan påvirke kvinnenes situasjon, selv om den religiøse lederen som utførte ritualet og bakmennene ikke er fysisk til stede. Det som er spesielt i forhold til juju-pakten er at offeret for menneskehandel og familien i hjemlandet kan bli truet av en bakmann, som befinner seg på andre steder. Dette kan blant annet være i destinasjonslandene Spania og Italia, eller i kvinnenes hjemland. Kvinnene fortolker ulike situasjoner ut fra ritualets innhold. Ikke alle tror på juju-pakten, men er redd for å bli truet om de ikke holder det som ble lovet under ritualet. I forhold til dette meddeler en sosialkonsulent:

«De er veldig redde. Det er ikke alle som tror like mye på juju- ritualet de har vært igjennom, men de fleste har en viss respekt for det. I tillegg kan familien i hjemlandet bli truet, selv om bakmennene ofte oppholder seg i Italia eller Spania. De ringer til familien og truer dem, det er en veldig vanskelig situasjon.» (Interjvu 4, s.130)

Med utgangspunkt i sitatet ovenfor, så er det ikke bare juju- ritualet som fører til en lydighet og respekt blant de nigerianske kvinnene i prostitusjon. I like stor grad kan lydigheten være påvirket av det nettverket som bakmennene har i kvinnenes hjemland, og som de er villige til å bruke. I denne sammenheng påpeker en sosialkonsulent ved Pro Senteret at det er flere tilfeller der familiemedlemmer har sendt kvinnene ut for å jobbe, men siden det er ulovlig å migrere har de fått hjelp fra en tredjepart for å gjennomføre migrasjonen. Sosialkonsulenten hevder: «For det første så er det veldig få lovlige måter å migrere til Europa på, så kvinnene vil trenge hjelp til å få pass og til reisen, og det forstår de fleste. Ganske mange har involvert familien i det.» (Intervju 1, s.87) Relasjonene mellom bakmenn, familie og frykten for trusler kan føre til at de nigerianske kvinnene holder juju-pakten. De ønsker heller å nedbetale gjelden for å kunne sende penger slik at de kan forsørge familien, som i utgangspunktet var målet med migrasjonen.

En sosialkonsulent mener at kvinnene er i en sårbar situasjon om de bryter juju-pakten og at de tolker juju-ritualene i lys av det som rammer dem eller deres familie. Det dreier seg om deres fortolkning av det som skjer med dem selv eller deres familie, ved for eksempel at deres egen eller familiens helsetilstand forverres om de ikke betaler ned den gjelden de skylder bakmennene eller hvis de tyster på bakmennene. Sosialkonsulenten hevder at juju-ritualene kan ramme uten at bakmennene er til stede:

«De som står bak har jo en stor makt over denne kvinnen uten å være til stede, så de er ikke nødvendigvis så redde for å bli sendt hjem. De trenger ikke å bli sendt hjem for at denne jujuen skal ramme dem, det har de blitt fortalt at bakpersonene kan gjøre uten å være tilstede, ved at de blir syke eller dør. Familiemedlemmene kan bli utsatt for det samme, og man trenger ikke å være fysisk til stede. For dette vil skje gjennom den juju seansen hvor du har lovet at du skal betale penger, og du har lovet at du ikke skal snakke om dette.» (Intervju 2, s.104)

Den samme tematikken er Skilbrei og Tveit (2007:33) inne på, og gjennom intervjuer med nigerianske kvinner hevder de to forskerne at ritualene kan bli sett som en magisk kraft der bakmennene ikke behøver å være til stede for å påføre skade, andre derimot ser det som en ren rituell handling.

I likhet med tidligere forskning og sosialkonsulentenes utsagn påpekes det i avisartiklene at de nigerianske kvinnene går gjennom et juju-ritual før de skal migrere og prostituere seg i et annet land og at ritualene blir benyttet for å binde kvinnene til gjelden som de skal betale ned. I VG hevdes det at: «-Mange nigerianske prostituerte forteller at de har gjennomgått en «voodoo-pakt», såkalt «juju», som binder dem til gjelden»¹⁴. Artikkelen «Politiet pågrep 76 prostituerte – 3 ble dømt» tar utgangspunkt i en dom fra Oslo tingrett hvor det fortelles om kvinnenens erfaringer med juju-ritualer: «Det ble ofret en kylling, de drakk noe som ble blandet ut til dem, og de måtte gi fra seg noe blod, negler, hår og undertøy»¹⁵.

Journalistenes beskrivelser av juju-ritualene skaper i større grad eksotiske fremstillinger av de nigerianske prostituerte kvinnene enn sosialkonsulentenes. Journalistenes fremstillinger er mer offentlige tilgjengelige for flere mottakere enn andre fremstillinger, og innholdet er kunnskapsdannende for mottakerne. En av årsakene til at eksotisk fremstilling forekommer er at juju-ritualene blir ansett som et *kulturelt betinget* tema, som skiller de nigerianske kvinnene fra andre prostitusjonsgrupper. Said ([1978] 2004) hevder at et ubalansert maktforhold mellom *oss* og *de andre* fører til at folk fra Østen blir definert som medlemmer av en eksotisk sivilisasjon av Vestens intellektuelle. Denne tanken kan anvendes i forhold til at journalister og sosialkonsulenter er utenforstående maktpersoner, og dette kommer til uttrykk gjennom de ulike forestillingene de har om nigerianske kvinner i prostitusjon. I VG sin fremstilling, som er nevnt ovenfor, blir kvinnenens erfaringer med juju beskrevet og det påpekes at de måtte ta med seg en høne som de skulle ofre og at de måtte gi fra seg blod, negler hår og undertøy.

¹⁴ Tveit, sitert i Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge, (Publisert i VG 09.06.08 - 20:57, endret 13.06.08 - 11:19). Lastet ned 23/4-2012

¹⁵ Politiet pågrep 76 prostituerte – 3 ble dømt, (Publisert i VG 22.10.10 - 21:29, endret 22.10.10 - 21:30). Lastet ned 23/4-2012

Sosialkonsulentenes fremstillinger av juju-ritualene baserer seg derimot på deres erfaringer med nigerianske kvinner som har fortalt dem om deres frykt for trusler og vold om de ikke holder juju-pakten og betaler ned gjelden. I sosialkonsulentenes og journalistenes fremstillinger av juju-ritualene blir de nigerianske prostituerte kvinnene på ulike måter betraktet som fremmede. Avisartiklene eksotifiserer selve ritualet, mens sosialkonsulentene retter seg mot kvinnes følelser knyttet til ritualet. Nigerianske kvinner tilskrives en identitet som *de fremmede* av både journalister og sosialkonsulenter. Dette kommer til uttrykk ved at de fremstiller dem som en etnisk gruppe med kulturelle væremåter som skiller seg fra de andre etniske gruppene som prostituerer seg i Oslo. I begge fremstillingene er juju-ritualene noe som er forbeholdt nigerianere som etnisk gruppe, og derfor er fremstillingene med på å tilskrive de nigerianske prostituerte kvinnene en identitet som *de andre*.

Fremstillingen i artikkelen som tar for seg juju-ritualet skilte seg fra sosialkonsulentenes og forskernes utsagn ved at selve ritualet ble eksotifisert og kvinnene ble dermed tildelt en større offerrolle. I følge Helder (2011:100) blir en fortelling benyttet for å fremstille en hendelse, utvikling eller et problem som er organisert i tid. I denne sammenheng er det juju-ritualet som er hendelsen som er organisert i tid. En annen avisartikkel fra samme avis tar opp en enkeltpersons opplevelse med bakmannen sin. Artikkelens fremstilling av ofret for menneskehandel kan være med på å tilskrive andre nigerianske kvinner den samme offerrollen. Siden journalistene kan tilpasse artikkelen ved å velge de elementer som passer for fremstillingen av nigerianske prostituerte kvinners opplevelser med menneskehandelen, kan dette være med på å skape et unyansert syn på deres erfaringer med juju-ritualer og bakmenn. Et eksempel på offerrollen kommer til uttrykk i dette sitatet som tar utgangspunkt i en nigeriansk kvinnes personlige fortelling:

«-Jeg møtte en snill mann som fortalte meg hvor vakker jeg var, og lovet at han kunne skaffe meg en bra jobb. Jeg stolte på ham- jeg introduserte ham til og med for mamma. Han hjalp oss med penger i seks måneder. Ingen kunne tro at han kunne gjøre noe sånt, sier Lily». Videre forteller hun om hvilken undertrykkelse hun har blitt utsatt for: «-Vi blir tvunget til å gjøre dette og jeg aner ikke hvordan vi kan stanse det. De forteller oss at hvis vi gjør som de sier kommer det til å ordne seg- hvis ikke blir vi torturert»¹⁶.

I forhold til juju-ritualene har avisartiklene en nærhet til emnet ved at de tar utgangspunkt i sitater fra nigerianske kvinner som er utsatt for menneskehandel. Disse fremstillingene er med

¹⁶ Lily, sitert i Bakmennene tenker på oss som dyr, (Publisert i VG 12.02.09 - 19:15, endret 12.02.09 - 19:16). Lastet ned 23/4-2012

på å forme allmennbefolkningens syn på nigerianske kvinners erfaringer med juju-ritualer. Det er journalistene som velger hva som skal utelukkes og vektlegges i forhold til fremstillingene av juju-ritualene, og de har dermed makt til å påvirke diskursenes innhold. Sentrale begrep i det innholdet som vektlegges i artiklene kalles for underordnede tegn, og blir lukket slik at flertydig budskap ikke skaper kompleksitet (Winther Jørgensen og Phillips:38-39).

Fraser (1989:274) understreker at Foucault kaller denne inkluderingen og ekskluderingen for *de diskursive regimene*, som kjennetegnes ved at det skapes en form for begrensning som varierer fra regime til regime, alt ettersom hvilken bakgrunn og kunnskap den som formidler har. Regimene er anerkjente personer i ulike institusjoner, som har makt til å holde fast ved eller ekskludere ulike diskurser, og dette er med på å forme det kunnskapsmål som representanter i institusjoner har. I dette tilfellet er journalistene som er de anerkjente personene i de ulike institusjonene som kan holde fast ved eller ekskludere diskurser. Deres kunnskapsmål former mottakernes oppfattelse av innholdet i en hendelse, som eksempelvis kan være kvinnenens opplevelser med juju-ritualer. På forhånd er ofte hendelsen som kommenteres i avisartiklene kjent for mottakerne og derfor har den en betydning og interesse for dem. Helder (2011:76) påpeker i denne sammenheng at innholdet i medieartiklene er basert på en hendelse som er viktig for mottakeren, at de må være av interesse og at mottakeren må kunne gjenkjenne seg i det som saken handler om. Journalistenes og sosialkonsulentenes tilknytning til institusjonene gir dem makt til å nå ut med sine diskurser. De kan velge ulike elementer som passer for fremstillingene og dermed skaper de nyansene i fremstillingene, som er basert på hvilke diskurser som utelukkes og hvilke som vektlegges i forhold til den hendelsen som blir fremstilt.

5.1.4 Migrasjonsrutene

Ovenfor blir juju-ritualene beskrevet som en forberedelse til migrasjonen, og det blir skapt betingelser for at kvinnene kan migrere. Disse betingelsene går blant annet ut på at de skal betale ned sin gjeld for reise, pass og bosted etter de har ankommet det nye landet. Juju-ritualene og migrasjonen knyttes til menneskehandel, siden kvinnene er avhengige av sine bakmenn både før, under og etter migrasjonen, ved at de må nedbetale en stor gjeld til dem. For å få en forståelse av hvordan kvinnene reiser til Europa med hjelp fra sine bakmenn, skal kvinnenens migrasjonsrute til Norge bli vektlagt. Samtlige av sosialkonsulentene hevder at de

nigerianske kvinnene migrerer på ulike måter. I forhold til migrasjonsruten forteller en sosialkonsulent:

«I forhold til menneskehandel, så er det litt ulike måter de har migrert på. Noen har reist med fly, mens andre har reist til naboland med buss gjennom ørkenen og kommet seg til Libya og Marokko, før de igjen reiser med båt over til Spania. Denne reisen kan ta over to år.» (Intervju 1, s.87)

Skilbrei og Brunovskis (2006:26-28) påpeker, i likhet med sosialkonsulentene, at kvinnene reiser til Marokko eller Libya i Nord Afrika, enten med buss eller bil. Deretter oppholder de seg i flyktningeleirer over lengre tid, før de reiser over med båt til Spania eller Italia. Andre derimot kan reise direkte til Spania eller Italia med fly. I enkelte tilfeller kan migrasjonen ta opp til flere år.

En sosialkonsulent mener at det er ulikt hvor lenge de nigerianske kvinnene oppholder seg i Italia eller Spania. I denne sammenheng påpekes det at:

«Det er forskjellig hvor lenge de er i Italia og Spania. Ofte har de veldig tøffe reiser dit og de forteller at de var usikre på om de kom til å overleve den harde båtturen fra Marokko og opp til Spania. Det er ulikt hvordan reisen er organisert og lagt opp. Noen har kanskje fått turen til Spania organisert av en person og møter der en ny person som tar dem med til Norge. Det er ikke alltid samme personen som frakter dem hele veien.» (Intervju 4, s.138)

Thorbek og Pattanaik (2002:4) mener at flere kvinner som har erfaring med arbeidsmigrasjon ender opp med prostitusjon, selv om deres egentlige plan var å jobbe i serviceyrker som frisører, hushjelper, eller i hotell- eller restaurantbransjen. I tillegg påpeker Augustin (2007:20) at det er svært få migranter som får mulighet til å jobbe i det nye landet, selv om de på forhånd har fått vite at det er gode muligheter til å få jobb i det landet de migrerer til. Videre påpeker hun at kvinnene både kan jobbe med uformelle serviceyrker og være i prostitusjon på samme tid. I forhold til migrasjonen og håpet i det nye landet hevder en sosialkonsulent:

«Veldig mange startet med prostitusjon i Spania eller i Italia og var der i flere år, før de kom til Norge. Noen trodde at de skulle jobbe i en ordinær jobb, mens andre visste at det var prostitusjon. Mange har til felles at reisen til Spania var mer brutal enn de hadde tenkt. Oppholdet har vært mye verre og gjelden de skulle betale har vært mye større.» (Intervju 3, s.114)

I artikkelen «Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge» påpekes det at de nigerianske kvinnene har opphold i Italia eller Spania, og at de måtte ha turistvisum for å reise til Norge

for å selge sex. Videre hevdes det at både Italia og Spania er med i Schengen avtale og de nigerianske kvinnene er derfor avhengige av turistvisum for å reise lovlig inn i Norge og andre europeiske land¹⁷. I artikkelen «Menneskehandel er ikke prostitusjon. Ny høring om sexkjøpsloven Stortinget» blir det derfor vektlagt at: «menneskehandel må sees som et migrasjonsproblem ikke et prostitusjonsproblem»¹⁸, og at det kun er Norge og Sverige som ser på menneskehandel og prostitusjon som to sider av samme sak. I likhet med artikkeljournalisten¹⁹ påpeker en sosialkonsulent at kvinnene har oppholdstillatelse i Italia og Spania, og at de kan reise rundt i Europa med Schengen turistvisum. Både sosialkonsulenten og forskeren Kara (2009:89) påpeker at den økonomiske situasjonen forverret seg i Spania og Italia, og mange tok i dette tidspunktet avgjørelsen om å reise til andre land hvor det var mulig å tjene mer, og hvor kunder var villige til å betale mer. Sosialkonsulenten påpeker hvordan de strukturelle endringene fører til migrasjon:

«Noen kommer direkte hit fra Afrika, og andre kommer via Italia og Spania. Veldig mange har periodevis spesielt kommet fra Italia og Spania. Vi merker at når det skjer strukturelle endringer i andre land, blir det vanskeligere å jobbe på gaten, som for eksempel når Berlusconi skulle rydde gatene opplever vi at det kommer flere hit.» (Intervju 2, s.99)

I avisartiklene blir det skrevet om hvordan kvinnene migrerer. Fremstillingene i avisartiklene har likheter med de som sosialkonsulentene og den tidligere forskningen gir. I reportasjen «Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge»²⁰ tas det, i likhet med sosialkonsulentenes fremstillinger, utgangspunkt i FAFO²¹ forskeren Marianne Tveit sin studie, som er basert på hennes erfaringsbaserte kunnskap, som hun har tilegnet seg gjennom intervjuer med nigerianske kvinner som er antatte ofre for menneskehandel. Det påpekes at kvinnene er avhengige av hjelp fra det øyeblikket de velger å reise fra sitt hjemland, Nigeria, og til ulike europeiske land. Migrasjonsrutene gjør at: «kvinnene tilbakelegger lange strekninger i Afrika før de tar seg videre til Europa»²². Journalisten legger seg tett opp til de erfaringer som Tveit har fått gjennom intervjuene med de nigerianske kvinnene. Ved at journalistenes,

¹⁷ Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge, (Publisert i VG 09.06.08 - 20:57, endret 13.06.08 - 11:19). Lastet ned 23/4-2012

¹⁸ Menneskehandel er ikke prostitusjon. Renland, sitert i Ny høring om sexkjøpsloven Stortinget, (Publisert i VG 10.06.08 - 16:52, endret 11.06.08 - 10:57). Lastet ned 23/4-2012

¹⁹ Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge, (Publisert i VG 09.06.08 - 20:57, endret 13.06.08 - 11:19). Lastet ned 23/4-2012

²⁰ Ibid.

²¹ «Fafo er et av Norges største samfunnsvitenskapelige forskningsmiljøer, med to institutter som forsker på arbeidsliv, velferdspolitik og levekår, nasjonalt og internasjonalt.» Hentet fra: <http://www.fafo.no/> (02/04-2013)

²² Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge, (Publisert i VG 09.06.08 - 20:57, endret 13.06.08 - 11:19). Lastet ned 23/4-2012

sosialkonsulentenes og den tidligere forskningens fremstillinger tar utgangspunkt i de nigerianske kvinnenenes egne erfaringer, legger de seg åpenlyst opp til deres selvskrevede tekster og dermed benytter de seg også av ulike diskurser som har blitt fremstilt av nigerianske kvinner på et tidligere tidspunkt. Fremstillingene blir derfor intertekstuelle. Winther Jørgensen og Phillips (1999:84) hevder at intertekstualitet dreier seg om at den som ytrer diskurser aldri kan unngå å bruke beskrivelser som har blitt fremstilt på et tidligere stadium. Videre påpeker de at tekster som åpenlyst legger seg opp til andre tekster blir kalt for *manifest intertekstualitet*.

5.1.5 Madam/bakmenn, gjeld

Noe av det som skiller nigerianske prostituerte kvinner fra andre prostitusjonsgrupper er at de selv organiserer prostitusjonen på et gitt nivå. De nigerianske kvinnene kan ha doble subjektposisjoner, som i følge Laclau og Mouffe (2001:115) bygges opp av ulike diskursive kategoriseringer av subjektet. Videre legger de vekt på problematikken i relasjonene av ulike subjektposisjoner, som oppstår hvis det som er tilskrevet og selvtilskrevet ikke samsvarer. Den flertydige subjektposisjonen kommer til uttrykk ved at de nigerianske kvinnene både er prostituerte og bakkvinner, som kalles for madam. Deres rolle er hovedsakelig å samle inn penger som andre nigerianske kvinner i prostitusjon tjener, og å sørge for at de nye nigerianske kvinnene som ankommer får et bosted (Kara 2009:91). Slik sett er madamene med på å rekruttere nye inn i sexmarkedet. En sosialkonsulent påpeker i forhold til den doble subjektposisjonen:

«Det som er interessant er det at noen som har gjort det vil da rekruttere nye i den samme situasjonen. Så dette er de såkalte madamene, som kanskje både selger sex og tjener penger på andres prostitusjon. De er et mellomledd, så det er ganske komplekst.» (Intervju 1, s.88)

I en artikkel i Dagbladet blir det i likhet med sosialkonsulentens fremstilling gitt uttrykk for den doble subjektposisjonen som madamene har. Artikkelen handler om en 33 år gammel nigeriansk kvinne som drev hallikvirksomhet fra krisesenter. I artikkelen påpekes det at: «- Hun er offer for menneskehandel på lik linje med de fornærmede i saken, og hun opplever dobbel krenkelse ved at hun er utpekt som bakmann, sier Meling»²³. Kvinnen må stille opp

²³ Drev hallikvirksomhet fra krisesenter. Nigeriansk kvinne (33) skal ha fylt opp minst åtte leiligheter med prostituerte, (Publisert i Dagbladet 15.08.2010, kl. 08:41). Lastet ned 23/4-2012

sammen med to andre kvinner som og er tiltalt for hallikvirksomhet og menneskehandel. Den nigerianske kvinnen som nevnes i utdraget ovenfor har en *dobbel subjektposisjon* (Laclau og Mouffe 2001:115), ved at hun både er hallik og offer for menneskehandel. Den doble subjektposisjonen kan være med på å blokkere hennes personlige identitet, og særlig oppstår dette hvis de to tilskrevde subjektposisjonene ikke samsvarer med hennes personlige identitet, som er selvtilskrevet.

Det er utfordrende for de nigerianske kvinnene å betale ned gjelden de skylder bakmennene, siden de ikke hadde kunnskap om hvor mye penger det dreide seg om før de migrerte fra hjemlandet. I forhold til gjelden påpeker en sosialkonsulent:

«Det er nok en del som ikke har forstått hvor mye penger de kommer til å skylde når de kommer til Europa. De får kanskje ikke beskjed om den faktiske gjelden før de kommer til Europa, eller så har de fått beskjed om det i Nigeria, men det er veldig vanskelig for dem å skjønne hvor mye penger det faktisk er. En vanlig sum som kvinnene ofte har fortalt er mellom 30.000 og 50.000 Euro. Det er en ganske stor sum, men ofte forstår de ikke hvor stor den er når de er i hjemlandet. De forstår heller ikke hvor mye de må jobbe for å få inn pengene.» (Informant 1 Pro Senteret, s.87)

I avisartiklene blir det i likhet med forskernes- og sosialkonsulentenes fremstillinger nevnt at de nigerianske kvinnene migrerer ved at noen i menneskehandelsnettverket transporterer dem, og at de raskt må starte med å betale ned gjelden etter de har ankommet det nye landet. De fleste av de nigerianske kvinnene er avhengige av å få hjelp fra en tredjepart for å få turistvisum til Europa. I VG påpekes det at: «-Mange skylder bakmenn 400-500.000 kroner når de ankommer Norge. De skjønner ikke hvor stor gjelden er før de kommer»²⁴.

Skilbrei og Brunovskis (2006:29) hevder at de nigerianske kvinnene står i stor gjeld siden de må få hjelp til å skaffe identifikasjons- og reisedokumenter. Dette fører igjen til at de er avhengige av bakmenn som de må betale ned gjelden til etter transporteringen til Italia eller Spania. Gjelden er i følge Kreutzer og Milborn (2007:37) mellom 20.000-60.000 Euro. I forhold til nedbetaling av gjelden meddeler en sosialkonsulent:

«Det spesielle med de nigerianske kvinnene er at de kan få betalt ned gjelden sin, men det tar noen år. Noen vil bare velge å gjøre det, uten å koble inn politi eller hjelpeapparat, og i stedet for å utsette seg selv og familien for trusler, så vil man ofre seg. Mange sier at de ofrer seg for at familien skal få et bedre liv senere.» (Intervju 1, s.88)

²⁴ Tveit, sitert i Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge, (Publisert i VG 09.06.08 - 20:57, endret 13.06.08 - 11:19). Lastet ned 23/4-2012

Ofte har de nigerianske kvinnene blitt fortalt i forkant av migrasjonen at de skal jobbe som prostituerte på gaten når de kommer til det nye landet. Med utgangspunkt i kvinnenes forhåndskunnskap om at de skal jobbe som prostituerte påpeker en sosialkonsulent fra Nadheim at kvinnene ikke vil anmelde saken om menneskehandel, men heller nedbetale gjelden. Sosialkonsulenten sier:

«Vi har kommet bort i folk som har vært i prostitusjon og benyttet seg av hjelpetiltak, men som likevel tenker at de må betale ned gjelden. Så det å betale gjelden er veldig viktig og noen gjør det fordi de ikke vil se seg selv som offer, siden de mer eller mindre bevisst har vært med på det som skal skje, selv om det har vært mye verre enn tenkt og tatt mye lengre tid enn tenkt.» (Intervju 3, s.114)

Med utgangspunkt i Winther Jørgensen og Phillips (1999:84) blir det i dette delkapittelet påpekt at journalistenes og sosialkonsulentenes fremstillinger er preget av *manifest intertekstualitet*, siden de legger seg tett opp til tidligere tekster som beskriver de nigerianske kvinnenes egne opplevelser og erfaringer med menneskehandel. Drakos (1997:35) hevder at intertekstualitet handler om at tidligere fremstillinger alltid påvirker hvordan innholdet i en ny fremstilling skal formes. Man kan velge å ta avstand fra eller legge seg tett opp til det som er tidligere skrevet eller omtalt. Empirien i dette delkapittelet tok utgangspunkt i journalistenes og sosialkonsulentenes fremstillinger, som legger seg tett opp til det som er egenerfart hos nigerianske kvinnene. De fremstillingene som det ble tatt utgangspunkt i er nær de nigerianske kvinnenes selvtilskrevne identitet, som sosialkonsulentene og journalistene gjør om til en tilskrevet identitet ved at de velger hvilke diskurser som skal vektlegges og utelukkes fra kvinnenes personlige fortellinger. Den tilskrevne identiteten som kommer til uttrykk i fremstillingene står i samsvar med den personlige identiteten og verner derfor om det som er selvtilskrevet (Akman 1995:48) hos de nigerianske kvinnene. Samsvaret i tilskrevet og selvtilskrevet identitet kommer til uttrykk i delkapittelet ved at journalistene og sosialkonsulentene tar utgangspunkt i de nigerianske kvinnenes personlige fortellinger. Ved å ta utgangspunkt i nigerianske prostituerte kvinners egne erfaringer skapes det en nær måte å fremstille på, og dette styrer utenforståendes oppfattelse av nigerianske kvinner som har vært utsatt for menneskehandel og som jobber med prostitusjon i Oslo.

I delkapittelet har de nigerianske kvinnenes *offerrolle* blitt fremstilt gjennom nodalpunkt og underordnede tegn. Kvinnene er både ofre for menneskehandel, men de ofrer seg også for at familien skal få en bedre fremtid. Ved å kategorisere sosialkonsulentenes og journalistenes fremstillinger av nigerianske kvinner som har blitt utsatt for menneskehandel i nodalpunkt og

underordnede tegn, kom det i delkapittelet frem at de nigerianske kvinnene har subjektposisjoner som preges av flertydighet. De kan blant annet være mennesker som er berørt av fattigdom, og de er familiemedlemmer, forsørgere, migranter, prostituerte og ofre for menneskehandel på samme tid. Subjektposisjoner som ikke er selvvalgt blir vektlagt i fremstillingene, og disse inkluderer blant annet fattigdom, migrasjon, menneskehandel og prostitusjon. Begrepene kan knyttes til kvinnenes *offerrolle* som kommer til uttrykk i fremstillingene ved at kvinnene må ofre det livet de opprinnelig har i hjemlandet for å kunne forsørge seg selv og familien, samtidig som de er ofre for menneskehandel.

5.2 Det overfylte markedet

Dette delkapittelet handler om nodalpunktet, *Det overfylte markedet*, som baserer seg på de underordnede tegnene *aggressiv salgsteknikk*, som handler om hvordan nigerianske kvinner med prostitusjonserfaring blir oppfattet som aggressive og pågående gjennom sin salgsteknikk på gaten og *sosial uorden*, som handler om hvordan utenforstående opplever at de nigerianske prostituerte kvinnene påvirker bybildet. I avisartiklene finner vi de samme underordnede kategoriene, som hos sosialkonsulentene.

Sosialkonsulentenes og journalistenes fremstillinger kan deles inn i ulike kategorier, deriblant *tilskrevet identitetskonstruksjon* som er basert på hvordan utenforstående sine forventninger og meninger påvirker fremstillingen av kvinnene, og de *politiske virkemidlene*, hvor det argumenteres for hvordan de nigerianske kvinnenes tilstedeværelse i Oslo påvirker samfunnsaktørers syn på prostitusjon.

5.2.1 Aggressiv og pågående salgsteknikk

En sosialkonsulent påpeker at de nigerianske kvinnene har en salgsteknikk som skiller seg fra de andre prostituerte som jobber på gaten, og at de i den forbindelse blir oppfattet som svært pågående og aggressive av blant annet journalister. I forhold til formidling om kvinnenes oppførsel hevder sosialkonsulenten:

«Det som det har blitt skrevet om er at de har vært veldig pågående. De har en litt annen oppførsel enn mange av de andre som jobber på gata, så det kan kanskje være en av grunnene til at det har blitt skrevet så mye. De er også den største gruppa og de

blir veldig synlige, man ser ofte tydelig hvilken rolle de har. Grunnen til at de har en pågående oppførsel er at de trenger penger, noe som ikke alltid kommer tydelig frem i media.» (Informant 4 Nadheim, s.141)

Avisartikkelen «Nigerianske prostituerte tyr til kortsvindel»²⁵ som ble skrevet et halvt år før sexkjøpsloven trådte i kraft, har klare eksempler på hvordan de nigerianske prostituerte kvinnene blir fremstilt som aggressive og pågående. I artikkelen blir de nigerianske kvinnene fremstilt slik: «I løpet av våren og sommeren er det meldt om flere tilfeller hvor enslige menn er blitt omkranset av kvinner av utenlandsk opprinnelse i det de har tatt ut penger fra minibanker i Oslo- området. Mennene er så blitt invitert med hjem til nattlig lag med kvinnene»²⁶.

En sosialkonsulent påpeker at medias fremstilling til tider er unyansert siden journalistene ikke tar utgangspunkt i årsaken til at de nigerianske kvinnene i prostitusjon er så aktive og pågående som de er. De personer som besitter en faglig og institusjonell kunnskap, som i dette tilfellet er journalister og sosialkonsulenter, konstruerer ulike kategorier av sannhet, og disse blir understreket ved at noen utsagn blir vektlagt, mens andre som ikke kan knyttes opp mot diskursens normer velges bort. Siden bakenforliggende årsaker til de nigerianske kvinnenes oppførsel på gaten utelukkes i avisartiklene, blir de entydig fremstilt som aggressive og pågående. De nigerianske kvinnenes aggressive måte å utføre sex salg på blir oppfattet som en motsetning til de norske prostituertes tilbakeholdne måte. Dette kan knyttes til Said ([1978] 2004) som hevder at folk fra Østen blir tildelt en rolle som de diskursive andre ved at deres kulturelle væremåter er en motsetning til det som gjelder for folket fra Vesten. Forholdet mellom *oss* og *de andre* er med andre ord basert på et ubalansert maktforhold, hvor folket fra Østen blir definert som medlemmer av en eksotisk sivilisasjon av Vestens intellektuelle. De nigerianske kvinnenes salgsteknikk blir betraktet som en kulturell væremåte som skiller de seg fra de norske prostituertes kulturelle væremåter. Journalister skaper et meningsinnhold om *dem* som *de andre* eller dem som er annerledes gjennom deres bruk av diskurser. Det aggressive og aktive sexsalget tolkes og i forhold til politiske formål, og en sosialkonsulent hevder:

«Det som skjedde opp mot sexkjøpsloven var at det var veldig mange som ble opprørte over å se aktive sexselgere på Karl Johan som kapra kunder. Det ble jo oppfattet som en stor utfordring for menn som gikk på byen og når de skulle hjem fra

²⁵ Nigerianske prostituerte tyr til kortsvindel, (Publisert i VG 24.07.08 - 16:59, endret 24.07.08 - 17:01). Lastet ned 23/4-2012

²⁶ Ibid.

byen. Eller par, ble antastet eller huka tak i på Karl Johan. Dette ble jo veldig blåst opp og åpenbart en utløsende faktor for debatten og vedtaket av sexkjøpsloven.» (Intervju 3, s.118)

Sitatet tar opp hvordan medias fremstilling påvirket vedtaket av sexkjøpsloven. Fremstillingene som er nevnt ovenfor kan knyttes til den makt journalister har til å spre diskurser. Winther Jørgensen og Phillips (1999: 23, 29) tar utgangspunkt i Laclau og Mouffe, som hevder at diskursen blir konstituert av utvalgte personer fra ulike institusjoner, som har makt til å bestemme hvilket diskursivt innhold som skal vektlegges og hva som skal utelukkes i fremstillingene. Individenes makt er produktiv og begrensende, siden den gjennom deres konkrete meninger skaper den sosiale omverden. Siden media har makt til å lukke diskursen og kan velge å utelukke eller vektlegge ulike kategorier er dette med på å konstituere kunnskapen om nigerianske kvinner med prostitusjonserfaring. Ved at journalistene fremstilte nigerianske kvinner i prostitusjon som aggressive og pågående før sexkjøpsloven og at samfunnsaktører har godtatt dette, kan argumentasjonen ha fremskjøvet gjennomføringen av sexkjøpsloven.

Når de nigerianske kvinnene blir konfrontert med mye negativ oppmerksomhet i media, ender det opp med diskusjoner om hvordan de skal selge sine seksuelle tjenester. Enkelte mener at det skal skje mer diskré, mens andre mener at den pågående måten er den eneste måten å få kunder på. I forhold til uenighet om hvordan salg av sex skal foregå påpeker en sosialkonsulent:

«Det var jo i en periode hvor det var mye oppmerksomhet rundt aggressiv salgsteknikk på Karl Johan. Da hadde vi noen artikler som vi oversatte, leste og satt og diskuterte. Om det ikke påvirker kvinnenens adferd så skaper det i hvert fall gode diskusjoner. Mange var engasjerte og mange var frustrerte over at noen valgte å være mer pågående enn andre. Andre var opptatt av at det var den måten de kunne få kunder på i et presset marked.» (Intervju 2, s.108)

Holm (2007:18) har i denne forbindelse undersøkt hvilken sosial kontroll de nigerianske kvinnene lever under, og med utgangspunkt i migrasjonsforskeren Thomas Faist bruker hun begrepet sosial kapital, som handler om kontrollformer som oppstår i forhold til de sosiale relasjoner vi har med andre. Faist (2002:111-115) hevder at ved å inngå sosiale relasjoner med andre, kan aktørenes sosiale kapital utvide deres handlingsmuligheter. De sosiale relasjonene kan føre til maktrelasjoner med sosial kontroll, som handler om hvilke forpliktelser og forventninger medlemmer i en gruppe har, og dette blir i visse tilfeller utført

med overvåkning og sanksjonering. I Holms studie kommer det frem at de nigerianske kvinnenes adferd kan påvirkes av den sosiale kontrollen de lever under som prostituerte.

En sosialkonsulent tolker det aktive sexsalget opp mot en kulturell vinkling, og mener at det kan oppfattes som en type skuespill, hvor de afrikanske blir sett som eksotiske, seksualiserte og pågående. De nigerianske kvinnene tar opp vår oppfattelse av dem og spiller igjen på dette for å få kunder. Fremstillingen kan knyttes til Winther Jørgensen og Phillips (1999:69), som mener at det er ulike aktørenes vektlegging av innholdet i diskursene som påvirker en gruppes handlinger og fremtredelse, siden en annen utenforstående gruppe har forventninger og forestillinger om dem. I forhold til hvordan de nigerianske kvinnenes handlinger blir påvirket av andres forventninger og forestillinger mener sosialkonsulenten:

«Hvis du husker hvordan de ble beskrevet i avisene og slik før loven, så var det veldig mye snakk om at de er så aggressive og pågående (...) Jeg tror det er en type skuespill. Det er hele den forståelsen av svarte afrikanske folk som eksotiske, seksualiserte og pågående, og til en viss grad spiller de på det for å få kunder. Vi som samfunn reagerer fortere på det enn på oppførsel vi er mer vant til, og norske prostituerte ble oppbrakt av den mer pågående måten, men de får kunder på det.» (Intervju 1, s.91)

I sitatet ovenfor blir det gitt uttrykk for hvordan de nigerianske kvinnene blir tilskrevet en identitet. Den tilskrevne identiteten er basert på andres forventninger om kvinnenes adferd, noe som igjen kan være med på å forme kvinnenes væremåte utad. I sitatet blir det fortalt at kvinnene tar opp i seg den tilskrevne identiteten som eksotiske, seksualiserte og pågående, og de benytter seg av den når de selger sex på gaten. Akman (1995:48) hevder at hvis identiteter som er tilskrevet samsvarer med det som er selvtilskrevet, fører det til stabilitet i identiteten. Mangel i likhet mellom det som er selvtilskrevet og tilskrevet i identiteten kan føre til identitetskonflikt hos dem det gjelder.

I forhold til de nigerianske kvinnenes pågående og aggressive salgsteknikk mener Holm (2007:8) at medier har argumentert for kvinnenes adferd utfra deres økonomiske forpliktelser til bakmennene. En sosialkonsulent påpeker at sex salg skjer på ulike måter ettersom hvilket land man oppholder seg i, og at grensene for hva det er å være pågående er ulik:

«Både hva vi tenker i forhold til afrikanske, og jeg tror kanskje at det å selge sex i andre deler av Europa gjør man på en annen måte. Jeg husker en gang at vi skulle vise en video her for de norske prostituerte som handlet om voldsforebygging, og da var det fra andre europeiske land, og de var helt i opprør over at det gikk an å være så pågående (...) Det er klart at når det er så mange og hvis en har og et veldig press på å

tjene penger så må en nødvendigvis og være mer pågående og aggressiv.» (Intervju 1, s.91)

I sitatet ovenfor kommer det frem hvordan de nigerianske kvinnenes oppførsel vekker reaksjon hos de norske som jobber i gateprostituasjonen. De norske kvinnene tok avstand fra den pågående oppførselen som de utenlandske prostituerte gav uttrykk for i filmen som ble vist. Slik er også andre prostituasjonsgrupper med på å konstruere de nigerianske kvinnene som annerledes enn seg selv, og de blir derfor karakterisert som *de andre*. I følge Laclau og Mouffe (2001:125) oppstår den tilskrevne identitetskonstruksjonen på grunn av sosiale motsetninger som baserer seg på at utenforstående personers konstituerende meninger strider imot individenes selvforståelse. Konstruksjonen av de nigerianske kvinnenes væremåter kan ha blitt påvirket av hvordan de norske prostituerte kvinnene oppfattet at de overskred deres prostituasjonsdiskurs, som er kjent for å være en mer tilbakeholden måte å selge seksuelle tjenester på.

Slik dreier det seg om kulturforskjeller i forhold til hvilket samfunn de nigerianske prostituerte kvinnene oppholder seg i. De har som tidligere nevnt fått Schengen visum i Italia og Spania, og reiser rundt om i Europa. Gjennom Schengen visumet får de oppholdstillatelse opp til seks måneder. Siden de oppholder seg i kort tid i de ulike landene og fordi de er i den situasjonen de er, får de ikke mulighet til å sette seg inn i de ulike landenes kulturelle koder. Derfor skjer tilpassingen i samfunnet ut fra deres egne kulturelle koder, og de leser samfunnet på sin egen måte. En sosialkonsulent hevder i denne sammenheng: «Så da tenker jeg at det er en type kulturtilpassing fra de nigerianske kvinnene sin side, kan godt være en del av det. At en ser og oppdager at det er nødvendigvis ikke så positivt for en selv da.» (Intervju 1, s.91)

5.2.2 Sosial uorden

Det underordnede tegnet *sosial uorden* kan på mange måter knyttes opp mot *aggressiv og pågående salgsteknikk*. De nigerianske kvinnene blir oppfattet som aktive og pågående sexselgere på grunn av måten de selger sex på, nemlig ved at det virker uorganisert og at det skjer når som helst og hvor som helst. Professor i humanistisk geografi, Tim Cresswell (1996:6), hevder at fordommer om *black people* oppstår i vestlige kulturer, fordi de som har hatt tilhørighet til stedet over lengre tid mener at de som kommer utenfra ikke tilhører stedet, og at de uskrevne reglene som opprinnelig gjaldt for stedet blir brutt ved at de oppholder seg der. Videre påpeker han at ulike aktører har forventninger om hvor *black people* tilhører og

ikke tilhører. Cresswells argumentasjon samsvarer godt med en sosialkonsulents mening, som vektlegger de nigerianske kvinnenes uvitenhet i forhold til hvordan salg av sex skulle foregå i Oslo. Brukere av byen erfarte at de nigerianske kvinnene som jobber i gateprostitusjonen dukket opp på steder de opprinnelig ikke tilhørte, noe som både ble knyttet til at de var *black people* og prostituerte på samme tid. I følge en sosialkonsulent skapte dette en stor konflikt mellom andre sexselgere som mener at de nigerianske kvinnene er årsaken til at sexkjøpsloven fikk gjennomslagskraft. Sosialkonsulenten påpeker:

«Det som skjedde når de nigerianske kom til Oslo var at det var veldig mange uformelle spilleregler for hvordan prostitusjonsmarkedet skulle være. De ulike nasjonalitetene hadde sine gater og det var en organisering av det. Så kom de nigerianske og bryter alle koder, så de er overalt når som helst. Det førte jo til veldig mye irritasjon fra andre sexselgere som mener at det er de nigerianske kvinnene som har muliggjort sexkjøpsloven. Det vi opplever er at mange av de nigerianske som kommer inn i landet er her i kortere perioder, så er de ute av landet igjen. Det er veldig vanskelig å holde oversikten over det.» (Intervju 3, s.119)

I sitatet kommer det frem at i tiden før de nigerianske prostituerte kvinnene kom til Norge, solgte prostituerte sex diskré i sidegatene. Dette endret seg imidlertid da de nigerianske ankom Norge, og i avisartiklene gis det uttrykk for at de skilte seg ut fra andre prostitusjonsgrupper. Ifølge Jessen og Pehrson (2011:14) ble loven iverksatt i sammenheng med at sexmarkedet var synlig og ukontrollert og dette ble en bekymring og utfordring for offentligheten. De hevder at flere mener at loven ikke hadde fått gjennomslag om det ikke var for den økende og synlige utenlandske gateprostitusjonen i Oslo, Bergen og Stavanger²⁷.

I likhet med Jessen og Pehrson mener sosialkonsulenten at den negative oppmerksomheten rundt måten de nigerianske kvinnene solgte sex på, som ble fremstilt i avisene i forkant av loven, var et direkte hovedargument for sexkjøpsloven. Sosialkonsulenten påpeker:

«Det handler nok litt om at de brøt de kodene som var på hvordan sexsalg skal foregå, nemlig diskré i sidegatene. Så kom de på Karl Johan og det tror jeg mange ble opprørt over og det synes jeg både mye avisinnlegg og fremstillingen bar preg av opp mot forbudet. Mange brukte deres synlighet og direkte/pågående salgsteknikk som direkte argument for loven.» (Intervju 3, s.122-123)

Sosialkonsulenten mener videre at debatten som ble iverksatt etter de nigerianske prostituerte kvinnene kom til Norge, handlet om at prostitusjon ble sett som et ordensproblem for dem som brukte byen og offentlige plasser, og derfor ønsket de å redusere markedet:

²⁷ Pro Senterets Årsrapport 2011, Hentet fra: <http://prosentret.no/publikasjoner/pro-sentrets-publikasjoner/a%cc%8arsrapporter/> (17/12-2012)

«Debatten rundt sexkjøpsloven og etterpå har i hvert fall ført til at en i mye større grad ser på prostitusjon som et ordensproblem. Det er fokus på at det er et problem som gjelder de andre som benytter seg av byen, eller offentlige plasser, heller enn at det er de som selger som er i en svært vanskelig situasjon.» (Intervju 3, s.123)

Sosialantropologen Mary Douglas (1997:51) skriver om urenheter, og knytter dette opp mot hvordan våre forestillinger om hva som er urent blir til ut fra kategorier som ikke tilhører ordnede systemer. Hun påpeker at det urene dreier seg om det som bryter med det etablerte klassifikasjonssystemet. Fremstillingene ovenfor er et eksempel på hvordan de nigerianske kvinnene brøt med de klassifikasjonsskjemaene som var gjeldende hos de ulike gruppene i gateprostitusjonen. Dette kom til uttrykk ved at de var mer synlige i offentlige områder og solgte seksuelle tjenester på andre måter enn andre etniske grupper.

I avisartiklene som ble skrevet i forkant av sexkjøpsloven var det i likhet med sosialkonsulentenes erfaringer et fokus på at det dreide seg om et stort sexmarked uten kontroll som igjen førte til sosial uorden. De nigerianske prostituerte kvinnene brøt med de sosiale normene som eksisterte i gatene i Oslo. Manglende kontroll på markedet kommer blant annet frem ved at det var et økende antall nigerianske prostituerte kvinner i Oslo. I artikkelen «Gateprostituerte rømmer Norge»²⁸, som ble publisert i VG i desember 2008, påpeker Liv Jessen, som da var leder ved Pro Senteret at: «Det er i dag rundt 1.300 prostituerte i Oslo, ifølge Pro Senteret. Det er dobbelt så mange som for ti år siden. Særlig kvinner fra Nigeria står for mye av den store økningen (...). Hun regner med at cirka 600 av de prostituerte i Oslo er fra Nigeria»²⁹.

I VG ble det også uttrykt i forkant av sexkjøpsloven at: «Antallet nigerianske kvinner som kommer til Norge øker: Hittil i år har Pro Senteret registrert 368 ulike nigerianske kvinner i Oslo, mot 186 på samme tidspunkt i fjor»³⁰. Regjeringen hadde derfor et mål om å få de nigerianske kvinnene til å reise tilbake til Nigeria. Det ble bevilget 2.7 millioner kroner til kvinnenens frivillige retur, og 25.000 kroner i støtte til re-integrering i hjemlandet. Det var «Internasjonal Organisation for Migration (IOM) som skulle organisere turen. Ingen takket ja»³¹.

²⁸ Liv Jessen, sitert i Gateprostituerte rømmer Norge, (Publisert i VG 22.12.08 - 05:29, endret 22.12.08 - 05:39). Lastet ned 23/4-2012

²⁹ Ibid.

³⁰ Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge, (Publisert i VG 09.06.08 - 20:57, endret 13.06.08 - 11:19). Lastet ned 23/4-2012

³¹ Ibid.

En sosialkonsulent mener at siden det kom mange nigerianske kvinner på Karl Johan i løpet av kort tid, ble de plutselig veldig synlig, og mange opplevde det som veldig ubehagelig. Sosialkonsulenten påpeker at media hadde lite fokus på hvordan disse kvinnene kom til Oslo, deres bakgrunnshistorier og hvordan de selv opplevde det i dette tidsrommet. I forhold til medias fremstilling blir det sagt:

«Det var noe nytt, og noe som var mye mer synlig. Plutselig var de på Karl Johan, og det kom mange samtidig, slik at det ble veldig synlig. Det var helt tydelig at det var noen som opplevde det som ubehagelig (...) For i debatten den gang, ut fra hva jeg kan huske, så var det veldig lite fokus på at disse damene muligens kunne være i en tvangssituasjon, eller hva slags situasjon de var i. Nei, fremstillingene var slik; oversvømmelse av Karl Johan, aggressive prostituerte mot norske menn. Altså, det var den type fokus, og det ble lite skrevet om hvordan disse damene opplevde det.»
(Intervju 1, s.93)

I sitatet ovenfor kan vi se innspill av intertekstualitet, som i følge Drakos (1997:35) kjennetegnes ved at fremstillinger alltid påvirkes av tidligere fremstillinger ved at de legger seg tett opp til eller tar avstand fra dem. Teksten er intertekstuell ved at sosialkonsulenten eksplisitt tar avstand fra avisartiklenes tidligere fremstillinger hvor forestillinger om de nigerianske kvinner som aggressive og pågående som kommer til uttrykk.

I dette delkapittelet har de nigerianske kvinnenenes tilskrevne identitet blitt lagt frem gjennom sosialkonsulenters og journalisters fremstillinger av dem. I fremstillingene blir ulike forestillinger om kvinnene vektlagt. Kapittelet har det dreid seg om myndighetenes og allmennbefolkningens forestillinger om kvinnenenes tilstedeværelse, som kommer til uttrykk når de selger seksuelle tjenester på gaten, og at det preges av en *aggressiv og pågående* væremåte. Det blir vektlagt at nigerianske kvinnene brøt med de normer som gjaldt for hvordan salg av sex skulle utføres og derfor ble de ansett som annerledes, både av myndigheter og andre prostitusjonsgrupper. I delkapittelet har diskursen om *de andre* blitt vektlagt gjennom Laclau og Mouffe, Said og Foucault sine diskursteorier som legger vekt på at enkeltpersoner i institusjoner har makt til å holde fast ved eller ekskludere ulike typer diskurser når de fremstiller ulike samfunnsgrupper som de ikke selv er en del av. Siden ansatte i de institusjonelle gruppene har et opphøyd politisk og økonomisk maktforhold i forhold til de nigerianske kvinnene, fører det til at deres kulturelle væremåter blir definert som en motsetning til det normale, og de blir dermed definert som *de diskursive andre*.

5.3 Sexkjøpsloven

I det forrige delkapittelet kom det frem at sosialkonsulentenes argumentasjon, tidligere rapporter fra Pro Senteret og avisartiklene dreide seg om sosial uorden som var knyttet til et overfylt og ukontrollert marked i forkant av sexkjøpsloven. Økning i antall nigerianske prostituerte og en redusert kontroll av hvem som kom, kan ha vært en mekanisme som fremskjøv sexkjøpsloven. Gjennom empirien blir det tydeliggjort at flere har satt spørsmålsteget ved kvinnenes aggressive og pågående væremåte som de mente førte til sosial uorden, og medvirket til iverksetting av sexkjøpsloven. Kvinnene brøt med normer for hvordan sex salg skulle foregå, noe som fikk negativ oppmerksomhet av journalister og andre etniske grupper som solgte sex. I dette delkapittelet skal direkte handlinger som er utført mot kvinnene etter sexkjøpsloven drøftes. *Sexkjøpsloven* er et nodalpunkt og de underordnede tegnene handler om *aksjon husløs* som har blitt utført av politiet i Oslo, *alternativer* de prostituerte får til å selge sex og *bøtlegging* av de nigerianske kvinnene.

Journalistenes fremstillinger av nigerianske kvinner etter sexkjøpsloven skiller seg fra sosialkonsulentenes ved at de handler om statistiske fremstillinger av sexmarkedet, og det går hovedsakelig ut på om det er flere eller færre prostituerte i Oslos gater. De underordnede tegnene som skiller seg fra sosialkonsulentenes er *opptrapping til sexkjøpsloven* og *sexkjøpsloven vellykket eller ikke?*

5.3.1 Opptrapping til sexkjøpsloven

I tiden før sexkjøpslovens inntreden blir det skrevet i en artikkel at regjeringen foreslo å forby kjøp av sex i Norge fra januar 2009 og at de fikk støtte både fra partiene SV, Sp og Ap. Forslaget gikk ut på at brudd på loven skulle straffes med inntil seks måneders fengsel og/eller bøter³². I 2008 la regjeringen frem forslaget om sexkjøpsloven og i en artikkel blir det påpekt at: «forbudet skal gjelde både for kjøp av sex i Norge og utlandet»³³. Den gang påpekte justisminister Knut Storberget (Ap) at loven ikke skulle berøre de prostituerte. Han hevdet at: «målet er at forbudet skal bidra til å endre holdninger, redusere etterspørselen og

³² Menneskehandel er ikke prostitusjon. Ny høring om sexkjøpsloven i Stortinget, (Publisert i VG 10.06.08 - 16:52, endret 11.06.08 - 10:57). Lastet ned 23/4-2012

³³ Frykter istid for de prostituerte, (Publisert i VG 18.04.08 - 15:57, endret 09.06.08 - 09:26). Lastet ned 23/4-2012

dermed føre til et mindre marked for menneskehandel»³⁴. Da artikkelen ble publisert i VG var det liten tvil om at loven kom til å bli vedtatt i Stortinget og det ble hevdet at: «Justisministeren tar sikte på at den kan tre i kraft fra årsskiftet, men sier dette er avhengig av om hjelpetiltakene for de prostituerte er på plass»³⁵.

Tett opp mot den tiden da sexkjøpsloven skulle iverksettes la VG vekt på de utenlandske prostituertes vanskelige situasjon i forhold til prostitusjonsmarkedet. De mente at: «Utenlandske gateprostituerte rømmer Norge før forbudet mot sexkjøp trer i kraft ved årsskiftet»³⁶. Videre ble det skrevet at hjelpetiltaket Nadheim «har registrert en markant nedgang den siste tida»³⁷, og at «denne nedgangen har en klar sammenheng med forbudet»³⁸. Lederen av Nadheim gav i denne avisartikkelen uttrykk for at de nigerianske kvinnene ville forsvinne fullstendig fra gatebildet i Oslo, til tross for at de var den største gruppen utenlandske gateprostituerte. Han mente at de ønsket å reise til Italia og Spania der de hadde oppholdstillatelse. I forhold til konsekvenser som de utenlandske prostituerte ville få etter sexkjøpsloven hevder lederen: «Særlig de utenlandske prostituerte kan komme til å reise andre steder dersom de forsvinner i frykt for å bli tatt av politiet»³⁹. Avisartikkelens innhold legger seg opp mot sexkjøpslovens vellykkethet i forhold til å redusere det nigerianske prostitusjonsmarkedet, og fokuserer på at det var en markant nedgang rett før sexkjøpslovens inntreden. Journalisten legger seg tett opp til en enkelt fagpersons uttalelser som blir et bevis på at prostitusjonsmarkedet hadde blitt redusert og at de nigerianske kvinnene endte opp med å reise ut av Norge. Avisartikkelen er preget av intertekstualitet ved at journalistene tar avstand fra diskurser som eksisterer i tidligere fremstillinger og som dreier seg om at sexmarkedet øker, siden de ikke passer inn i konteksten om markedsnedgangen, som de mener er et resultat av forslaget om lovgivningen.

Når sexkjøpsloven fikk gjennomslag hos regjeringen møtte VG Nett flere nigerianske kvinner som jobber på gata i Oslo. Kvinnene sier at: «- Det blir ingen sex fra januar av. Det er ikke bra. Vi har ingen steder å reise, derfor burde norske myndigheter hjelpe oss»⁴⁰. Videre

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

³⁶ Gateprostituerte rømmer Norge, (Publisert i VG 22.12.08 - 05:29, endret 22.12.08 - 05:39). Lastet ned 23/4-2012

³⁷ Frykter istid for de prostituerte, (Publisert i VG 18.04.08 - 15:57, endret 09.06.08 - 09:26). Lastet ned 23/4-2012

³⁸ Ibid.

³⁹ Antall prostituerte i Oslo doblet på ti år, (Publisert i VG 06.12.08 - 07:15, endret 06.12.08 - 07:22). Lastet ned 23/4-2012

⁴⁰ I dag er sexkjøp forbudt. Prostituerte til VG Nett:- Vi har ingenting å reise tilbake til, (Publisert i VG 01.01.09 - 11:00, endret 02.01.09 - 08:24). Lastet ned 23/4-2012

påpeker kvinnene at de ikke vet hva som skal skje med dem etter lovens gjennombrudd. De sier at: «Vi kan ikke reise tilbake til Afrika, vi har ingenting å reise tilbake til, forteller de»⁴¹.

Leder i hjelpetiltaket Pro Senteret hadde en annen tilnærming til hva som skulle komme til å skje da sexkjøpsloven trådte i kraft. Lederen hevder at det: «- å kriminalisere kundene kan føre til at de prostituerte blir ytterligere stigmatisert. Loven må ikke legitimere at prostituerte blir betraktet som skrap»⁴². Politiet vil i forhold til loven være avhengige av å kartlegge både de som selger sex og de som kjøper, for å kunne finne nok informasjon om hvem som skal straffes med bøter. Jessen tar avstand fra lovens formål, siden hun ikke har troverdighet til at den både kunne bidra til endringsholdninger blant kunder og i tillegg verne om de som selger sex. Jessens avstand fra lovens formål knyttes til at tekster kan ta del i et intertekstuel kjede, som går ut på at flere tekster knyttes sammen i et kjede ved at det dras inn elementer fra andre tekster (Winther Jørgensen og Phillips 1999:84). Gjennom avisartikkelen som er nevnt ovenfor, kommer det til uttrykk at loven brukes som element i forhold til lederens egne synspunkt om sexkjøpsloven.

5.3.2 Aksjon Husløs

Aksjon husløs er et underordnet tegn i nodalpunktet *sexkjøpsloven*. En sosialkonsulent påpeker at i aksjonen jobber politiet med det politiske og juridiske mål om å redusere prostitusjon ved å gjøre det vanskelig for bakmenn å finne leiligheter til de nigerianske kvinnene. Den som leier ut til kvinner som selger sex kan bli stemplet som hallik, selv om han eller hun ikke kan knyttes til bakmennene eller menneskehandelen. I forhold til aksjonen hevder en sosialkonsulent:

«Politiet har utført aksjon husløs, som går ut på at de ønsker å gjøre Norge mindre attraktivt for bakmenn, ved å gjøre det vanskelig for dem å finne leiligheter. Fra damenes side fremstår det ikke slik, for det som politiet gjør er at de finner ut hvor de bor, også sender de brev til utleier, fordi det er forbudt å leie ut til prostitusjonsvirksomhet. Utleieren kunne ha blitt tatt for hallikvirksomhet ved å ha leid ut til noen som tjener penger på prostitusjon. Så mister de leiligheten. Det som vi erfarer etter de blir kastet ut av leilighetene er at de står igjen i en mye større situasjon for å bli utnyttet av andre.» (Intervju 1, s.90)

⁴¹ Ibid.

⁴² Frykter istid for de prostituerte, (Publisert i VG 18.04.08 - 15:57, endret 09.06.08 - 09:26). Lastet ned 23/4-2012

Ved at de nigerianske kvinnene mister sitt bosted erfarer både sosialkonsulentene fra Nadheim og Pro Senteret at de blir utnyttet av andre. Sosialkonsulentene har jobbet konkret med saker som har dukket opp i forhold til aksjonen, og de prøver å få politiet til å bruke mer skånsomme midler for utkastelse av kvinnene. Sosialkonsulenten påpeker:

«Vi har jobba veldig konkret med denne aksjonen fordi politiet ringer da til kvinner som selger sex og møter opp på stedet. De dukker opp og truer huseier med hallikvirksomhet hvis de ikke kaster ut kvinnene. Så i etterkant av dette var det mange av kvinnene som tok kontakt med oss. De har ikke noe sted å bo, eller de har betalt depositum og de får ikke pengene tilbake. Så i forhold til dette har vi jobbet oppimot å prøve og mekle rundt en mer human utkastelse.» (Intervju 3, s.116)

Uansett mener sosialkonsulenten at det er vanskelig å oppnå en mer human utkastelse, siden de som leier husrom til kvinnene er mer redde for å bli stemplet som halliker, enn at de bryter husleieloven: «Det vi ser er at huseier ofte bryter husleieloven, og er mer redd for å bli truet med hallikvirksomhet enn å overholde husleieloven. De kaster ofte kvinnene ut uten at dette skjer i samsvar med husleieloven.» (Intervju 3, s.116)

I forhold til aksjon husløs meddeler sosialkonsulenten at politiet bruker denne strategien med et formål om å knuse sexmarkedet, selv om det berører kvinnene i større grad enn bakmennene. Siden de nigerianske kvinnene brøt med de etablerte reglene og normene for hvordan sex salg skulle foregå og oppholdt seg i alle territorier i byen, ble de oppfattet som noen som ikke tilhørte stedet. Samtidig var det mange nigerianske kvinner som kom til Oslo på samme tid og det var vanskelig for myndighetene å holde oversikten over markedet. I tråd med dette ble det politiske målet om å redusere prostitusjon fra gatene ved å kriminalisere kjøp av sex iverksatt. Cresswell (1996:7) hevder at i mange tilfeller oppstår tankene om å være *out of place* ved at ulike hendelser fortolkes med utgangspunkt i politiske formål. Selv om det politiske målet var å kriminalisere kunder og bakmenn og å verne om de som solgte sex, har politiets aksjon husløs hatt det mål om å redusere etterspørselen av prostitusjon på andre måter enn hovedsaklig å straffe kjøperne og bakmennene. Det har handlet om et ønske om reduksjon av prostitusjon ved både å kriminalisere de som leier ut til kvinner i prostitusjon og kvinnene selv. Tiltaket kan oppfattes som et ønske om å redusere og få kontroll over de nigerianske kvinnenenes tilstedeværelse i byen, siden de opprinnelig ikke var ønsket i de byområdene de kom til. I forhold til ønske om reduksjon av kvinnene argumenterer en sosialkonsulent:

«Politiet sier rett ut at dette er en strategi for å knuse markedet, og det har de sikkert rett i er effektivt. Likevel er det en veldig inhuman måte og den rammer i strid med intensjonen når loven ble innført, hvor en ikke skulle bli kriminalisert ved å selge sex, men heller i størst grad forsøke og ivareta de som selger sex. Så dette er en strategi som etter min mening lager det mest mulig vanskelig for alle parter.» (Intervu 3, s.116-117)

Gjennom dette sitatet kommer det frem at de handlinger som blir utført med politisk interesse er i strid med det som politikerne i utgangspunktet argumenterte for når de iverksatte sexkjøpsloven, som gikk ut på at det var bakmennene som skulle kriminaliseres og at de som solgte sex skulle ivaretas, og ikke bli kriminalisert. Sosialkonsulenten argumenterer for at aksjonen blir støttet politisk sett, fordi man ville redusere prostitusjon, men at aksjonen motstrider med det som ble vedtatt når loven trådte i kraft:

«Vi har opplevd at mange politikere støtter den type aksjon, fordi en vil ha ned prostitusjonsvolumet, men det som ble sagt ved innføringen av loven var at det i minst mulig grad skulle ramme de som selger sex, og dette er en aksjon som i veldig stor grad rammer de som selger sex.» (Intervju 3, s.117)

Politiet ga uttrykk for at de utførte aksjon husløs for å få en reduksjon i prostitusjonsmarkedet i Oslo. Hos sosialkonsulentene knyttes aksjonen opp mot politiets uvitenhet i forhold til de nigerianske kvinnenenes historiske bakgrunn. I følge Goffmann (1972:131) er det viktig å sette seg inn i og belyse minoritetenes historiske bakgrunn, den politiske situasjonen der de befinner seg og deres politiske situasjon, siden det berører deres innplassering i den sosiale strukturen. Siden nigerianske kvinners historiske bakgrunn utelukkes, blir politiets handlinger mot de prostituerte forstått som en interesse for å redusere prostitusjonsmarkedet. En sosialkonsulent argumenterer for at politiet i sammenheng med aksjon husløs prioriterer å gi bøter til nigerianske kvinnene og gjøre det vanskelig for dem å finne bosted. Sosialkonsulenten hevder videre at kvinnene opplever handlingene som politiet utøver mot dem som krenkende, ved at det kun er dem og ikke kunder og bakmenn som blir berørt i det samme tidsrommet. Sosialkonsulenten forteller:

«Det er et politisk ønske om å få en reduksjon av prostituerte. Slik som det skjedde i fjor med denne aksjonen. Vi ser det som en ren renovasjon, for det er ikke noe annet som skjer i den samme perioden. De har ikke gitt flere bøter til kunder. De har stadig stor pågang med å etterforske menneskehandel som de ikke får gjort. Da prioriterer de å sjekke dokumenter og gi bøter og gjøre det vanskelig for disse damene å finne noen plass å bo. De vil argumentere for at de gjør noe i forhold til bakmennene, men det tror jeg at det er ingen av damene som opplever.» (Intervju 1, s.92-93)

Videre argumenteres det for at aksjonen kunne pågått også før loven kom, siden det også var ulovlig å drive hallikvirksomhet da. Sosialkonsulenten påpeker likevel at en viktig politisk strategi etter sexkjøpsloven var at politiets konkrete handlinger skulle føre til at prostitusjonsmarkedet minket. Resultatene ble igjen en gjenspeiling av at loven var vellykket eller ikke. I sammenheng med aksjonen ble kampen mot menneskehandel og redusering av sexmarkedet to viktige politiske mål. Sosialkonsulenten påpeker:

«Det som er interessant her er jo at denne aksjonen kunne pågått uavhengig av loven. Det var ulovlig å drive hallikvirksomhet før loven, så det som vi har erfart med sexkjøpsloven er at politiet har fått et veldig politisk press på å ta kunder, eller vise resultater i at prostitusjonen har blitt mindre.» (Intervju 3, s.117)

En av sosialkonsulentene mener at selv om sexkjøpsloven blir ansett for å være vellykket når prostitusjonsmarkedet minker, skapes ikke den tilliten som politiet trenger i prostitusjonsmiljøet. Særlig svekkes tilliten når kvinnene blir kastet ut av leilighetene, fordi huseier kan bli stemplet med hallikvirksomhet. Handlingene som utføres mot kvinnene kan føre til at de i mindre grad ønsker kontakt med politiet, og at sexsalget dermed skjer mer skjult. En sosialkonsulent påpeker i forhold til dette:

«Det er et problem for dem selvfølgelig, og det blir et paradoks når politiet trenger å skape tillit i miljøet. Jeg tenker at politiet stikker kjepper i hjulene for seg selv, hvis de tenker å ha et bra samarbeid med kvinnene. Da er det kanskje ikke måten å løse det på.» (Intervju 4, s.131-132)

I avisartiklene blir det på samme måte som i sosialkonsulentenes fremstillinger fokusert på hvordan aksjon husløs har virket inn på hverdagslivet til de nigerianske kvinnene etter sexkjøpsloven. I likhet med argumentasjonen fra sosialkonsulentene blir det her påpekt at flere av kvinnene hadde erfart økende problemer etter at sexkjøpsloven trådte i kraft, fordi de ble berørt av flere politiaksjoner. Leder av Nadheim hevder i artikkelen at: «politiets aksjon «Aksjon Husløs», skal rive underlaget vekk under beina på halliker ved å presse dem (de prostituerte) ut av leiligheter som benyttes til prostitusjon»⁴³. De prostituertes interesseorganisasjon har og kritisert aksjonen som er rettet mot huseierne, men som rammer kvinnene ved at de blir kastet ut av leilighetene sine. I artikkelen påpekes interesseorganisasjonens syn: «De hevder at aksjonen ofte fører til at de prostituerte blir

⁴³ Prostituerte krever sluttpakke fra staten. Boliger, jobb og oppholdstillatelse skal gjøre det lettere å velge annet yrke, (Publisert 19.05.2009, kl. 10:22). Lastet ned 23/4-2012

presset ut av sine hjem, siden bopelen gjerne brukes som møtested. Dermed er det den prostituerte og ikke halliken som rammes»⁴⁴.

5.3.3. Alternativer til å selge sex

Et annet underordnet tegn i forhold til nodalpunktet sexkjøpsloven er de *alternativer* som kvinnene får slik at de kan komme seg ut av prostitusjonen om det er ønskelig. Behovene for alternativer har økt med sexkjøpslovens inntreden, og sosialkonsulentene jobber for at de som selger sex skal få muligheter til jobberfaring gjennom Pro Start, selv om de ikke har mulighet til eller ønsker å slutte i prostitusjonen. I en av Pro Senterets rapporter hevder fagansvarlig Camilla Hammergren (2009:41)⁴⁵ at debatten opp mot og etter sexkjøpsloven understreker at de som selger sex ikke skal kriminaliseres. Deltakerne i debatten mente derimot at de skulle hjelpes ut av prostitusjon ved hjelp av sluttpakker og alternativer. Likevel ble det erkjent at prostitusjonen vil fortsette så lenge det er et marked for det.

Hammergren (2009:41,49-50)⁴⁶ påpeker videre at lavterskeltilbudet Bikuben er under prosjektet Pro Start, som går ut på å gi arbeidsmuligheter til de gateprostituerte som har ruserfaring og store psykososiale problemer. Selv om den økonomiske støtten fra Oslo kommune ble redusert i takt med antall brukere etter sexkjøpsloven, valgte de ansatte ved Pro Senteret å opprettholde lavterskeltilbudet Bikuben. Tilbudet skulle være tilgjengelig tre dager i uken i Pro Senterets lokaler og alle brukere som var medlemmer kunne bli rekruttert. Hovedsakelig var dette gateprostituerte og det var 470 brukere som var potensielle medlemmer. Ved å sysselsette de gateprostituerte i arbeid var målet at de skulle føle «verdien av lønnet arbeid og mestring, noe som igjen bidrar til økt selvtillit og tro på egne evner» (Ibid:49)⁴⁷. Samtidig var det et sted hvor brukerne får bedret sin økonomi og arbeidserfaring, og de fikk et fristed som ikke er preget av stigma og hemmelighold (Ibid:49)⁴⁸. En sosialkonsulent fra Pro Senteret forteller at de ansatte ønsker at de prostituerte skal ha andre muligheter enn å selge sex. Derfor har de startet Bikuben som går over en periode og fungerer som et alternativ til det å selge sex. Sosialkonsulenten meddeler:

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Pro Senterets årsrapport 2009, hentet fra: [http://prosentret.no/publikasjoner/pro-sentrets-publikasjoner/a%cc%8arsrapporter/\(02/01-2013\)](http://prosentret.no/publikasjoner/pro-sentrets-publikasjoner/a%cc%8arsrapporter/(02/01-2013))

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

«Vi har gjort et prosjekt som heter Bikuben som går ut på å tilby jobb fire timer om dagen, der man mottar penger som tilsvarer det en kunne tjene på å selge sex. Det er to år vi har drevet på med det nå. Det som har vært vanskelig i forhold til dette er å få oppdrag. Vi har hatt et samarbeid med en smykkekunstner som heter Cecilie Melli, og der har de fleste oppdragene gått på å pakke og sette merkelapper på smykker.» (Intervju 1, s.84-85)

På samme måte som hos sosialkonsulentene blir det i avisartiklene argumentert for hvilke jobbalternativer som prostituerte kvinner ønsker og har mulighet til å oppnå etter sexkjøpslovens inntreden. I VG ble det skrevet at: «Stadig flere prostituerte søker seg inn på jobbkurs for å finne ny jobb før forbudet mot sex trer i kraft»⁴⁹. Videre påpekes det at Pro Senteret merket en «økt pågang av kvinner som vil ut av prostitusjon, som trenger kurs for å lære et nytt yrke og få seg ny jobb»⁵⁰. I forbindelse med dette ønsket arrangerte Pro Senteret ulike yrkesrettede kurs i renhold, data og manikyr. De planla og et bartenderkurs.

Likevel er det flere problemer som oppstår i forhold til de muligheter og alternativer som blir gitt i stedet for å selge sex. Hammergren (2009:50)⁵¹ hevder at brukerne av foretaket Bikuben må undertegne kontrakt og levere skattekort etter at fribeløpsgrensen er nådd. Pengene får de betalt kontant (honorar) etter utført arbeid. Flere av de nigerianske kvinnene har ikke arbeidstillatelse, siden de enten har manglende ID eller ikke har en form for oppholdstillatelse i Norge. Hvis kvinnene har Schengen visum har de mulighet til å arbeide i seks måneder. En sosialkonsulent hevder i forhold til dette:

«De må ha arbeidstillatelse for de må betale skatt av det. Det er bare de som har oppholdstillatelse som kan gjøre det. Så det kan være for folk som har en refleksjonsperiode, som er en midlertidig tillatelse på seks måneder, hvor det og er godkjent arbeidstillatelse. For alle de som har søkt asyl så er det avhengig av hvorvidt en har godkjent ID, som gjør om de får arbeidstillatelse (...) Veldig mange av damene fra Nigeria har ikke ID, (...) og de som kommer fra Spania og Italia har ikke mulighet for å få arbeidstillatelse.» (Intervju 1, s.85)

På grunn av manglende ID eller oppholdstillatelse hender det flere ganger at sosialkonsulentene som er i kontakt med de nigerianske kvinnene med prostitusjonserfaring, må meddele at det ikke er noen utvei fra prostitusjonen, selv om de ønsker en annen jobb. I Pro Senterets årsrapport hevder Liv Jessen (2008:27) at i forkant av sexkjøpsloven ble de

⁴⁹ Prostituerte søker jobb før sexkjøpsforbud, (Publisert 30.07.08 - 05:30, endret 30.07.08 - 05:30). Lastet ned 23/4-2012

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Pro Senterets årsrapport 2009, hentet fra: <http://prosentret.no/publikasjoner/pro-senterets-publikasjoner/a%cc%8arsrapporter/> (02/01-2013)

prostituerte lovet sluttpakker av staten, noe som både inneholdt utdanning, bolig, arbeid, medisinsk behandling, samt hjelp mot rusavhengighet og sine psykiske plager. I løpet av 2008 hadde Pro Senteret jobbet med kvalifiseringstiltak, arbeidstrening og arbeidsplassering. 134 personer var med på dette, men kun 14 fikk fast jobb, som utgjør 8,5 % av de kvalifiserte⁵². I forhold til den største prostitusjonsgruppen, nemlig de nigerianske kvinnene blir ikke løftet om sluttpakker overholdt, siden de enten mangler arbeidstillatelse eller ID. Den eneste gjenværende muligheten er at de kan søke om asyl. En sosialkonsulent meddeler i forhold til dette:

«Vi kan hjelpe de og vise de mulighetene som finnes, også må vi dessverre og vise de manglene på muligheter som finnes. Som sagt så er det veldig mange av de nigerianske som kommer og sier at de ønsker en annen jobb. Det eneste jeg kan si da, bortsett fra å informere i forhold til menneskehandel, er nei faktisk i Norge så er det bortimot umulig for deg å jobbe med noe annet.» (Intervju1, s.86)

Nordli (2006:40) hevder i en rapport at flesteparten av de nigerianske brukerne enten har opphold i Italia eller i Spania. Andre derimot kommer fra Tyskland, Nederland, Østerrike og Hellas. Til felles har de at de oppholder seg i de vesteuropeiske landene som tredjelandsborgere. Det som er den største utfordringen er at mange av dem ikke har ID papirer med seg når de kommer til Norge, og derfor har de heller ikke mulighet til å søke jobb. En sosialkonsulent fra Nadheim påpeker at flere av de nigerianske kvinnene har arbeidstillatelse, og at de får den gjennom sin oppholdstillatelse i Spania eller Italia, men at de mangler pass. Sosialkonsulenten sier: «Det følger med arbeidstillatelse, men de har som regel ikke papirer, og da er de like langt. I realiteten kan de ikke jobbe når de ikke har pass. Ja, de har arbeidstillatelse, men de får ikke brukt den. Noen har fått brukt den dersom de har pass.» (Intervju 4, s. 132-133)

5.3.4. Bøtlegging

Bøtlegging er et underordnet tegn i forhold til nodalpunktet sexkjøpsloven. Samtlige av sosialkonsulentene har erfaringer med nigerianske kvinner som har blitt utsatt for bøtlegging etter sexkjøpsloven. Det har for eksempel skjedd i forbindelse med politiaksjoner hvor kvinnene har blitt spurt om adressen der de bor. I flere av tilfellene husket ikke kvinnene adressene, og da endte de med å få bot. En sosialkonsulent påpeker:

⁵² Pro Senterets årsrapport 2008. Hentet fra [http://prosentret.no/publikasjoner/pro-sentrets-publikasjoner/a%cc%8arsrapporter/\(02/01-2013\)](http://prosentret.no/publikasjoner/pro-sentrets-publikasjoner/a%cc%8arsrapporter/(02/01-2013))

«Det som skjedde i høst (2011) var at en god del ble spurt, for du er pliktig til å opplyse hvor du bor, hvis politiet spør om adressen din. En del damer sa at de opplevde at dette skjedde. Noen husket praktisk talt ikke adressen sin. Vi hadde en dame her som sa til politiet at hun ikke husket, men hvis du kjører meg dit jeg pleier å ta bussen, til det og det stoppet, kan jeg vise, men det gjorde ikke politiet. Det endte med at hun fikk bot.» (Intervju 1, s.90-91)

På grunn av bøtlegging unngår de nigerianske kvinnene å ta kontakt politiet. Derimot løper mange når politiet går patruljer i gatene, siden de opplever at de kommer i trøbbel når de møter dem. I forhold til kvinnes møte med politiet meddeler en sosialkonsulent: «Det vi merker er at når politiet er til stede i gatene så forsvinner de. Da løper jo mange av dem. Når politiet er til stede så forsvinner for så vidt både kunder og selgere, eller trekker seg opp i andre gater. Så de tilpasser seg det bilde som er.» (Intervju 3, s.119)

Sosialkonsulenten påpeker at en av årsakene til at kvinnene løper når politiet kommer, kan være frykt for å bli hentet inn av politiet. De har sjelden ID papirer, og er redde for å bli sendt ut av landet uten noen refleksjonstid. Sosialkonsulenten meddeler: «Ja, de er jo det, for de har ikke noen papirer å vise. Det som ofte skjer er at de blir tatt med til politistasjonen. De er veldig redde, for de tenker at de muligens kan bli sendt ut av landet med en gang, noe som oppleves lite forutsigbart.» (Intervju 4, s.135)

I likhet med sosialkonsulentenes utsagn blir det i avisartiklene skrevet om sivil og uniformert patruljering som politiet har i forhold til forebygging i prostitusjonsmarkedet. I en avisartikkel blir det gitt uttrykk for at daværende leder for seksjon for organisert kriminalitet i Oslo-politiet, Øyvind Nordgarden, ville at politiet i første omgang kartlegge utemarkedet, men at de også skulle ha et fokus på innemarkedet. Målet med patruljene var forebygging i forhold til kjøperne. Nordgarden påpeker videre at: «- Prostitusjonen vil nok ta andre former enn før. Vi vil nå ta kontakt med utestedene i Oslo og informere om det nye lovforbudet og be dem om å være observante på eventuelt sexkjøp i sine lokaler»⁵³.

Leder for Pro Senteret mente i samme tidsperiode at sexkjøpslovens formål, som var å ta bakmenn og kunder ikke har blitt holdt. Hun hevder i en avisartikkel at:

«- De nigerianske prostituerte, som var de mest synlige, har ikke fått noen flere goder. De får ikke noen jobb i Norge. Lufta har gått litt ut av ballongen i menneskehandelsdiskusjonen. Det var et argument om at dette (sexkjøpsloven) skulle

⁵³ Frykter sexkjøp på utestedene. I kveld aksjonerer politiet igjen, (Publisert i Dagbladet 05.01.2009, kl. 13:55). Lastet ned 23/4-2012

hjelpe dem som var utsatt. Noen mente det sikkert, men det er bare å gå til statistikken. Av de som søker asyl, er det utrolig få som får opphold i Norge»⁵⁴.

Videre satt hun spørsmålsteget ved den patruljevirkksomheten som politibetjenter iverksatte etter sexkjøpsloven, og påpekte i avisartikkelen at kvinnene som selger seksuelle tjenester måtte spanes på i forhold til dette. De prostituerte var alltid i politiets søkelys og derfor ble de tvunget til å slutte mener hun. Videre påpeker hun at: «Både vanlige mennesker og en god del politikere synes nok det er god gevinst at man slipper å se de prostituerte i gatene. Spørsmålet er hva som har skjedd med kvinnene som nå er borte fra statistikken og om de gjenværende prostituerte har fått det bedre?»⁵⁵. Utsagnene fra avisartiklene ovenfor kan knyttes til Drakos (1997:35) som hevder at intertekstualitet skapes ved at man legger seg opp til eller tar avstand fra diskurser som blir ytret i tidligere fremstillinger. Jessens fremstilling tar i denne sammenheng avstand fra diskursene som finnes i lovens formål. Hun mener at politipatruljenes handlinger har blitt utført uten forankring i lovens opprinnelige formål, siden de hadde en negativ innvirkning på de nigerianske kvinnene og ikke vernet om dem, som det ble hevdet at loven skulle gjøre når den ble iverksatt.

På grunn av at kvinnene spanes på av politiet har de nær kontakt når de er ute og selger seksuelle tjenester på gaten. De varsler hverandre om det skulle dukke opp politi, som de oppfatter som et problem for sin egen tilstedeværelse. Sosialkonsulenten hevder:

«Kanskje det er en trygghet i at mange står på samme sted og at de da har mulighet til å varsle hverandre i forhold til politi. Jeg har sett store flokker som har løpt avgårde. Det ser ganske spesielt ut når politiet er bak.» (Intervju 4, s.136)

Videre sier sosialkonsulenten at politiet har ulik kjennskap til hjelpetiltakene og kvinner som er utsatt for menneskehandel, og at stoppgruppa ved Grønland tilnærmer seg til kvinnene på en annen måte enn polititjenestemenn ved sentrum:

«Er det stoppgruppa under organisert kriminalitet ved Grønland så kjenner de til hjelpetiltakene. De har ofte et fokus på at prostitusjon kan også handle om menneskehandel, og at det kan handle om rettigheter. Når det er polititjenestemenn ved Sentrum som er ute så er det derimot slik at ofte aner de ikke om hjelpetiltakene, og de er overivrige på å ta kunder. Ofte er det en dårlig innfallsvinkel i kommunikasjon med de nigerianske, som fører til veldig uverdige scener med politiet som løper etter kvinner som løper nedover gatene.» (Intervju 3, s.120)

⁵⁴ Prostitusjon på nettet har trolig økt etter sexkjøpsloven. Liv Jessen i Pro Senteret tror loven bare hadde som hensikt å fjerne de prostituerte fra gata. – Man har ikke gjort noe med årsakene til prostitusjon, sier Jessen, (Publisert i Dagbladet 15.12.2011, kl. 17:02). Lastet ned 23/4-2012

⁵⁵ Fremdeles like mange nigerianske prostituerte i gatene. Selv om antallet gateprostituerte ble halvert i fjor, (Publisert i Dagbladet 22.01.2010, kl. 13:15). Lastet ned 23/4-2012

Gjennom sitatene ovenfor blir det formidlet om ulike handlinger som blir utført av politiet og det blir argumentert for at ulike politigrupper har ulike tilnærminger til de nigerianske kvinnene i prostitusjon. Howarth (2000:157) påpeker at politisk subjektivitet påvirkes av sosiale aktørers handlinger. I sitatene ovenfor handler det i dette tilfellet om de nigerianske kvinnenenes handlinger som igjen påvirker politiets syn på dem og handlinger i møte med dem. Kanskje like mye handler det om sosialkonsulentenes og journalistenes talehandling mot det som blir utført av polititroppene.

Sosialkonsulenten mener at aksjonene oppstår fordi det er mye uvitenhet blant politiet som går gatepatruljer, og argumenterer videre for at det er sexkjøpsloven som forårsaker denne type handlinger, hvor politiet prioriterer å bøtelegge kunder. Handlingene som utføres blir ikke sett som politifaglige, men er heller som de fleste handlinger påvirket av politisk press. Sosialkonsulenten påpeker:

«Det er mye uvitenhet, tenker jeg, blant politiet i det oppsøkende arbeidet som er veldig beklagelig. Det er jo en konsekvens av sexkjøpsloven at politiet tenker at de må være mer til stede, mer synlig og bruke tid og ressurser på å prøve å ta kunder en lørdagsnatt, hvor det er mer enn nok å gjøre ellers. Så plutselig får det en prioritet, og det kan umulig være politifaglige grunner. Det må være politisk press tenker jeg.»
(Informant 3 Nadheim, s.120)

Både politi, advokater og ansatte i hjelpeapparatene er en del av det norske offentlige systemet, og utfører derfor handlinger som påvirkes av politisk press. En sosialkonsulent påpeker at kvinnene i dette tilfellet møter på ulike utfordringer i forhold til politiet og andre aktørgrupper i det norske samfunnet. Mange av de nigerianske kvinnene er redde for å snakke med politiet, siden de har negative erfaringer med dem. I tillegg har de andre erfaringer med politi fra hjemlandet. Redselen gjør at det tar lang tid før kvinnene stoler på politiet og de ansatte i hjelpeapparatene. I flere tilfeller tar det lang tid før kvinnene forteller om sine traumatiske opplevelser med menneskehandelen, migrasjonen og prostitusjonen: Sosialkonsulenten hevder i forhold til dette:

«De er redde for å snakke med politiet, og jeg tror at det å skjønne det norske systemet, det tar tid. Det tar også tid for dem å skulle stole på oss. Når det gjelder politiet har de et helt annet forhold til dem i hjemlandet, de er vant til at det er super korrupt. Selv om vi prøver å si til dem at det beste er å si ting som de er, så er de fleste også traumatiserte og sliter med ettervirkninger av dette. Da er det ikke hverken enkelt eller heldig å skulle gå inn i det og fortelle om de vanskelige tingene de har opplevd. Vi pleier å bruke en del tid med dem før avhør for å jobbe med stabiliseringsteknikker

som kan hjelpe dem med å holde seg her og nå. Dette gjelder særlig de som sliter med flashbacks.» (Intervju 4, s.131)

Ovenfor har journalistenes og sosialkonsulentenes fremstillinger dreid seg om hvordan nigerianske kvinner har blitt berørt av bøtlegging etter sexkjøpsloven, og politiets adferdsmessige handlinger mot dem har blitt vektlagt. I det følgende dreier det seg derimot om journalistenes lingvistiske handlinger i forhold til endringer i sexmarkedet og om dette fører til at sexkjøpsloven er vellykket eller ikke.

5.3.5. Sexkjøpsloven vellykket eller ikke?

«Jeg husker den første gangen jeg gikk oppsøkende dagen etter at loven hadde kommet. Da var det absolutt ingen ute. Det var det helt stille og kun journalistene og politiet var der. Det var en veldig pussig opplevelse.» (Intervju 4, s.134)

Fremstillingene som gis av journalistene og sosialkonsulentene uttrykker at det var en kontrast i sexmarkedet etter at sexkjøpsloven ble iverksatt. Søkelyset blir satt mot de nigerianske kvinnene på Karl Johan, som hadde gått fra å være synlige i bybildet til å bli skjult. Fremstillingene i avisartiklene skiller seg noe fra sosialkonsulentenes erfaringer med nigerianske prostituerte kvinner etter sexkjøpsloven, ved at de baserer seg på statistiske fremstillinger av markedet. Sosialkonsulentenes fremstillinger tar utgangspunkt i kunnskap som etableres gjennom oppfølging av enkeltpersoner i prostitusjon. I avsnittene under skal avisartikler som omtaler endringer i markedet etter sexkjøpsloven vektlegges.

I forbindelse med markedsendringer skrives det i en avisartikkel: «Her vrimlet det av prostituerte tidligere. Nå er det folketomt. Oslos horestrøk er ikke til å kjenne igjen etter det ble forbudt å kjøpe sex»⁵⁶. Det blir lagt vekt på den enorme kontrasten i hvordan sexsalget foregår, og det blir nevnt at for «et drøyt år tilbake i tid kunne en mann knapt gå forbi de samme stedene uten å bli utsatt for nærgående sextilbud fra nigerianske prostituerte»⁵⁷. Etter sexkjøpsloven skjedde noe annet derimot «Horestrøket var tomt»⁵⁸. Daværende leder av Pro Senteret, mente at de hadde forutsett dette, og at: «de nigerianske prostituerte, som er vant til å jobbe på gaten, vil antagelig reise til andre land»⁵⁹. Utdragene fra artikkelen som er nevnt ovenfor er tar for seg om politiets patruljer etter sexkjøpsloven er vellykket eller ikke, og er

⁵⁶ Forsvant fra gaten før sexkjøp-forbud. Tomt for prostituerte, (Publisert i VG 02.01.09 - 06:58, endret 02.01.09 - 09:52). Lastet ned 23/4-2012

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid.

intertekstuelle siden journalistene tar *avstand fra tidligere talehandlinger* (Drakos 1997:35) som har tatt utgangspunkt i diskurser som handlet om at det stadig var et økende prostitusjonsmarked før sexkjøpsloven. De tidligere talehandlingene benyttes for å kartlegge nedgangen i gateprostitusjonen, og for å bevise at sexkjøpsloven var vellykket. I forhold til prostitusjonsmarkedet tar journalistene avstand fra de tidligere fremstillingene, hvor det understrekes at gateprostitusjonen stadig økte. Journalistene benyttet seg av de tidligere talehandlinger om markedet for å kunne bruke dem som bevis på at markedet hadde endret seg etter at sexkjøpsloven ble iverksatt.

Markedet påvirkes på flere måter etter sexkjøpsloven. I denne sammenheng ble det skrevet en artikkel om at åtte kvinner ble hentet inn av politiet siden de hadde brutt utlendingsloven, grunnet av at de verken hadde ID- papirer eller pass. I en artikkel fremstilles det at like etter sexkjøpsloven trådte i kraft gikk politiet flere slike patruljerunder «i området rundt Kongens gate og Skippergata. Før nyttår var gatene fulle av utenlandske prostituerte, nå er det tomt»⁶⁰.

Få måneder etter sexkjøpsloven trådte i kraft ble det skrevet en artikkel med tittelen «Gateprostitusjonen tilbake», hvor antallet gateprostituerte igjen økte. Harald Bøhler, som var leder for STOP- prosjektet i Oslo, sa at de sjelden talte mer enn fem personer fra januar til mars 2009. Nå var det derimot blitt talt tjue stykker. I følge Jessen var en årsak til økningen at politiet ikke lengre er daglig til stede, noe som var vanlig rett etter loven ble innført⁶¹. «Etter halvannet år med sexkjøpsloven har nigerianske prostituerte igjen inntatt Karl Johans gate. I januar 2009 var det to kvinner som prøvde å selge sex på gaten. I mai 2010 var det 47»⁶², blir det formidlet i VG. I forhold til økningen argumenterte politiet at de ikke kunne gjøre noe med det siden det ikke er ulovlig å prostituere seg i Norge, og samtidig hadde de nigerianske prostituerte lovlige opphold, ved at de reiste hit med tre måneders turistvisum som de har fått gjennom sin oppholdstillatelse i Spania eller Italia. Artikkelen ovenfor bygger eksplisitt på leder for STOP- prosjektet i Oslo, Harald Bøhler, sine erfaringer med endringer i sexmarkedet etter sexkjøpsloven, og i denne sammenheng har han talt antall prostituerte på gaten. Dette brukes i artikkelen for å vise at sexmarkedet har endret seg kontinuerlig etter sexkjøpsloven. Avisartiklene som tar opp økningen i sexmarkedet bygger eksplisitt på tidligere statistikk som er gjort i forbindelse med politipatruljene i gatene etter sexkjøpsloven. Som tidligere nevnt

⁶⁰ Åtte nigerianske prostituerte innbrakt i kveld. Oslo-gatene tomme for prostituerte, (Publisert i VG 05.01.09 - 23:59, endret 06.01.09 - 07:26). Lastet ned 23/4-2012

⁶¹ Gateprostitusjonen tilbake, (Publisert i VG 20.04.09 - 05:36, endret 20.04.09 - 05:48). Lastet ned 23/4-2012

⁶² Oslos paradegate har igjen blitt Norges sex-gate, (Publisert i VG 06.06.10 - 17:04, endret 07.06.10 - 16:26). Lastet ned 23/4-2012

hevder Winther Jørgensen og Phillips (1999:84) at dem som ytrer diskurser aldri kan unngå å bruke beskrivelser som er blitt fremstilt på et tidligere stadium. I denne sammenheng er det statistiske endringer som beviser et *økende sexmarked* i avisartiklene. Diskursen om et *økende marked* kommer til uttrykk i avisartiklene ved at det tas avstand fra tidligere ytrede diskurser (Drakos 1997:35) som handler om *nedgang i sexmarkedet*.

I 2010 satte Dagbladet fokus på at antall nigerianske prostituerte kvinner stadig økte. I 2009 var det i følge Pro Senteret 500 personer som solgte sex i Oslo-gatene, og dette var en reduksjon på nesten 50 % i forhold til året før. Likevel skilte de nigerianske prostituerte kvinnene seg ut ved at antallet var stabilt. «Til tross for en merkbar nedgang i den synlige gateprostitusjonen i Oslo, har antallet nigerianske prostituerte holdt seg stabilt siden 2007, i følge Jessen»⁶³.

Avisartiklenes dokumentasjon av endringer i prostitusjonsmarkedet har likheter med Oslo kommunes handlingsplan mot prostitusjon (2011-2013:4), hvor det påpekes at prostitusjonsmarkedet i Oslo hadde en nedgang på 16 % etter sexkjøpsloven trådte i kraft i 2009, men at det igjen økte med 36 % i 2010⁶⁴. Endringene i markedet gjennom de to årene kan ha en sammenheng med antall bøter som er blitt gitt til kunder. I handlingsplanen (Ibid:5) hevdes det at politiet bøtela 128 kunder i Oslo i 2009, mens at det i første halvår av 2010 ble bøtelagt 31 kunder, og at dette var til tross for at sexsalget skjer mer åpenlyst i Oslo enn i andre byer i Norge. Nedgangen av antall bøter som blir gitt til kunder kan ha en sammenheng med at politiet har færre aksjoner i gatene, og at dette kan være forårsaket av at de har mindre midler til å utføre denne jobben.

Flere av artiklene som ble skrevet i kort tid etter sexkjøpsloven bar preg av at journalistene skal bekrefte om sexkjøpsloven var vellykket eller ei. I forkant av loven var det uenigheter i regjeringen om loven skulle iverksettes eller ikke, og derfor ble det relevant for journalister å dokumentere om den hadde en positiv eller negativ innvirkning i forhold til det den ble iverksatt for, nemlig holdningsendringer hos det norske folk. I en artikkel som ble skrevet kort tid etter sexkjøpsloven viser det seg at den har virket mot sin hensikt og Pro Senteret påpeker at: «det har blitt mer lukrativt å være prostituert i Oslo etter at det ble ulovlig å kjøpe sex»⁶⁵. Videre i artikkelen påpekes det at både de norske og utenlandske prostituerte kvinnene tjener

⁶³ Fremdeles like mange nigerianske prostituerte i gatene. Selv om antallet gateprostituerte ble halvert i fjor, (Publisert i Dagbladet 22.01.2010, kl. 13:15). Lastet ned 23/4-2012

⁶⁴ Hentet fra: www.sak.oslo.kommune.no/dok/Byr/0/.../2010028698-827936.pdf (04/02-2013)

⁶⁵ Hevder at prostituerte tjener godt på sexkjøpsforbud, (Publisert i VG 16.02.09 - 07:51, endret 16.02.09 - 08:00). Lastet ned 23/4-2012

mer penger enn tidligere og at det derfor er gode tider. Utdraget fra denne artikkelen tar avstand fra sexkjøpslovens virkning i forhold til det opprinnelige formålet loven opprinnelig hadde. Det blir gitt uttrykk for at sexkjøpsloven har utviklet seg til å ta avstand fra det den opprinnelig skulle virke mot. Opprinnelig skulle loven endre holdninger og ramme kjøperne, men den utviklet seg heller til å bli et middel som gjorde det mer lukrativt å være prostituert. Fremstillingen ovenfor kan knyttes til Drakos (1997:35) siden det tatt avstand fra diskursen som kommer til uttrykk i loven, og som handler om endring av holdninger hos kundene, og reduksjon av prostitusjonsmarkedet. I fremstillingen påpekes det at loven virker mot sin hensikt, ved at det har blitt mer lukrativt å selge sex og at den dermed ikke er vellykket.

Som et svar på at prostitusjonen øker og er lukrativ, sa daværende justisminister Knut Storberget i en artikkel at: «Lovforbudet ble innført for å endre holdninger og redusere markedet, og ramme kjøperne. Jeg har aldri sagt at prostitusjon skal forsvinne»⁶⁶. Han påpekte også at gateprostitusjonen var halvert i Sverige på grunn av lovgivningen, og at den også hadde påvirket til nedgang av organisert kriminalitet. Derfor hadde han liten tro på at gateprostitusjonen økte så drastisk som det ble påpekt i avisartiklene. I forhold til dette meddelte han at stortingsrepresentanten Solveig Horne (FRP) «kan umulig mene at situasjonen i dag er verre enn hun beskrev før loven. Det er faktisk ikke riktig at antall gateprostituerte er høyere enn før loven ble innført»⁶⁷.

Som en motsetning fremstilles det gjennom rapporter fra Pro Senteret at det var en kraftig økning av antall prostituerte i Oslo i 2011, og nivået igjen var på 2007-nivå⁶⁸. I en artikkel fra det samme året påpekes det i likhet med rapporten at: «Pro Senteret ser størst økning blant nigerianske prostituerte. Så langt i år har senteret vært i kontakt med 345 nigerianske sexselgere, mot 240 i samme periode i fjor»⁶⁹. I artikkelen ga leder av Pro Senteret, Liv Jessen uttrykk for at det kunne være finanskrisen i Spania og Italia som påvirket de nigerianske kvinnene til å komme til Norge som hos dem blir betraktet som et rikt land hvor folk har råd til å kjøpe sex.

⁶⁶ Har aldri sagt at prostitusjon skulle forsvinne. Storberget slår tilbake mot kritikk fra KrF og Frp, (Publisert i VG 16.09.10 - 23:59, endret 17.09.10 - 00:00). Lastet ned 23/4-2012

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Hentet fra: [http://prosentret.no/publikasjoner/pro-sentrets-publikasjoner/a%cc%8arsrapporter/\(02/02-2013\)](http://prosentret.no/publikasjoner/pro-sentrets-publikasjoner/a%cc%8arsrapporter/(02/02-2013))

⁶⁹ -23 prosent flere prostituerte i år. Antallet prostituerte i Oslo er nå nesten på 2007-nivå, (Publisert i Dagbladet 22.07.2011, kl. 06:16) Lastet ned 23/4-2012

Artikkelen «Omreisende kvinner, bobilsex og finanskrisen. Slik er det nye, norske sexmarkedet.»⁷⁰, tok også opp hvordan prostitusjonsmarkedet påvirkes av finanskrisen og «ansvarlig for Oslo politiets STOP gruppe mot trafficking og menneskehandel, Harald Bøhler, bekreftet at den nye finanskrisen i Europa gjør Norge lukrativt for utenlandske prostituerte»⁷¹. Videre påpekte Bøhler at det samme mønsteret kom opp under den forrige finanskrisen, da man observerte en stor økning av utenlandske prostituerte til Norge. Selv om markedet er overfylt her, tjente de mer enn de ville gjort i Sør-Europa. I følge Pro Senters leder handlet dette om «at den økonomiske situasjonen i dag ikke byr på muligheter for disse kvinnene»⁷².

I likhet med Jessen og Bøhler hevder Kara (2009:89) at finanskrisen har påvirket prisen på seksuelle tjenester i Italia som hadde sunket med over 50 %. Dette førte til at ofre for menneskehandel ble sendt til andre land hvor det var mulighet til få inn større økonomiske gevinster gjennom salg av sex.

Dette delkapittelet har vektlagt ulike atferdsmessige handlinger som myndighetene har utført mot de nigerianske kvinnene etter sexkjøpsloven. Som tidligere nevnt hevder Laclau og Mouffe (2001:7) i sin diskursteori at diskurser både kan være lingvistiske og atferdsmessige handlinger. De to typer handlinger kan forstås som sosial praksis som konstituerer sosial produksjon av mening, som blir strukturert gjennom bestemte diskurser. Med utgangspunkt i Laclau og Mouffe sin diskursteori argumenterer jeg for at *aksjon husløs, bøtlegging og alternativer til å selge sex* er atferdsmessige handlinger som har blitt utført av myndighetene etter sexkjøpsloven. Jeg har gjennom empirien gitt eksempler på hvordan disse atferdsmessige handlingene kan knyttes som underordnede tegn til nodalpunktet *sexkjøpsloven*. Handlingene som har blitt utført av myndighetene blitt satt opp mot det politiske målet som vektlegger *ønske om endring i sexmarkedet*, og denne har kommet til uttrykk gjennom sosialkonsulenters og journalisters fremstillinger av de nigerianske kvinnenes opplevelser *aksjon husløs, bøtlegging, og alternativer til å selge sex*. I fremstillingene blir det vektlagt at disse tre handlingene blir utført i håp om å *reduere sexmarkedet*. Den lingvistiske handlingen som kommer til uttrykk i avisartiklene, som tar opp de underordnede tegnene *sexkjøpsloven er vellykket eller ikke?* og *opptrapping til sexkjøpsloven* har likheter med de atferdsmessige

⁷⁰ Omreisende kvinner, bobilsex og finanskrisen. Slik er det nye, norske sexmarkedet, (Publisert i Dagbladet 10.11.2011, kl. 11:27). Lastet ned 23/4-2012

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

handligene, siden fremstillingene dreier seg om ønske om markedsendringer, ved at sexkjøpsloven er vellykket når markedet minker og er ikke vellykket når markedet øker.

6 Oppsummering

Journalister og sosialkonsulenter er ansatte i institusjoner, og har dermed makt til å nå ut med ulike diskurser, både etablerte og nydannede. De kan også velge å opprettholde eller ta avstand fra allerede eksisterende diskurser når de formidler en fremstilling av nigerianske prostituerte kvinner til andre samfunnsaktører. I delkapittel 3.5 tas det utgangspunkt i Foucaults maktbegrep i forhold til diskurs. Han hevder at utvalgte personer i ulike institusjoner har kunnskap som gjør at de har autoritet til å holde fast ved eller ekskludere ulike typer diskurser. Videre argumenterer han at diskursordenen skaper et kunnskapsregime, og dette gjøres ved å ta utgangspunkt i enkelte uttalelser og ekskludere andre som ikke er relevante for diskursens normer. Valg av uttalelser gjør at kunnskapsregimene har makt til å skape diskursenes innhold. Ved at medieinstitusjonen og hjelpeapparatene har makt til å tilskrive ulike identiteter til de nigerianske prostituerte kvinnene, blir fremstillingene preget av institusjonelle diskurser som er basert på kunnskap om *de andre*.

Det er journalister og sosialkonsulenter som fremstiller nigerianske kvinner i prostitusjon. Gjennom tilhørighet i institusjonene får de ansatte makt til å offentliggjøre fremstillinger, som er med på å tilskrive de nigerianske prostituerte kvinnene ulike identiteter. Som nevnt i delkapittel 3.2 blir den tilskrevne identiteten skapt av utenforstående som ikke identifiserer seg med den. Dette kan igjen knyttes opp til delkapittel 3.4, hvor Fairclough argumenterer for at det finnes ulike diskursordener som er preget av institusjonelle normer og tenkemåter, samt hvilken innvirkning disse har på tekstskapning i de ulike institusjonene. Siden institusjonene setter en grense for hva som er relevant å formidle, skaper dette ulike diskursordener hos medieinstitusjonen og hjelpeapparatene, og dette er diskursordenens oppgave.

I masteroppgaven har journalistene og sosialkonsulentene definert diskursenes innhold, og de har i denne sammenheng hatt makt til å velge hvilke underordnede tegn som skal vektlegges og hvilke som skal utelukkes i forhold til nodalpunktene *Menneskehandel*, *Det overfylte markedet* og *Sexkjøpsloven*. Opprettholdelsen og ekskluderingen av allerede eksisterende diskurser i samfunnet, er med på å forme den allmenne oppfattelsen av nigerianske kvinner i prostitusjon. De underordnede tegnene, som gir nodalpunktene en mening, blir valgt ut fra ulike ståsted og tilpasses i forhold til de fremstillinger som formidles av journalister og sosialkonsulenter.

Når journalistene og sosialkonsulentene bruker diskursene om nigerianske prostituerte kvinner i fremstillingene, setter de grenser og styrer allmennbefolkningens forståelse av kvinnenes kulturelle væremåter. Samtidig vektlegges det hvordan de skiller seg fra de kulturelle normer og verdier som gjelder i det norske samfunnet. I forhold beskrivelsene av de nigerianske kvinnenes kulturelle væremåter, tok sosialkonsulentene avstand fra journalistenes fremstillinger som tok opp deres aggressive og pågående salgsteknikk. De argumenterte for at journalistene hadde en unyansert fremstilling siden de ikke vektla hvilken situasjon de nigerianske kvinnene var i. Det blir både omtalt hos journalistene og sosialkonsulentene at de nigerianske prostituertes væremåte er mer *pågående og aggressiv* enn de norske prostituertes, og at de blir betraktet som *fremmede, eksotiske og seksualiserte* på grunn av deres kulturelle væremåte. Fremmedheten og det eksotiske hos de nigerianske kommer blant annet til uttrykk gjennom fremstillingene som tar utgangspunkt i de nigerianske kvinnenes personlige erfaringer med juju-ritualer, som er særegent for nigerianere som har blitt utsatt for menneskehandel. Det seksualiserte blir understreket når journalistene og sosialkonsulentene omtaler de nigerianske kvinnene som mer pågående og aggressive enn andre prostitusjonsgrupper som selger sex på gaten. Fremstillingene er med på å karakterisere de nigerianske kvinnenes som *de andre*, ved at de skiller seg fra de andre prostitusjonsgruppens kulturelle væremåter.

Både journalistene og sosialkonsulentene mener at den aggressive og pågående salgsteknikken, som fikk mye oppmerksomhet før sexkjøpsloven, kan ha fremskjøvet forslaget om å forby kjøp av seksuelle tjenester. Det gis også uttrykk for at de handlinger som politiet utfører mot de nigerianske kvinnene etter sexkjøpsloven har som hensikt å redusere markedet. I følge sosialkonsulentene utføres politiets handlinger som en konsekvens av at allmuen reagerer på de nigerianske kvinnenes væremåter, som bryter med den uskrevne reglen for hvordan prostituertes adferd skal være i det norske samfunnet. De hevder at politiet bruker de konkrete handlingene med det mål om å redusere markedet, og dette begrunnes ut fra kvinnenes væremåte, som tar utgangspunkt i hvordan deres aggressive og pågående salgsteknikk skaper sosial uorden i bybildet. I oppgaven kommer dette frem i eksempler som aksjon husløs og bøt legging, som i all hovedsak berører de nigerianske kvinnene i prostitusjon. I empirikapittelet kom det frem at politiets handlinger stred imot lovens formål, siden de ikke rammet bakmenn og kunder som loven ble innført for.

Forestillinger og kategorier endres når det er samfunnsmessige skiftninger eller skjæringspunkt mellom to ulike prosesser (Kramvig og Stien 2002:11). I forhold til de

nigerianske kvinnene oppstod det et skjæringspunkt mellom deres ankomst og sexkjøpsloven, som er to prosesser som skjedde i samme tidsrom. Oppfattelsen av de prostituerte og sexmarkedet ble endret i forbindelse med de nigerianske kvinnenes ankomst. Flere har satt spørsmålsteget ved om det var de nigerianske kvinnene sin tilstedeværelse og væremåte som førte til en raskere iverksetting av sexkjøpsloven.

Selv om forestillinger og kategorier endres i forbindelse med skjæringspunkt mellom to prosesser, anses kategoriens kulturelle innhold for å være naturgitt og selvfølgelig, og de er derfor knyttet opp mot en kontinuitet, som gjør at endringer forekommer sjeldnere og saktere enn forventet. Dette betyr at selv om det skjer politiske omveltninger så forholder vi oss til forestillinger som knyttes til en kontinuitet. Dette kommer blant annet til uttrykk når etniske grupper og deres eksistens bygges på prototyper som har eksistert over lang tid blant den norske befolkningen (Ibid 2002:11). Forankrete prototyper som påvirker forestillingene om nigerianske prostituerte kvinner, baserer seg på imøtekommelse av det som er nytt, eksotisk og fremmed, og fremstillingene bærer preg av at denne etniske gruppen er annerledes enn den norske befolkningen.

Sosialkonsulentenes og journalistenes fremstillinger av nigerianske prostituerte kvinner før og etter sexkjøpsloven, er preget av deres subjektive meninger og forestillinger, og dette er blant annet forårsaket av at det ikke har blitt utført en vitenskapelig evaluering av de prostituertes erfaringer før og etter loven. Sommeren 2012 etterspurte justisdepartementet en rapport hvor loven skal evalueres⁷³. Mangelen på vitenskapelig evaluering av sexkjøpsloven kan enkelte ganger føre til et unyansert og generaliserende bilde av de nigerianske kvinnene. Hvis den som fremstiller har mindre forhåndskunnskap om de nigerianske kvinnenes bakgrunnshistorier og livsverden, kan dette skje. Det forekommer og om fremstillingene blir entydige, og i verste fall kan man skape et etnosentrisk bilde av denne gruppen kvinner i prostitusjon.

Journalistene og sosialkonsulentene i hjelpeorganisasjonene har ulik erfaring og forståelse av nigerianske kvinner i prostitusjon før og etter sexkjøpsloven. Den ulike bakgrunnen og forhåndskunnskapen som de to institusjonelle faggruppene har, fører til at de fremstiller kvinnene på ulike måter. Fremstillingene av de nigerianske kvinnene som formidles ut i samfunnet er basert på den erfaringsbaserte kunnskapen som journalister og sosialkonsulenter

⁷³ Informasjonen er hentet fra: <http://www.forskning.no/kortnytt/329381> (22/02-2013)

på forhånd enten har tilegnet seg i møte med kvinnene, gjennom tidligere skrevne tekster, i samtale med andre eller gjennom forskningsresultater i ulike rapporter.

Når utenforstående meddeler noe om de nigerianske kvinnene med prostitusjonserfaring, blir dette fra første stund en fremstilling av *de andre*. Antropologen Sussi Friis Skov Jensen skriver at: «Forestillingen om annerledeshet, der bygger på en kulturel identitetskonstruksjon gjennom bilder af «de andre», synes vel inlært og har en central plads i den kollektive bevisstthed» (1994:114). Det vil si at forestillingene og bevisstheten til majoriteten er basert på en felles og entydig fremstilling av for eksempel nigerianske prostituerte kvinner, og denne blir ytret av en maktperson. Bildet av *de andre* kan derfor betraktes som en sosialkonstruksjon og en subjektiv virkelighetsforståelse. I analysen kom det frem at det finnes nyanser i journalisters og sosialkonsulenters virkelighetsforståelser av nigerianske kvinner, og at fremstillingene både baseres på en kollektive og subjektive oppfattelser av dem.

Fremstillingene fra Dagbladet/VG og Pro Senteret/Nadheim har mange likheter, men samtidig er det flere punkter som skiller dem fra hverandre. Siden sosialkonsulentene jobber med individuell oppfølging av de nigerianske kvinnene, bygger intervjuene på nær og egenerfart kunnskap om dem, samt kvinnenens situasjon før og etter sexkjøpsloven. Avisartiklene derimot er preget av distanse og er påvirket av ulike samfunnsaktørers kunnskap om de nigerianske kvinnene, som blant annet formidles av politi, politikere, ansatte i hjelpeapparatet og jurister. Distansen som journalistene har til de nigerianske kvinnene gjenspeiles ved at de ofte lar andre samfunnsaktørenes meninger komme til uttrykk i deres reportasjer. Både sosialkonsulentene og journalistene legger seg opp til eller tar avstand fra det som tidligere er fremstilt gjennom skrevne tekster og institusjonelle samfunnsaktørers talehandlinger. I analysen har jeg gitt eksempler på hvordan journalistene og sosialkonsulentene forholder seg ulikt til tidligere ytringer, og deres holdninger skaper likheter og forskjeller i fremstillingene. De tidligere fremstillingene påvirker deres forestillinger om de nigerianske prostituerte kvinnene og dette kommer også til uttrykk i deres fremstillinger.

Avisartiklenes utsagn skiller seg fra informantenes, siden de i sterkere grad er påvirket av det politiske målet om redusering av prostitusjonsmarkedet. Dette kommer frem i artiklene om politipatruljers registrering av antall prostituerte i gatene før og etter sexkjøpsloven som tidligere er beskrevet i oppgaven. Sosialkonsulentene jobber med å følge opp brukerne ut i fra hvilke ønsker og behov de selv kommer med. Derfor er sosialkonsulentene sterkere påvirket av de prostituertes situasjon i hverdagen og deres opplevelser med myndighetene før og etter

sekkjøpsloven. De to fremstillingstypene er med på å tilskrive de nigerianske prostituerte kvinnene ulike identiteter, ettersom hvilket kunnskapsnivå og erfaringsbasert nivå sosialkonsulentene og journalistene har med kvinnene. Ulik kunnskap, forestilling og erfaring gjør at handlinger som er utført av nigerianske kvinner eller handlinger som berører dem fortolkes og fremstilles på forskjellige måter. De ulike fremstillingene som har kommet til uttrykk i masteroppgaven er med på å skape en nyansert forståelse for hvorfor nigerianske kvinner oppholder seg i Norge, samt hvordan samfunnet har påvirket dem og hvordan de har påvirket samfunnet gjennom sin tilstedeværelse i Oslos byrom før og etter sekkjøpsloven.

Litteraturliste:

Akman, Haci (1995). Landflyktighet. En etnologisk undersøkelse av vietnamesiske flyktninger i eksil. Bergen: Forlaget Migrasjonslitteratur.

Alver, Bente og Torunn Selberg (1990). Det er mer mellom himmel og jord: Folks forståelse av virkeligheten ut fra forestillinger om sykdom og behandling. Sandvika: Vett & Viten.

Alver, Bente (1996). Creating the Source Trough Folkloristic Fieldwork. Helsinki: Academia Scientarum Fennica.

Alver, Bente Gullveig og Ørjar Øyen (2007). «Challenges of Research Ethics; An Introduction», i Alver, Bente Gullveig, Tove Ingebjørg Fjell & Ørjar Øyen (Eds.). Research Ethics in Studies of Culture and Social Life. FF Communications 292. Helsinki: Finnish Academy of Science.

Augustin, Laura (2007). Sex at the margins. Migration, Labour, Markets and the Resource Industry. London: Zed Books Ltd.

Badran, Margot (2011). «Introduction: Gender and Islam in Africa – Rights, Sexuality and Law», i Badran, Margot (eds.) Gender and Islam in Africa. Rights, Sexuality and Law. Washington DC: Woodrow Wilson International Center for Scholars.

Cresswell, Tim (1996). In place out of place. Geography. Ideology and Transgression. Mineapolis/London: University of Minnesota Press.

Den nasjonale forskningsetiske komitè for samfunnsvitenskap og humaniora (2011). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Oslo: Forskningsetiske komitèer.

Douglas, Mary (1966, norsk utgave 1997). Rent og urent. En analyse av forestillinger omkring urenheter og tabu. Oslo: Pax forlag AS.

Drakos, Georg (1997). Makt over kropp och helsa. Om leprasjukas självförståelse i dagens Grekland. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Duranti Alessandro (1993). «Truth and Intentionality: An Ethnographic Critique». Cultural Antropologi 8 (2): 214-245.

Erstad, Ida og Thomsas Hylland Erikseen (2007). «Prostitusjon som transnasjonal prosess», i Jessen Liv, Det ideelle offer. Andre tekster om prostitusjon. Oslo: Koloritt forlag.

Faist, Thomas (2002). The volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces, USA: Oxford university press.

Fraser, Nancy (1989), «Foucault on Modern Power: Empirical Insights and Normative Confusions» in N. Fraser, Unruly Practices: Power, Discourse and Gender in Contemporary Social Theory, Minneapolis: University of Minnesota Press.

Goffmann, Erving (1972). Stigma. Den avvikandes roll och identitet. Halmstad: Hallandspostens boktrykkeri ab.

Helder, Bodil (2011). Textual Analysis. An Approach to Analysing Texts. Frederiksberg: Samfundslitteratur. Narayana Press.

Holm, May Britt Gamborg (2007). Nigerianske kvinder i prostitution i Danmark - migranter, sexarbejdere og midt imellem, Roskilde: Roskilde Universitet.

Howarth, David (2000). Diskurs. En introduksjon. (Oversatt av Stig W. Jørgensen København 2005). København: Hand Reitzels Forlag.

Jahnsen, Synnøve Økland (2007). Women who cross borders - black magic? A Critical Discourse Analysis of the Norwegian newspaper coverage of Nigerian women in prostitution in Norway, Masteroppgave i sosiologi, Bergen: Universitetet I Bergen.

Jensen, Sussi Friis Skov (1994). «Stressens bevegelige tale- lærde og lægeperspektiver», i Liep, John og Karen Fog Olwig (eds.) Komplekse liv. Kulturel mangfoldighed i Danmark. København: Akademisk Forlag AS.

Jørgensen, Marianne Winther og Louise Phillips (1999). Diskursanalyse som teori og metode. Fredriksberg: Samfundslitteratur. Roskilde Universitetsforlag.

Kara, Siddharth (2009). Sex trafficking. Inside the buisness of modern slavery. New York: Columbia University Press.

Keller, R., Schneider, W. and Viehöver, W. (Eds.) (2012). Diskurs – Macht – Subjekt. Theorie und Praxis der Subjektivierung in der Diskursforschung. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften

Kjelsvik, Bjørghild og Pia Lane (2011). «Kva kjenneteiknar etnografiske metodar i diskursanalyse?», i Hitching, Tonje Raddum, Anne Birgitta Nilsen og Aslaug Veum (red.). Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS-Norwegian Academic Press.

Klein, Barbro (2006). «Introduction». Telling, Doing, Experiencing. Folkloristic Perspectives on Narrative Analysis. i Kaivola Bregenhøj, Annikki, Barbro Klein og Ulf Palmenfelt (eds.). Narrating, Doing, Experiencing. Nordic Folkloristic Perspectives. Helsinki: Studia Fennica. Folkloristica.

Kokunre Eghafona, Victoria Kalu, Christina E.E. Okojie m.fl. (2003). Trafficking of Nigerian girls to Italy. UNICRI.

Kramvig, Britt og Kirsten Stien (2002). Grenseløs verdighet? Finnmars A/S: NORUT. Link: <http://www.norut.no/alta/Norut-Alta-Alta/Publikasjoner/Rapporter/Grenseloes-verdighet> (15/02-2013)

Kreutzer Mary og Corinna Milborn (2008). Ware Frau. Auf den Spuren moderner Sklaverei von Afrika nach Europa. Salzburg: Ecwin.

Kruger, R.A. (1998). «Analyzing & reporting focus groups results». In fokusgroups kit 6. California: SAGE Publications Inc.

Kvale, Steinar og Svend Brinkmann (2009). Det kvalitative forskningsintervju. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Laclau, Ernesto & Chantal Mouffe (2001) Hegemony and Socialist Strategy; Towards a Redical Democratic Politics. London: Verso.

Monzini, Paula (2005). Sex traffic. Prostitution, Crime and Exploration. (Translated by Patrick Camiller) Global issues. London: Zed Books Ltd.

Norli, Bjørg (2006). Utenlandsk prostitusjon i Oslo. Pro Sentrets kunnskap og erfaringer,. Oslo: Oslo kommune. Link: prosentret.no/?wpfb_dl=447 (11/01-2013).

Olwig, Karen Fog (1992). Kulturel kompleksitet. Jordens Folk - Etnografisk Revy, vol 27, no. 3, pp. 89-95.

Puchta C. og J. Potter (2004). Focus group Practice. London: SAGE Publications.

- Repstad, Pål (2007). Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag. Oslo: Universitetsforlaget.
- Said, Edward W. ([1978] 2004). Orientalismen. Vestlige oppfattelser av Orienten. Oslo: Cappelen Damm.
- Saussure, Ferdinand de ([1916] 1974): Course in General Linguistics (trans. Wade Baskin). London: Fontana/Collins.
- Skilbrei May-Len og Anette Brunovskis (2006). Afrikanske drømmer på europeiske gater. Nigerianske kvinner i prostitusjon i Norge, Oslo: Fafo.
- Skilbrei May-Len og Marianne Tveit (2007). Facing Return. Perceptions of Repatriation among Nigerian Women in Prostitution in Norway, Oslo: FAFO.
- Therborn, Göran (2004). Between Sex and Power: Family in the World 1900–2000. London: Routledge.
- Thorbek, Susanne og Bandana Pattanaik (2002). Transnational prostitution: changing patterns in a global context. London: Zed Books.
- Tinton, Jeff Todd (2003). «Text», i Feintuch, Burt (eds.). Eighth Words for the Study of Expressive Culture. Urbana and Chicago: University of Illinois press.
- Veum, Aslaug (2011). «Kva er diakron diskursanalyse?», i Hitching, Tonje Raddum, Anne Birgitta Nilsen og Aslaug Veum (red.). Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS- Norwegian Academic Press.
- Öhlander, Magnus (1999). «Utgangspunkter», i Kaijser Lars & Magnus Öhlander (red.), Etnologisk feltarbeid. Lund: Studentlitteratur.
- Årsvoll, Helge (2007). Når jeg er med en mann hjem, tegner jeg korsets tegn i det jeg går over dørterskelen. Religionens betydning for nigerianske kvinner i prostitusjon. Masteroppgave i globale studier, Stavanger: Misjonshøyskolen i Stavanger.

Nettlinker:

Link til Pro Senterets årsrapporter (2001-2011):

<http://prosentret.no/publikasjoner/pro-sentrets-publikasjoner/a%cc%8arsrapporter/> (07/12-2012)

Informasjonen om menneskehandel og palermoprotokollen er hentet fra Pro Senteret sine nettsider:

<http://prosentret.no/menneskehandel/> (24/09-2012)

Informasjon om Nadheim er hentet fra:

<http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Nadheim/Om-Nadheim/> (25/09-2012)

Informasjon om Pro Senteret er hentet fra:

<http://prosentret.no/om-oss/pro-sentret-er/> (25/09-2012)

Oslo kommunes handlingsrapport mot prostitusjon 2011-2013:

www.sak.oslo.kommune.no/dok/Byr/0/.../2010028698-827936.pdf (04/02-2013)

Informasjon om rapport som tar for seg evaluering av sexkjøpsloven:

<http://www.forskning.no/kortnytt/329381> (22/02-2013)

Avisartikler fra Dagbladet fra jan. 2008- des. 2011:

2009

Frykter sexkjøp på utestedene. I kveld aksjonerer politiet igjen. (05.01.2009, kl. 13:55)

<http://www.dagbladet.no/2009/01/05/nyheter/prostitusjon/sexhandel/forbud/4252626/> (23/04-2012)

Prostituerte krever sluttpakker fra staten. Boliger, jobb og oppholdstillatelse skal gjøre det lettere å velge annet yrke. (19.05.2009, kl. 10:22)

<http://www.dagbladet.no/2009/05/19/nyheter/innenriks/prostitusjon/6284650/> (23/04-2012)

2010

Fremdeles like mange nigerianske prostituerte i gatene. Selv om antallet gateprostituerte ble halvert i fjor. (22.01.2010, kl. 13:15)

<http://www.dagbladet.no/2010/01/22/nyheter/innenriks/prostitusjon/sexhandel/forbud/10046315/> (23/04-2012)

Drev hallikvirksomhet fra krisesenter. Nigeriansk kvinne (33) skal ha fylt opp minst åtte leiligheter med prostituerte. (15.08.2010, kl. 08:41)

<http://www.dagbladet.no/2010/08/15/nyheter/innenriks/prostitusjon/hallikvirksomhet/12964007/> (23/04-2012)

2011

23 prosent flere prostituerte i år. Antallet prostituerte i Oslo er nå nesten på 2007-nivå. (22.07.2011, kl. 06:16)

http://www.dagbladet.no/2011/07/22/nyheter/prostitusjon/innenriks/pro_senteret/17396818/ (23/04-2012)

Omreisende kvinner, bobilsex og finanskrise. Slik er det nye, norske sexmarkedet. (10.11.2011, kl. 11:27)

http://www.dagbladet.no/2011/11/10/nyheter/prostitusjon/innenriks/sexhandel/pro_senteret/18952716/ (23/04-2012)

Prostitusjon på nettet har trolig økt etter sexkjøploven. Liv Jessen i Pro Sentret tror loven bare hadde som hensikt å fjerne de prostituerte fra gata. - Man har ikke gjort noe med årsakene til prostitusjonen, sier Jessen. (15.12.2011, kl. 17:02)

<http://www.dagbladet.no/2011/12/15/nyheter/innenriks/sexkjop/sexkjoploven/prostitusjon/19418698/> (23/04-2012)

Avisartikler fra VG fra jan. 2008- des. 2011:

2008

Frykter istid for de prostituerte (Publisert 18.04.08 - 15:57, endret 09.06.08 - 09:26)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=514431> (23/04-2012)

Slik reiser nigerianske prostituerte til Norge (Publisert 09.06.08 - 20:57, endret 13.06.08 - 11:19)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=527984> (23/04-2012)

Menneskehandel er ikke prostitusjon. Ny høring om sexkjøp-loven i Stortinget (Publisert 10.06.08 - 16:52, endret 11.06.08 - 10:57)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=512963> (23/04-2012)

Nigerianske prostituerte tyr til kortsvindel (Publisert 24.07.08 - 16:59, endret 24.07.08 - 17:01)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=196957> (23/04-2012)

Prostituerte søker jobb før sexkjøpforbud (Publisert 30.07.08 - 05:30, endret 30.07.08 - 05:30)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=197499> (23/04-2012)

Antall prostituerte i Oslo doblet på ti år (Publisert 06.12.08 - 07:15, endret 06.12.08 - 07:22)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=555126> (23/04-2012)

Gateprostituerte rømmer Norge (Publisert 22.12.08 - 05:29, endret 22.12.08 - 05:39)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=549649> (23/04-2012)

2009

I dag er sexkjøp forbudt. Prostituerte til VG Nett: - Vi har ingenting å reise tilbake til (Publisert 01.01.09 - 11:00, endret 02.01.09 - 08:24)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=549735> (23/04-2012)

Forsvant fra gaten før sexkjøp-forbud. Tomt for prostituerte (Publisert 02.01.09 - 06:58, endret 02.01.09 - 09:52)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=549871> (23/04-2012)

Åtte nigerianske prostituerte innbrakt i kveld. Oslo-gatene tomme for prostituerte (Publisert 05.01.09 - 23:59, endret 06.01.09 - 07:26)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=535615> (23/04-2012)

Bakmennene tenker på oss som dyr (Publisert 12.02.09 - 19:15, endret 12.02.09 - 19:16)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=540872> (23/04-2012)

Hevder prostituerte tjener godt på sexkjøpforbud (Publisert 16.02.09 - 07:51, endret 16.02.09 - 08:00)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=558579> (23/04-2012)

Gateprostituasjonen tilbake (Publisert 20.04.09 - 05:36, endret 20.04.09 - 05:48)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=571706> (23/04-2012)

2010

Oslos paradegate har igjen blitt Norges sex-gate (Publisert 06.06.10 - 17:04, endret 07.06.10 - 16:26)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=10001083> (23/04-2012)

Har aldri sagt at prostitusjon skulle forsvinne Storberget slår tilbake mot kritikk fra KrF og Frp (Publisert 16.09.10 - 23:59, endret 17.09.10 - 00:00)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=10018656> (23/04-2012)

Politiet pågrep 76 prostituerte - 3 ble dømt (Publisert 22.10.10 - 21:29, endret 22.10.10 - 21:30)

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/sexmarkedet/artikkel.php?artid=10025699> (23/04-2012)

Appendiks 1.

Masterstudent Eline Øyen Grave

Kulturvitenskap

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

PB 7805

5020 Bergen

Til de ansatte ved (navn på organisasjonen)

Informasjon om feltarbeid ved hjelpeorganisasjonene i Oslo

Jeg er masterstudent i kulturvitenskap ved Universitetet i Bergen, og jeg skal skrive en masteravhandling om nigerianske prostituerte kvinner i Oslo. I den sammenheng vil jeg sammenligne avisenes fortellinger om nigerianske prostituerte, og hjelpeorganisasjonenes erfaringer med dem fra 2008-2011. Årsaken til at jeg har valgt dette tidsrommet er for å se om det har skjedd noen endringer i avisenes fortellinger om nigerianske prostituerte, og de ansatte i hjelpeorganisasjonene sine erfaringer med dem før og etter sexkjøpsforbudet.

Jeg henvender meg til dere som jobber tett med de nigerianske kvinnene i hjelpeorganisasjonene, og ønsker å gjøre kvalitative intervju. I prosjektet ønsker jeg til sammen å ta for meg to hjelpeorganisasjoner, og intervju tre ansatte fra hver av dem. Spørsmålene tar blant annet opp bakgrunnene til at de nigerianske kvinnene er kommet til Oslo. Jeg er også interessert i å få kunnskap om de tilbud kvinner fra den migrasjonsrelaterte prostitusjonen kan få hos dere. Jeg vil spørre om hvilke erfaringer dere har med de nigerianske kvinnene før og etter sexkjøpsforbudet. Siden jeg også skriver om avisenes fremstilling av nigerianske prostituerte er det interessant å få frem hjelpeorganisasjonenes meninger om det som blir skrevet. Intervjuene vil skje på tomannshånd. De ansattes kunnskap

om emnet er viktig, og den vil være en del av empirien til masteroppgaven. Jeg vil bruke båndopptaker og skrive notater under intervjuet. Intervjuet vil ta ca. en time, og vi blir sammen enige om tid og sted.

Det er frivillig å være med, og du kan trekke deg fra prosjektet frem til du har fått sett utskrift av intervjuet og godkjent det, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alt innsamlet materiale bli slettet. Intervjuene vil sendes til deg på forhånd slik at du kan godkjenne det før eventuelt direkte sitater publiseres i masteroppgaven. Om du ønsker at deler av intervjuet ikke skal brukes ber jeg deg om å gi beskjed om dette til meg etter jeg har sendt deg utskrift av intervjuet. Det er bare meg, min veileder og eksamenskommissjonen som vil se intervjuet som jeg har hatt med deg, men direkte sitater fra intervjuene vil brukes i deler av masteroppgaven.

Det skal gis informert samtykke når du går inn som informant i prosjektet, og dette skal signeres etter utsendt transkripsjon av intervjuene. Jeg påminner om at informantene har taushetsplikt i forhold til deres brukere, og derfor skal det ikke gis personidentifiserbar informasjon om de nigerianske kvinnene. Om direkte og indirekte informasjon som kan knyttes til tredjeperson (de nigerianske kvinnene) ytres, vil dette anonymiseres for å sikre deres integritet og sikkerhet. Opptakene vil slettes når oppgaven er ferdig, senest innen utgangen av 2013.

Masteroppgaven vil publiseres i BORA, som er en søkbar biblioteks-kilde på internett. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Håper dere vil være med å bidra som informanter til mitt prosjekt. Ta gjerne kontakt.

Kontaktinformasjon:

Mobil: 97540933

E-mail: eline.grave@student.uib.no

Veileders kontaktinformasjon:

Tlf: 55 58 22 06

E-mail: Torunn.Selberg@ahkr.uib.no

Med vennlig hilsen

X

Eline Øyen Grave

Samtykkeerklæring:

Jeg samtykker til at masterstudenten Eline Øyen Grave kan intervju meg om hjelpeorganisasjonens erfaringer med nigerianske prostituerte kvinner. Jeg er klar over at intervjuene vil tas opp på opptaksbånd, bli skrevet ut og at direkte sitater vil bli brukt i masteroppgaven.

X

Informant

Appendiks 2.

Temaguide/Intervjuguide:

Om hjelpeorganisasjonen

- Hva jobber hovedsakelig hjelpeorganisasjonen med?
- Hva mener hjelpeorganisasjonen at det er viktig å formidle ut?

Om hjelpeorganisasjonenes tilbud til de prostituerte, nigerianske vs. norske.

- Hvilke tilbud gir dere til de nigerianske kvinnene?
- Gir dere like tilbud til utenlandske prostituerte og norske prostituerte?

Generelle erfaringer med nigerianske prostituerte.

- Hvilken bakgrunn har kvinnene?
- Er deres bakgrunnshistorier tilsynelatende lik, eller er det komplekst sammensatt?
- Hva er et typisk eksempel på deres bakgrunnshistorier?
- Fra hvilken del/ område i Nigeria kommer de fleste kvinnene fra?
- Hvorfor migrerte de til Oslo/Norge?
- Hva trodde de ville møte dem i Oslo/Norge?
- Hvordan kom de til Oslo/Norge?
- Er det flest like migrasjonsruter eller blir det benyttet mange ulike måter å migrere på?
- Evt, ja. Kan dere gi noen eksempel på typiske migrasjonsruter?

De nigerianske prostituerets bevissthet om hjelpeorganisasjonene.

- Benytter de nigerianske prostituerte seg av tilbudene som blir gitt dem på hjelpeorganisasjonene?

- Er det vanskeligere å komme i kontakt med kvinner fra den migrasjonsrelaterte prostitusjonen?
- Evt. ja, hvorfor er det lettere å komme i kontakt med de norske prostituerte?
- Vet de nigerianske prostituerte om hjelpetiltakene/hjelpeorganisasjonene når de kommer til Norge?
- Evt. Hvorfor/hvorfor ikke?
- Tar det lang tid før de oppsøker dere?
- Evt. ja; hvorfor tar det lang tid?

Hjelpeorganisasjonens erfaringer med de nigerianske prostituerte, før og etter sexkjøpsforbudet.

- Hvilke endringer har skjedd før og etter sexkjøpsforbudet hos hjelpeorganisasjonene?
- Hvorvidt er kvinnene innenfor migrasjonsrelatert prostitusjon informert om sexkjøpsforbudet?
- Er det flere eller færre nigerianske prostituerte som benytter deg av hjelpeorganisasjonenes tilbud etter sexkjøpsforbudet?
- Evt. ja, hvorfor fler, hvorfor færre?
- Har lokaliseringen av kvinnene i byrommet endret seg etter sexkjøpsforbudet?
- Evt. ja, hvordan har lokaliseringen endret seg?

Refleksjoner om hva som skrives i avisene.

- En periode ble det skrevet mye om nigerianske prostituerte i avisene, hvorfor tror dere at denne konkrete etniske gruppen blir vektlagt?
- Er migrasjonsrelatert prostitusjon noe som ofte blir formidlet i avisene gjennom dere?
- Evt. ja: Hvorfor syns dere at dette er viktig? Evt. nei, hvorfor ikke?
- Ofte omfatter artiklene voodoo, gateprostitusjon og de utenforstående sitt syn på kvinnenes aggressivitet. Hva mener dere kan være årsak til en slik fremstilling?
- Har dere erfaringer med kvinner som har opplevet voodoo- ritualer?
- Evt. ja: Hvordan påvirker ritualene hjelpeorganisasjonenes/deres situasjon med kvinnene?

